11
Begroting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2016 (34300-VIII).**

De **voorzitter**:
In de eerste termijn van de zijde van de regering zal de staatssecretaris van OCW beginnen aan zijn reactie op de inbreng van de Kamer.

☐

Staatssecretaris **Dekker**:
Voorzitter. Ik meen dat het de heer Duisenberg was die er in zijn inbreng aan refereerde dat Nederland weer terug is in de top 5 van de meest competitieve economieën. In het rapport hierover wordt gesteld dat een van de pijlers van dat succes is dat wij in Nederland zulk goed onderwijs hebben. Dus als wij spreken over de grondstoffen die ons land zo sterk en goed maken, dan gaat het vooral om kennis, kunde, talent, durf en doorzettingsvermogen. Daarom is het zo belangrijk om onderwijs te hebben van hoge kwaliteit.

Ieder kind heeft recht op goed en vooral ook uitdagend en eigentijds onderwijs, onderwijs dat bij hem past en dat kansen biedt. Ik zie daar ook fantastische voorbeelden van. De heer Slob is er vandaag niet bij, maar hij zei aan het begin van zijn inbreng dat hij waardering en respect heeft voor de mensen die zich iedere dag inzetten voor goed onderwijs in Nederland. Ik zie ook keer op keer tijdens de werkbezoeken die ik breng dat er fantastisch mooie dingen gebeuren: scholen die zich vernieuwen, scholen die bezig zijn met nieuwe onderwijsconcepten en scholen die werken aan het ambacht van goed onderwijs geven. Met andere woorden: complimenten daarvoor.

Tegelijkertijd is uitdagend onderwijs niet alleen een zaak van enkele goede voorbeelden. Uitdagend onderwijs vraagt om een cultuur van continu verbeteren van alle scholen voor alle leerlingen in Nederland. Hoewel scholen vrij zijn om na te denken over de vraag en te bepalen hoe zij dat doen, ben ik net als veel van de leden enthousiast over bijvoorbeeld een leermethodiek als leerKRACHT. In dit kader gaan scholen in teams van leraren het gesprek aan over de vraag hoe zij het onderwijs iedere dag een beetje beter kunnen maken.

Misschien is het in dit kader aardig te vertellen dat zaterdag over een week in Rotterdam de eerste nationale schoolleiderstop plaatsvindt. Inmiddels hebben ruim 500 schoolleiders in het voortgezet zich aangemeld. Zij komen bij elkaar om na te denken over de vraag welke doorbraken nodig zijn om ons onderwijs een beetje verder te brengen. Een van de dingen die op het programma staan, is dat wij onder leiding van Jaap Versfelt — toch een beetje de uitvinder van leerKRACHT — met zijn methode en die ruim 500 schoolleiders dat gewoon eens gaan ervaren. Een betere promotie van zoiets als leerKRACHT is naar mijn mening niet te bedenken.

Om een omslag te bereiken, is meer nodig dan alleen mooie woorden. Het gaat niet vanzelf. Dit vraagt om een cultuur van gezamenlijke overtuiging en inzet van iedereen die bij het onderwijs is betrokken: leraren, schoolleiders, bestuurders en uiteraard ook wij twee; wij zijn daar iedere dag voor wakker te maken.

Ik heb de inbreng van de Kamerleden goed beluisterd. Ik zal een aantal thema's met de Kamer aflopen. Ik begin met het thema dat misschien het meest past bij de begroting: alles wat te maken heeft met bekostiging en transparantie en de discussie over het geld voor jonge leraren. Het tweede blokje heeft betrekking op flexibiliteit in het stelsel. Het derde blokje gaat over passend onderwijs en de vragen die daarover zijn gesteld. Het vierde thema behelst alles wat samenhangt met het curriculum en het traject 2032, zeg maar de inhoud van ons onderwijs. In de vijfde plaats zijn vragen gesteld over de vluchtelingenproblematiek en de opvang van vluchtelingenkinderen in het onderwijs. Tot slot zal ik nog iets zeggen over de integrale kindcentra, waarbij met name mevrouw Ypma stilstond.

Over de bekostiging zijn vragen gesteld door de heren Van Dijk, Slob en Duisenberg, specifiek omdat er 125 miljoen is voor het behoud van werkgelegenheid voor leraren. De heer Duisenberg trok het in zijn inbreng wat breder, namelijk naar de voor- en nadelen van de systematiek van de lumpsumbekostiging. Ik denk dat dit terecht is. Scholen en besturen hebben veel vrijheid om hun onderwijs vorm te geven en te bepalen hoe zij de middelen daarvoor inzetten. Die autonomie vertaalt zich ook in de bekostiging van instellingen via de lumpsum, zoals dat is gaan heten. Destijds is bewust gekozen voor een lumpsumsystematiek. Deze past bij de traditie die wij in Nederland hebben met artikel 23 van de Grondwet en een grote autonomie van instellingen. Tegelijkertijd hebben wij een model van systeemsturing, waarbij we scholen ruimte geven om de inzet te bepalen, maar aan de achterkant wel bekijken of de kwaliteit van het onderwijs wordt verbeterd.

Met de invoering van de lumpsum kwam er een einde aan de bureaucratie en werden de autonomie van de instellingen en de mogelijkheden voor lokaal maatwerk vergroot. Inherent aan die systematiek is dat het niet mogelijk is om voor iedere euro, bij iedere instelling aan te geven hoe deze specifiek heeft bijgedragen aan het totale resultaat. Dat betekent niet dat de lumpsum een vrijbrief is voor instellingen om onderwijsgeld aan andere doelen te besteden. De overheid bewaakt via enerzijds normering en anderzijds onafhankelijk toezicht zowel de kwaliteit van het onderwijs als de rechtmatigheid van de bestedingen. Scholen moeten jaarrekeningen en jaarverslagen overleggen, waarbij de accountant toeziet op de rechtmatigheid van de bestedingen.

Tegelijkertijd begrijp ik de wens van de Kamer om de vinger aan de pols te houden heel goed. Het kabinet heeft heel bewust gekozen voor grote investeringen in het onderwijs, terwijl veel andere sectoren het moesten doen met minder geld. Met behulp van een aantal oppositiepartijen hebben we dat bedrag nog eens flink opgeschroefd bij het herfstakkoord. Dan is het wel zaak om te blijven volgen wat er gebeurt met dat geld en of dat leidt tot de kwaliteitsverbetering die wij voor ogen hebben.

De mogelijkheden daarvoor verschillen wel per sector. De minister heeft te maken met een beperkt aantal instellingen

in het hoger onderwijs. Dan kun je haast op instellingsniveau afspraken maken over wat je precies verwacht van de inzet van extra middelen. In het basis- en voortgezet onderwijs hebben we te maken met een zeer groot aantal instellingen en is het dus ondoenlijk om op instellingsniveau afspraken te maken. Om die reden maken we afspraken op sectorniveau. Deze hebben we vastgelegd in de sectorakkoorden en daar is een prestatiebox aan gekoppeld. In die prestatiebox staan de doelstellingen die we met het onderwijs na 2017 en voor een aantal onderdelen na 2020 willen bereiken.

In de verschillende akkoorden over de inzet van extra middelen zijn afspraken gemaakt over de resultaten. Daaraan zijn indicatoren gekoppeld, zodat we de voortgang kunnen bijhouden. Wij rapporteren de Kamer daar periodiek over. Zij ontvangt binnenkort de rapportage over de voortgang bij de sectorakkoorden. Dan kunnen we gezamenlijk bekijken of we op koers liggen, waar het goed gaat en waar eventueel extra inzet nodig is. Deze rapportages komen tot stand in samenwerking met het onderwijsveld. Er is dus ook steeds meer bekend over de resultaten van het onderwijs en de ontwikkelingen daarin.

We kunnen dat op een aantal manieren volgen. Ik denk dat het heel belangrijk is om bij het begrotingsdebat in de Kamer inzicht te hebben in outcome-indicatoren, om de effectiviteit en de kwaliteit van het onderwijs op stelselniveau inzichtelijk te maken. Daar praten we vaak over, bijvoorbeeld naar aanleiding van Trends in beeld, Onderwijs in cijfers of de Onderwijsmonitor. De Kamer ontving van de minister en mij daarover afgelopen week nog een brief. Daarin stond hoe wij kunnen gaan werken met een dashboard. Tegen de heer Bisschop kan ik in die zin geruststellende woorden spreken: dat leidt niet tot extra lasten voor het veld. Het is iets wat wij met z'n allen in kaart brengen om ervoor te zorgen dat wij de ontwikkelingen goed in beeld hebben. Net zo belangrijk vind ik dat op schoolniveau goed inzichtelijk is hoe de school ervoor staat, hoe de school het doet en welke keuzes hij maakt bij de inzet van middelen.

De afgelopen week heb ik de Kamer een brief gestuurd over het belang van meer transparantie in het onderwijs. Een aantal leden heeft een punt gemaakt van de openbaarheid van jaarverslagen en van jaarrekeningen. Ik vind dat heel goed, want daarvan kan gebruikgemaakt worden als de medezeggenschapsraad, de ouders, de leerlingen of leraren willen weten of het geld voor onderwijs wel op een goede manier wordt besteed, wat er gebeurt met de inzet van achterstandsmiddelen, welke afwegingen er worden gemaakt of dat bij wijze van spreken moet worden ingezet op meer uren bewegen of dat moet worden ingezet op andere dingen. Scholen hebben de ruimte om die keuzes te maken, maar zij moeten daarover wel helder zijn tegenover het personeel, de ouders en de leerlingen.

Voordat ik wat dieper inga op de vragen over de 150 miljoen, lijkt het mij goed om eens in kaart te brengen welke systemen voor bekostiging er zijn. Naar ik meen, was het een vraag van de heer Duisenberg. Hoe kun je bijvoorbeeld binnen een lumpsum, maar wellicht ook in andere vormen van bekostiging, de vinger aan de pols houden? Hoe kun je volgen wat scholen doen met extra geld of achterhalen of dit uiteindelijk bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs? Het debat daarover zullen wij onherroepelijk gaan voeren omdat wij bezig zijn met de vereenvoudiging van de bekostiging voor, in ieder geval, het voortgezet onderwijs. Het lijkt mij goed voor de breedte van het debat om deze zaken erbij te betrekken.

Nu ga ik specifiek in op de vraag van de heer Van Dijk hoe wij de recentelijk aangenomen motie van zijn hand en van de hand van mevrouw Ypma gaan uitvoeren. Wij kunnen die motie uitvoeren. Daarbij gaat het natuurlijk om heel veel instellingen in Nederland, namelijk een kleine 10.000. Wij hebben heel veel data. De uitvoeringsorganisatie DUO verzamelt en publiceert deze jaarlijks. Deze betreffen gegevens over aantallen fte's, over personen per functie en naar leeftijdscategorie, voor school en bestuur. Ik ga ervoor zorgen dat de Kamer deze gegevens krijgt. Ik heb gisteren van de heer Duisenberg geleerd dat dit op een heel snelle manier kan. De link naar die gegevens kan via WhatsApp doorgestuurd worden. Als het goed is, krijgt hij dit binnen nu en een halve minuut op zijn telefoon. Uiteraard zal ik — ik zeg het voor de Handelingen — nog een brief naar de Kamer sturen met daarin de genoemde informatie. In de motie wordt gevraagd om een overzicht over het gehele jaar 2014. Dat vraagt zowel om gegevens over het schooljaar 2013-2014 als over het schooljaar 2014-2015. De gegevens over het eerste deel hebben wij inmiddels paraat. Die zijn beschikbaar. De gegevens over het tweede deel komen in het voorjaar van 2016. Dan kunnen wij het totaalplaatje maken.

Dit vraagt echter tegelijkertijd om een relativering. Wij kunnen die cijfers natuurlijk met z'n allen inventariseren en wij kunnen die aan de Kamer presenteren, maar de vraag is of dit uiteindelijk het precieze inzicht oplevert in de besteding van die 150 miljoen. Ik denk ook dat een enorm uitgesplitst beeld dat nog niet precies doet. Ik heb bij de PO-Raad en de VO-raad navraag gedaan naar de besteding van die 150 miljoen. Zij geven zelf aan dat dit geld in hun optiek op een goede wijze is besteed aan de doelen waarvoor het was bedoeld; het is heel erg gaan zitten in het behoud van werkgelegenheid. Dat haal je denk ik niet uit de cijfers die ik de Kamer zal toesturen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Laat ik zeggen dat het glas in deze discussie, die wij al jaren voeren, halfvol is. Het is halfvol omdat gisteren veel partijen in de eerste termijn van de Kamer hebben gezegd: we moeten meer inzicht krijgen in de vraag waar het onderwijsgeld blijft. De heer Duisenberg heeft daar constructieve vragen over gesteld. In de schriftelijke beantwoording staat dat de staatssecretaris bereid is na te gaan of er andere manieren zijn om meer informatie over de besteding van de extra middelen te verkrijgen. Nou, vooruit, vooruit. De SP zou het liefst zien dat we die lumpsum opknippen. Het geld voor de leraren moet naar de leraren. Laat dat helder zijn. Kan de staatssecretaris nog eens heel precies uitleggen wat hij gaat doen om meer helderheid te krijgen over het onderwijsgeld?

Staatssecretaris **Dekker**:
Volgens mij was de vraag gisteren in het debat of je op andere manieren kunt financieren, waardoor we beter kunnen volgen hoe specifiek budget dat gekoppeld is aan specifieke doelen wordt ingezet, en of dat uiteindelijk leidt tot bepaalde resultaten. In de huidige systematiek denk ik dat lumpsum voor de totale besteding van middelen van een school in combinatie met inspectietoezicht, jaarreke-

ningtoezicht en sectorakkoorden op zich werkbaar is. Daarbij zijn voor het stelsel afspraken gemaakt over waar we verbeteringen willen zien. Dat gaat om een heel scala aan onderwerpen, zoals meer masters, betere vaardigheden van leerlingen en uitdagender onderwijs. Dat gaan we ieder jaar meten, en daarover rapporteren we ieder jaar aan de Kamer en leggen we verantwoording af. De heer Van Dijk zegt dat hij daar beter zicht op wil hebben. Er zijn natuurlijk ook andere vormen van bekostiging. Die hebben misschien het voordeel dat je veel beter kunt volgen waar iedere euro precies aan is besteed, bijvoorbeeld wanneer je een specifieke regeling instelt. Dat heeft echter ook nadelen, omdat een en ander daarmee minder flexibel wordt en het meer verantwoordingslast met zich meebrengt. Ik heb het gevoel dat we die discussie dan maar een keer moeten voeren in deze Kamer. Nu zeggen we aan de voorkant met z'n allen: wij hechten heel erg aan de lumpsum, want we willen het zo regelvrij mogelijk doen. Maar aan de achterkant zijn er toch heel veel vragen over hoe het geld precies is besteed. Het is echter van tweeën één. Of je kiest voor een heel regelvrije bekostigingssystematiek. Dan moet je aan de achterkant accepteren dat je niet meer voor iedere euro een bonnetje kunt overleggen. Of je moet aan de voorkant met z'n allen besluiten dat je er een andere regeling van wilt maken. Ik denk dat het goed is om die discussie hier open en eerlijk te voeren.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Dat ben ik helemaal eens met de staatssecretaris. De keuze voor de lumpsumfinanciering, waarbij schoolbesturen één budget krijgen, leidt er onvermijdelijk toe dat we niet precies weten waar het geld blijft. Nu worstelen veel partijen met de vraag waar dat geld dan gebleven is. We kijken naar oplossingen. Een radicale oplossing is stoppen met de lumpsum, maar er leiden misschien meer wegen naar Rome. Ik zie enige bereidheid bij de staatssecretaris om daarover mee te denken. Hij heeft net ook gezegd dat hij mijn motie gaat uitvoeren en hij dus in het voorjaar van 2016 komt met de definitieve cijfers. Hartstikke goed, dan gaan we het debat aan. Voor nu blijft nog de vraag wat we vandaag precies kunnen regelen om in het algemeen te bekijken welke wegen er zijn om meer helderheid te krijgen over de besteding van het onderwijsgeld. Ik denk dat de Kamer daar met goede voorstellen voor kan komen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik weet niet precies wat de heer Van Dijk er nog over zou willen beslissen. We hebben destijds de keuze gemaakt om die 150 miljoen te laten lopen via lumpsum. Ik denk dat je dat niet meer onmiddellijk kunt terugdraaien. Ik wil ook graag het beeld nuanceren dat we absoluut geen weet hebben van waar dat geld aan is besteed, omdat we op instellingsniveau met jaarrekeningen en jaarverslagen echt wel een controlesystematiek hebben voor scholen. Zo kunnen zij het niet zomaar voor dingen uitgeven die niets met onderwijs te maken hebben. Alleen, u wilt eigenlijk precies ten aanzien van bepaalde investeringen volgen waar iedere euro in is gaan zitten. Dat vraagt dan wel om een andere bekostigingssystematiek. Het lijkt mij goed dat ik u toezeg een brief te sturen waarin wordt aangegeven hoe je dit in de toekomst op een andere manier zou kunnen volgen en wat daarvan de voor- en nadelen zijn.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik heb soms het gevoel dat hierbij de discussie over de bekostigingsstructuur en de discussie over de verantwoordingsstructuur op een wonderlijke manier door elkaar heen lopen. Is de staatssecretaris het met mij eens dat je in een bekostigingsstructuur op basis van lumpsum wel degelijk een verantwoordingsstructuur kunt inbouwen die op hoofdlijnen inzicht geeft in datgene wat er met het geld gebeurd is? Dat zou dan zeker moeten gelden voor bedragen die boven het maaiveld uitkomen. Als je 150 miljoen besteedt ten behoeve van 3.000 leraren, dan zou je toch op z'n minst in het verloop van de cijfers moeten kunnen terugvinden wat de autonome ontwikkeling zou zijn geweest en wat de ontwikkeling is geweest met toevoeging van dit deel van het budget? Dat staat volgens mij los van lumpsumfinanciering. Is de staatssecretaris dat met mij eens?

Staatssecretaris **Dekker**:
Wij verzamelen heel veel cijfers en wij kunnen die trends ook geven. Sterker nog, ik heb de PO-Raad en de VO-raad gevraagd om een peiling te doen onder hun leden over hoe dat geld is besteed. Ik heb van beide instellingen een brief mogen ontvangen, waarin ze achteraf, indicatief aangeven hoe dat geld is aangewend. Met alle slagen om de arm denk ik dat ze daar redelijk in zijn geslaagd en schrik ik ook niet zo van de aantallen. De peiling van de PO-Raad geeft aan dat het heeft geleid tot 2.600 extra fte's en de VO-raad heeft het over een aantal van 1.700 extra fte's. Het is overigens wel het achteraf construeren van iets, waarbij de koppeling tussen wat je er in stopt aan de voorkant en datgene waarover je verantwoordt losser is dan wanneer je uitgaat van een specifieke uitkering waarbij dat een-op-een verloopt.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik zou haast zeggen: ik wil de staatssecretaris wel aanmoedigen in zijn gedachte om vooral niet naar ingewikkelde bekostigingsstructuren te zoeken die een schijnnauwkeurigheid met zich brengen, want dat is namelijk het volgende debat dat we dan krijgen. Wel zou ik hem willen aanmoedigen om na te gaan op welke manier geaggregeerd cijfers systematisch naar de Kamer kunnen komen die het inzicht geven dat we willen hebben. Volgens mij kan dat allebei. Als ik kijk naar wat de staatssecretaris zo-even via het appje heeft laten doorsturen, dan zie ik overall-cijfers in fte's, waar ik dus niet uit kan opmaken wat nou precies de ontwikkeling op hoofdlijnen is geweest.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat is ook best een ingewikkelde. Het gaat in dezen specifiek over het behoud van werkgelegenheid. Er is 150 miljoen via de lumpsum naar scholen gegaan. Dat is niet 1 fte per school, waarvan je kunt zeggen dat je die extra kunt aanstellen. Voor een kleine school is dat wellicht een heel kleine deelaanstelling geweest, waardoor zo'n school in staat is geweest om iemand die hij anders had moeten laten gaan, toch nog een jaartje extra vast te houden. Dat haal je niet een-twee-drie uit die cijfers, tenzij je er een specifieke regeling van maakt. Ik ben het wel eens met de heer Grashoff dat je aan de voorkant lumpsum kunt financieren en dat je aan de achterkant een wat gedetailleerdere verantwoordingsvraag uit kunt doen gaan naar scholen. Dat kan. Dat is ook een van de opties die ik graag mee zou willen nemen in genoemde brief. Ook dat heeft overigens voor-

en nadelen. Dat vraagt om een hoge verantwoordingslast, ook richting scholen. Dan moeten we het er maar over hebben of we dat willen.

De **voorzitter**:
Ik heb een korte, praktische vraag. U hebt zojuist een brief toegezegd aan de heer Van Dijk. Kunt u aangeven wanneer u die brief naar de Kamer gaat sturen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik denk tussen nu en drie maanden.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

Staatssecretaris **Dekker**:
De heer Rog heeft gevraagd naar de kosten rond de werkloosheidsuitkeringen, daar met name de PO-Raad had aangegeven dat de werkloosheidsuitkeringen fors zijn gestegen, waarmee de discussie volgens hem leek te zijn gewekt dat dit geld daarvoor zou zijn aangewend. Ik weet niet of dat een terechte suggestie is, want is het geen keuze of je WW-uitkeringen wel of niet betaalt. Dat moet je sowieso doen. Ik weet één ding zeker: als die 150 miljoen niet naar het onderwijs zou zijn gegaan in 2014, dan waren de WW-uitkeringen in die sector nog hoger geweest en was het aantal arbeidsplaatsen waarschijnlijk nog weer fors lager. Natuurlijk is het wel goed om te kijken naar de kosten van werkloosheid, wat die nu betekenen en in hoeverre zij ook drukken op het totale onderwijsgeld. In de eerste prognoses van het Participatiefonds werd geraamd dat de uitgaven voor de werkloosheidsuitkeringen zouden oplopen tot 265 miljoen. Dat lees ik ook terug in die stukken. Inmiddels is er ook beter zicht op de realisatie van de werkloosheidsontwikkelingen en de kosten die daarmee gemoeid zijn. Dan gaat het om een bedrag dat aanzienlijk lager is, namelijk 215 miljoen euro. Dat is goed. Dat betekent ook dat de werkloosheid dus minder hoog is dan wij hadden verwacht.

Maar binnen dat totaal is er het deel van de wettelijk verplichte WW en een deel dat daar bovenop komt omdat er afspraken over zijn gemaakt in de cao. Het Participatiefonds raamt dat het dan voor het basisonderwijs gaat om een kleine 70 miljoen euro aan bovenwettelijke WW-uitkering. Als je dat zou omrekenen naar aantallen arbeidsplaatsen, uitgaande van salarissen, met werkgeverslasten van iets meer dan €60.000, heb je het over zo'n 1.150 fte's die je daaruit zou kunnen financieren. Wij spreken natuurlijk niet als overheid de cao's af. De sociale partners kunnen daar wel in een cao afspraken over maken en eventueel ook over het afbouwen of het afschaffen van die bovenwettelijke WW-uitkeringen. Dat lijkt mij in principe ook een heel goed idee.

De heer **Rog** (CDA):
Ik heb de staatssecretaris goed verstaan: 70 miljoen in het bovenwettelijke deel, dus wat extra wordt uitgegeven boven op wat wettelijk verplicht is per jaar, en dat voor de sector po. Kan de staatssecretaris ook een indicatie geven over wat voor bedrag we het dan hebben voor de andere sectoren?

Staatssecretaris **Dekker**:
Even een grove indicatie. Dan gaat het in het vo om circa 27 miljoen en in het mbo om circa 10 miljoen. Voor het hoger onderwijs is dat wat moeilijker in kaart te brengen.

De heer **Van Meenen** (D66):
Naar aanleiding van dit debat heeft de PO-Raad een beknopt overzicht aan ons gestuurd, aan de ene kant van de extra middelen die de afgelopen periode naar het basisonderwijs zijn gegaan en aan de andere kant van de oplopende kosten, waaronder deze. Is de staatssecretaris bereid om schriftelijk te reageren op dat beeld? Dat hoeft niet hier, want dan gaan we hier een soort rekentoets uitvoeren. Kan hij een uitgebreide schriftelijke reactie geven op al die ontwikkelingen, zodat wij ook hier echt gewapend met feiten kunnen spreken over echte verwachtingen die we mogen hebben van die extra gelden? Want als dat beeld klopt, zijn wij het erover eens dat wij dan ook niet mogen verwachten dat die 1.500 docenten er komen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik zal dat uiteraard doen, want ik vind het ook goed dat dat in perspectief wordt geplaatst. Ik zei er net al iets over dat het beeld van de WW-uitkeringen er naar mijn oordeel anders uitzien dan wat gepresenteerd is door de PO-Raad. Dus het lijkt mij goed dat wij daar ook ons beeld tegenaan zetten.

Ik ga door naar de flexibiliteit in het stelsel, want dat is ook een onderwerp dat volgens mij door alle fracties is ingebracht. Meer ruimte en flexibiliteit staat bij ons ook heel hoog op de agenda. Op de scholen waar ik langskom, is dit vaak iets wat wordt aangehaald als ik praat met docenten, met schoolleiders en met bestuurders. Ook hier in de Kamer komt het regelmatig aan de orde.

Ik denk dat dit om twee redenen belangrijk is. Aan de ene kant is flexibiliteit belangrijk om scholen ruimte te geven te vernieuwen, te verbeteren en te hervormen en als onderwijsprofessionals zelf de verantwoordelijkheid op te kunnen pakken om het onderwijs op een eigentijdse en uitdagende manier in te richten. Dat is een van de redenen waarom wij bijvoorbeeld de urennorm hebben aangepast en versoepeld en waarom wij ook voor scholen die ons vertrouwen dubbel en dwars hebben verdiend, heel binnenkort komen met de Regeling reguliere scholen. In die zin krijgen ze een soort carte blanche om vrij van heel veel regels te laten zien wat ze kunnen doen aan vernieuwing in het onderwijs. Ik vind dat spannend.

Aan de andere kant is flexibiliteit belangrijk om leerlingen de voor hen meest uitdagende onderwijsloopbaan te laten inrichten. Het afleggen van examens in vakken op een hoger niveau behoort daartoe. Examens kunnen eerder worden gedaan, bijvoorbeeld in het voorlaatste jaar of in het jaar daarvoor. Ook het versneld doorlopen van het vwo hebben wij recentelijk mogelijk gemaakt.

Het zijn allemaal manieren om meer flexibiliteit binnen het stelsel tot stand te brengen. Ik ben een heel groot voorstan-

der van de mogelijkheid om vakken op een hoger niveau af te leggen en ik ben heel enthousiast als ik zie dat scholen daar heel concreet mee aan de slag gaan. Het kan inmiddels een kleine zeven jaar, maar ik zie nog steeds maar heel weinig scholen die daar gebruik van maken. In 2015 gaat het in totaal om een kleine 2.000 leerlingen. Ik zie liever dat veel meer leerlingen van deze mogelijkheid gebruik kunnen maken. Dat vraagt om aanpassingen van scholen, maar ze hebben die ruimte. Ik zou zeggen: pak die ruimte dan ook. Ook hier zijn er weer mooie voorbeelden, bijvoorbeeld het Picasso Lyceum in Zoetermeer. Die school profileert zich hier echt mee: "als je bij ons komt, kun je je havodiploma halen, maar als je goed bent in exacte vakken, kun je dat ook op vwo-niveau doen". Dat laat alleen maar zien dat het mogelijk is om uitdagend onderwijs te bieden. Scholen kunnen ook nu al expliciet op de cijferlijst en het diploma vermelden dat een of meerdere vakken op een hoger niveau zijn afgelegd. Daarmee zijn die extra inspanningen van die leerlingen zichtbaar.

In reactie op de oproep tot een maatwerkdiploma van de VO-raad, zeg ik dat dat een stapje verder gaat. Dan heb je het niet alleen over de vraag wat je inzichtelijk maakt op de cijferlijst of het diploma, maar ook over het civiel effect van het afleggen van examens op een hoger niveau. Dat wordt nu in kaart gebracht. Ik ben er met de minister over in gesprek. Het heeft natuurlijk ook allerlei effecten op het vervolgonderwijs. Ook de Onderwijsraad werkt aan een advies op dit vlak. Ik denk dat het mogelijk is om de Kamer voor het eind van dit jaar een brief te schrijven over verdere flexibilisering in het onderwijs. Daarin zal ik dit thema meenemen.

De **voorzitter**:
Hebt u hiermee het blokje afgerond?

Staatssecretaris **Dekker**:
Nee, maar ik zie mevrouw Siderius bij de interruptiemicrofoon.

De **voorzitter**:
Wij proberen het een beetje te bundelen en de vragen aan het einde van het blokje te doen. Als u duidelijk aangeeft wanneer een blokje is afgelopen, kunnen wij daarna de vragen doen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik heb een aantal voorbeelden gegeven van de flexibiliteit die nodig is om het onderwijs uitdagender te maken voor kinderen die meer aankunnen. De ruimte voor een flexibeler inrichting raakt ook aan de zorgen die zijn uitgesproken over vroegtijdige selectie. Wat betekent dat voor de kansen van kinderen, dus de sjoelbak van de heer Van Meenen of de dwangbuis van de heer Grashoff? De minister heeft daar al het nodige over gezegd. Wij zijn een land waar vroeg geselecteerd wordt en tegelijkertijd slagen wij er door opstroom en stapelen veelal in om jongeren goede kansen te geven. Niet voor niets noemde de OESO in 2012 Nederland als een van de good practices. Het is zaak om die sterke punten van het Nederlandse stelsel goed te bewaken.

De heer Van Meenen zei: het stelsel kan niet meer, het stelsel staat op springen, het stelsel is failliet. Ik zit daar zelf fundamenteel anders in. Volgens mij zit niemand in Nederland te wachten op een heel grote stelseldiscussie, op een volgende grote stelselwijziging, op een hernieuwde discussie over de middenschool. Het gaat erom hoe wij binnen het huidige stelsel kunnen zorgen voor voldoende flexibiliteit om op- en afstroom te accommoderen, om te kunnen stapelen enzovoort. Ik begrijp de zorgen die de heer Grashoff uitte over de gemengde brede brugklas. De onderwijsinspectie constateerde in haar Onderwijsverslag een lichte afname van die gemengde brede brugklassen en een afname van de meervoudige eindadviezen in het basisonderwijs. Basisscholen hebben, ook met de nieuwe wet in de hand, altijd het recht om meervoudige schooladviezen af te geven. Daarbinnen kunnen ze onderling met middelbare scholen afspraken maken over de wijze waarop zij adviseren. Mevrouw Ypma of mevrouw Jadnanansing — ik weet niet precies meer wie het was, maar het was een van de twee — wees erop dat in een bepaalde regio de afspraak is gemaakt om alleen nog enkelvoudige adviezen af te geven. Dat kan binnen de huidige wet- en regelgeving, maar de vraag is of het wenselijk is. Eerlijk gezegd vind ik dat niet wenselijk. Ik vind het onwenselijk als dubbeladviezen categorisch worden uitgesloten. Voor mij is dat ook een van de redenen waarom ik niet alleen met de desbetreffende regio maar ook met de VO-raad het gesprek wil aangaan over de vraag hoe je dit op een goede manier doet, en op een manier die in het belang is van kinderen.

Er zijn ook vragen gesteld over het rendement. De Kamer heeft al een aantal keren gevraagd hoe het zit met de opbouw van het onderbouwrendement. Geeft dat juist positieve of negatieve prikkels? Ik heb zeer recentelijk een brief naar de Kamer gestuurd waarin is aangegeven dat we wat gaan wijzigen in de berekening van het onderbouwrendement. Een middelbare school die veel opstroom realiseert, scoort positief bij het onderbouwrendement. Als een leerling met een dubbeladvies het niveau uiteindelijk niet haalt, blijft de negatieve score achterwege. Op die manier willen we de goede prestaties en de talentontwikkeling van kinderen op scholen belonen. Mocht dat niet lukken, dan staat er niet een-twee-drie een dikke min achter. Met andere woorden: vo-scholen worden er niet op afgerekend als zij leerlingen met een dubbeladvies op het hoogste niveau plaatsen en als die dat uiteindelijk niet halen. Het daagt de scholen wel uit om het maximale uit de talenten van kinderen te halen.

Ik kom bij het punt waarnaar de heer Grashoff vroeg: de brede brugklassen. Ook in onderschrijf het belang daarvan. Als je kijkt naar de ontwikkelingen, zien we dat het aantal brede brugklassen tussen 2008 en 2013 wat is gedaald: van 67% naar 59%. De heer Grashoff veronderstelde dat perverse prikkels die trend negatief hebben beïnvloed of dat ze in ieder geval voor de inzet van die trend hebben gezorgd. We hebben onderzoek laten doen naar de effecten van het inspectietoezicht en de berekeningen op het gedrag van scholen. Daaruit blijkt dat de omvang van de ongewenste effecten zeer gering is. Toch kan ik de zorg van de heer Grashoff goed begrijpen. Het is te vroeg voor een actieplan brede brugklassen, maar ik wil wel goed de vinger aan de pols houden en de ontwikkelingen goed blijven volgen. De minister en ik hebben bij de reactie op het Onderwijsverslag het belang van brede brugklassen ook nog een keer onderstreept. Misschien is het goed om eens een gesprek te organiseren, met de VO-raad en wellicht

met een aantal scholen, om het te hebben over hun afwegingen om brede brugklassen om te zetten naar meer categorale klassen. Dan krijgen we een beter zicht op de beweegredenen van scholen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb even een vraag over het zogenaamde "maatwerkdiploma". Ik heb begrepen dat je dan alleen vakken op een hoog niveau kunt doen. Dat lijkt me fantastisch. Wat me echter opvalt, is dat de staatssecretaris zegt dat het aan de scholen is of ze dit willen faciliteren. Zou het niet zo moeten zijn dat als een havoleerling zegt ook een aantal vakken op vwo-niveau te willen doen, de school dat moet organiseren voor die leerling?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik vind dat een heel interessante gedachte. Mag ik daar eens wat op kauwen?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Het lijkt me beter dat u het gewoon toezegt.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat begrijp ik, maar ik kom liever niet terug op toezeggingen. De VO-raad heeft een groot pleidooi gehouden voor het maatwerkdiploma. Ik kaats dan onmiddellijk de bal terug door te zeggen: als jullie die flexibiliteit in het voortgezet onderwijs zo ongelooflijk belangrijk vinden, waarom wordt er dan onvoldoende gebruikgemaakt van de ruimte die er al is? Ik ben enthousiast over de bestaande mogelijkheden, maar ik zie ook dat het aantal leerlingen dat ervan gebruikmaakt nog zeer gering is. Ik hoop dat we slimme manieren kunnen verzinnen om het aanbod voor veel meer leerlingen open te stellen en dit zou er inderdaad een kunnen zijn. Ik ben daar namelijk een heel groot voorstander van.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb begrepen dat de staatssecretaris al bezig is met een brief over dit onderwerp. Ik hoop dat hij dit punt dan specifiek in die brief aan de orde zal stellen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat zeg ik toe.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Voorzitter, ik heb eigenlijk twee interrupties op twee verschillende aspecten, namelijk de brede brugklas en het advies en het maatwerkdiploma. Mag dat?

De **voorzitter**:
U bent heel vakkundig en ik weet zeker dat u die twee dingen in één vraag kunt vangen.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Dan wordt het een langere interruptie.

De **voorzitter**:
Gaat uw gang. U mag ze natuurlijk allebei stellen.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Mevrouw Siderius sprak over het maatwerkdiploma en ik wil daar de vraag aan toevoegen of het geringe gebruik van dat diploma te maken kan hebben met het feit dat het onvoldoende ingebed is in de totale systematiek van het onderwijs. Zo ja, dan zou dat verklaren waarom het een beetje een fremdkörper blijft. Is de staatssecretaris bereid om meer duidelijkheid te verschaffen over het maatwerkdiploma door het te erkennen en door er regels aan te verbinden die grenzen stellen aan die flexibiliteit? Hij kan verder ook aangeven dat het bij dit diploma niet alleen gaat om vakken die je op een hoger niveau doet, maar soms ook om vakken die je op een lager niveau doet. Hoe heet je diploma dan? Dat soort aspecten moet bekend zijn. Waar heb je met zo'n diploma toegang toe? Dat zijn de vragen die beantwoord moeten worden om het meer body te geven.

Staatssecretaris **Dekker**:
Daarmee raakt de heer Grashoff onmiddellijk aan fundamentele vragen. Ik zei niet voor niets dat het hierdoor op zichzelf ingewikkelder wordt. Op een cijferlijst schrijven dat een leerlingen bepaalde vakken op een hoger niveau heeft gedaan, kan in principe nu al. Een school kan het dus inzichtelijk maken en dat is een beloning voor het harde werk van een leerling en voor het feit dat hij goed is in een bepaald vak. De vraag is wat je eraan hebt voor je vervolgstudie.

Het is geen probleem om naar een hogeschool te gaan als je de havo hebt gedaan met drie vakken op vwo-niveau. Met een havodiploma kun je immers gewoon naar een hogeschool. Het wordt ingewikkelder als je met dat diploma aanklopt bij een universiteit, want een havodiploma met drie vakken op vwo-niveau is nog geen vwo-diploma. Je hebt het dan heel fundamenteel over het civiele effect van dit soort dingen. Ik ben een groot voorstander van vakken afronden op een hoger niveau, maar sceptisch over afstroom. Als je vakken op een lager niveau kunt doen, wordt het wel heel makkelijk om te zeggen: ik vind dit vak eigenlijk niet zo leuk of ik ben er eigenlijk niet zo goed in, laat ik het maar op een lager niveau doen. Dan is het helemaal geen verbetering van de kwaliteit van ons onderwijs, maar juist een verslechtering.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Het is toch interessant om er wel over door te denken. Je vervalt in dit soort discussies al snel in voorbeelden, maar ik doe dat toch ook maar. Het is overigens een heel persoonlijk voorbeeld. Ik ben ooit naar de TU Delft gegaan met geschiedenis in mijn vakkenpakket. Ik denk dat het voor die opleiding totaal niet interessant was of ik dat vak op havo- of vwo-niveau had gedaan. Dit laat zien dat er wel degelijk een relatie is tussen de kansen die je hebt om door te stromen in het onderwijs en bepaalde beperkingen die je hebt. Iemand met dyslexie kan sowieso slechter zijn in talen en beter in exacte vakken. Dat moet toch de waarde worden van zo'n instrument?

Staatssecretaris **Dekker**:
De heer Grashoff onderschat dit danig. Als je een technische opleiding gaat doen aan de TU Delft, heb je vooral veel aan de technische vakken die je op vwo-niveau hebt gedaan, maar er is natuurlijk ook zoiets als brede academische vorming. De heer Grashoff heeft ook talen, maatschappijleer en geschiedenis op een hoog niveau gedaan. Die bildung zorg ervoor dat hij een breed ontwikkeld mens is geworden. Niet geheel onterecht wijzen universiteiten erop dat het heel belangrijk is dat je dat niveau niet alleen hebt gedaan in de monodiscipline waarin je vervolgens doorstudeert, maar dat je dat over de volle breedte hebt gedaan. Ik vind dat een heel terecht punt.

De **voorzitter**:
De volgende vraag, een ander onderwerp.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Hoe een voorbeeld ook misbruikt kan worden! Maar daar praten we onder de borrel nog eens over door.

De **voorzitter**:
De vraag is natuurlijk wie dat deed!

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Mijn volgende onderwerp betreft de brede brugklas en het meervoudig advies. Ik ben blij dat de staatssecretaris nadrukkelijk stelt dat hij afspraken over enkelvoudige adviezen niet plezierig vindt en dat hij daarover in gesprek wil gaan. Wil hij daarover ook met de PO-Raad in gesprek gaan? Het gaat namelijk ook over de zelfstandigheid, de volwassenheid van het primair onderwijs om voet bij stuk te houden en zich niet te laten intimideren vanuit het voortgezet onderwijs. Is de staatssecretaris het met mij eens dat hierbij ook de professionaliteit van de docent zelf een rol speelt? Ik vind namelijk dat dergelijke afspraken de professionaliteit van de docent in het primair onderwijs doorkruisen, maar ik moet nog de juf of meester tegenkomen die dan de moed heeft om rechtop te blijven staan en te zeggen: ik vind voor dit kind een meervoudig advies aan de orde. Dat zou eigenlijk moeten gebeuren. Dan hebben we een docent die doet waar hij voor is.

Tot slot over de brede brugklas: ik zou heel graag een antwoord van de staatssecretaris krijgen over een langere termijn. Ik heb het gevoel dat de bredere brugklas al over een veel langere termijn een geleidelijk aan verdwijnend fenomeen is. Vroeger hadden wij ook nog tweejarige brugperioden. Je hoort er nooit meer iemand over, maar die zat in ons bestel. Kan de staatssecretaris er nog iets over zeggen? Moeten wij toch niet iets actiever op die brede brugklas zitten? Ik vind die afname, die vrij structureel lijkt, alarmerend genoeg om er echt iets aan te doen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Over het eerste punt, de advisering aan het einde van de basisschool, kan ik heel kort zijn. Ik ben het volledig met de heer Grashoff eens, dus ik ga ook het gesprek aan met de PO-Raad. Het raakt inderdaad aan de professionaliteit. Hij heeft het over de professionaliteit van de leraar. Het mooie aan het eindadvies vind ik dat we het ook een schooladvies noemen. Niet alleen de laatste leraar die je in groep 8 hebt gehad, maar ook de leraren in de groepen daarvoor en misschien zelfs de interne begeleider komen gezamenlijk tot een advies. Het is uiteraard een professioneel advies. Als een school vindt dat een kind op het snijvlak van havo en vwo zit, dan moet zo'n kind een havo/vwo-advies krijgen en niet worden gedwongen om een van de twee te kiezen. Ik ga daarmee aan de slag.

Wat het tweede punt betreft, vind ik dat we eerst de analyse en de ontwikkelingen goed scherp moeten hebben. Als ik het Onderwijsverslag teruglees, dan merk ik ook bij de onderwijsinspectie enige voorzichtigheid. Zij constateert wel een kentering en wijst ook op een risico, maar geeft zelf aan dat zij nog onvoldoende weet wat de beweegredenen van scholen zijn om hun brugklassen wat te verkorten of om bepaalde afdelingen wat meer zelfstandigheid te geven. Wij moeten dat eerst goed in kaart brengen. Ik wil graag een langjarig perspectief geven en niet alleen maar terugkijken tot 2008, alvorens we er iets aan gaan doen.

Mevrouw Siderius, de heer Rog, mevrouw Ypma, de heer Van Meenen en de heer Slob vroegen aandacht voor het passend onderwijs en specifiek voor de problematiek van thuiszitters. Het is een belangrijk onderwerp. Er is nog een heleboel werk te verrichten op het gebied van passend onderwijs. Wel benadruk ik nog maar eens dat de problematiek van de thuiszitters niet het gevolg is van de invoering van passend onderwijs, maar juist een van de aanleidingen was om passend onderwijs destijds in te voeren. Toen hier in 2010 de discussies over passend onderwijs werden gevoerd, was een van de gaten in ons stelsel dat scholen te makkelijk ouders en kinderen konden doorverwijzen: "sorry, wij kunnen u niet helpen, gaat u maar naar de volgende school". Bij die school kregen zij dan precies hetzelfde verhaal te horen. Dat kan nu niet meer met passend onderwijs. Juist het feit dat we een zorgplicht hebben en dat een school ieder kind dat zich inschrijft op een school een passende plek moet bieden op die school dan wel op een andere school in het samenwerkingsverband, is in mijn ogen een echte stap vooruit, ook als het gaat om het terugdringen van thuiszitters.

Met passend onderwijs lossen we de problemen van het oude systeem stap voor stap op. Het daadwerkelijk bieden van passend onderwijs voor alle leerlingen vraagt uiteraard om een forse omslag, niet alleen maar in denken maar ook in doen. Dat betekent dat schoolbestuurders, schoolleiders en mensen binnen de gemeente ook echt actief aan de slag moeten om die kinderen richting het onderwijs te geleiden. Die grote veranderingen kosten niet alleen tijd, maar vereisen ook continue aandacht en de inzet van alle betrokkenen. De invoering van het passend onderwijs volgen we nauwkeurig vanuit mijn ministerie en uiteraard ook vanuit de inspectie. Ik rapporteer de Kamer daar ook zeer regelmatig over.

In de laatste voortgangsrapportage heb ik aangegeven dat ik langs een aantal wegen extra ga inzetten op het terugdringen van het aantal thuiszittende leerlingen. Allereerst door veel scherper en veel beter in kaart te brengen om hoeveel kinderen het gaat en wie het zijn. Ik zeg weleens: noem namen en rugnummers. We kunnen ons blindstaren op cijfers, maar daar zitten gewoon kinderen achter. Laten we gewoon eens lijsten maken; dat moet vooral op lokaal niveau gebeuren. Men moet erop afgaan, aan de bel trekken

en vragen waarom iemand niet naar school gaat: "we hebben nu passend onderwijs, schrijf uw kind in, dan zoeken we naar een oplossing". Dat is de manier om de aantallen uiteindelijk verder naar beneden te brengen.

Dat beter in beeld brengen vraagt soms ook om doorzettingsmacht. Ik ben blij om te zien dat steeds meer samenwerkingsverbanden ervoor kiezen om die doorzettingsfunctie te beleggen, soms bij het samenwerkingsverband en soms bij de gemeente. Daar horen ook meer maatwerkmogelijkheden bij voor leerlingen die tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school kunnen. Dat alles met de ambitie om in 2020 zo min mogelijk thuiszitters te hebben of in ieder geval met de ambitie om alle leerlingen die een keer komen thuis te zitten, binnen drie maanden weer terug naar school te laten gaan.

Uiteraard zijn alle leden er enorm nieuwsgierig naar wat de ontwikkelingen sinds de invoering van het passend onderwijs zijn geweest. Aan het eind van het jaar krijgt de Kamer de recentste cijfers. Laat ik tegenover een aantal problemen die we de afgelopen weken en maanden hebben ervaren, ook een aantal goede voorbeelden zetten. Neem bijvoorbeeld Midden-Limburg, waar heel hard is gewerkt om het aantal thuiszitters terug te dringen. Door de inspanningen van het voortgezet onderwijs, de samenwerkingsverbanden, is het aantal thuiszitters verminderd van zo'n 60 à 80 naar nu gemiddeld 8 tot 10 op jaarbasis. In mijn ogen zijn dat er nog steeds 8 tot 10 te veel, maar het is wel een forse reductie ten opzichte van de jaren vóór de invoering van het passend onderwijs.

In aanvulling op de cijfers die ik de Kamer voor het einde van het jaar stuur, kan zij van mij ook een brief verwachten over onderwijs op een andere locatie dan de school. Ik zal een aantal voorstellen doen die meer ruimte bieden om het recht op onderwijs te waarborgen voor jongeren die tijdelijk of gedeeltelijk geen onderwijs op school kunnen volgen. Ik denk dat er binnen het passend onderwijs nu al veel meer mogelijk is, maar als er nog wat extra's kan worden geboden — de Kamer heeft daarom gevraagd — sta ik daar uiteraard voor open.

De heer Van Meenen heeft de heel fundamentele discussie aangezwengeld of het niet zou helpen als we voor leerlingen een leerrecht in de wet zouden vastleggen. Hij had het zelfs over de Grondwet. De facto bestaat er in Nederland al een recht op onderwijs, al was het maar omdat het is vastgelegd in internationale verdragen die effect hebben op ons huidige stelsel. De Leerplichtwet zit zo in elkaar dat zij borgt dat een jongere gebruikmaakt van dat recht. Ouders moeten ervoor zorgen dat het kind is ingeschreven op een school en er ook voor zorgen dat het kind de school geregeld bezoekt. Sinds de invoering van passend onderwijs hebben scholen een zorgplicht voor leerlingen zodat die leerlingen extra ondersteuning krijgen als ze die nodig hebben. Leerlingen kunnen daarmee hun recht ook gebruiken en effectueren. Met de inrichting van samenwerkingsverbanden is er in de regio bovendien een duidelijk herkenbare partij, die samen met de gemeenten verantwoordelijk is geworden voor het oplossen van de problematiek van thuiszittende leerlingen. Als ik het gevoel had dat met een wetswijziging — bij wijze van spreken: ieder kind heeft recht op goed onderwijs — het probleem van de thuiszitters zou zijn opgelost, dan zou ik die wijziging onmiddellijk doorvoeren. Sterker nog, dan denk ik dat ik dat allang had gedaan. Maar met het opnemen van een leerrecht in de wet wordt het probleem van de thuiszitters denk ik helemaal niet opgelost. De oplossing van het probleem zit veel meer op het niveau van gemeenten en scholen, die samen moeten optrekken en erin moeten slagen om tot een oplossing te komen voor leerlingen die thuiszitten. Daar moeten we fors op inzetten en daar moet al onze energie naartoe gaan.

De heer **Van Meenen** (D66):
De staatssecretaris zegt terecht dat het een heel fundamenteel punt is, maar hij maakt vervolgens dezelfde fout die ik ook lang gemaakt heb: veronderstellen dat het allemaal wel goed geregeld is en dat het eigenlijk zo logisch is als wat dat kinderen in Nederland naar school kunnen. De praktijk laat echter zien dat dit niet zo is. Er zijn duizenden thuiszittende kinderen. Waar dat gebeurt, stuit men juist op het gebrek aan positie voor leerling en ouder. Ik stel voor om dat te gaan regelen. Er moet veel meer een actief recht zijn dat ouders, en daarmee leerlingen, hebben om dat recht ook te gelde te maken in welke vorm dan ook. Dat is namelijk nog een ander probleem. Het aanbod dat er is, is: óf je zit op school óf je zit thuis. Juist dat recht moet het mogelijk maken om ook onder toezicht een ander arrangement te vinden. Dat is de reden waarom ik denk dat het van groot belang is om dat recht vast te leggen. Ik denk dat de staatssecretaris en ik elkaar kunnen vinden. Baat het niet, dan schaadt het niet. Ik vraag aan de staatssecretaris — ik zal dat per motie vragen als de staatssecretaris daar niet in meegaat — om met hoogleraren onderwijsrecht goed te kijken naar de manier waarop dat zou moeten gebeuren. Ik zie ook wel dat dit ingewikkeld is, maar dat is mijn verzoek. Is de staatssecretaris hiertoe bereid?

Staatssecretaris **Dekker**:
Wat regelgeving betreft, is mijn opvatting altijd vrij eenvoudig: je moet pas regelgeving gaan maken en dingen gaan voorleggen aan het parlement als je er een probleem mee oplost. Ik zie gewoon nog niet helemaal in welk probleem we oplossen met het voorstel van de heer Van Meenen. De facto is er al een recht voor kinderen om onderwijs te krijgen. Scholen moeten een goede onderwijsplek organiseren voor kinderen als zij zich daar aanmelden. De vraag is wat hetgeen de heer Van Meenen vraagt, daaraan toevoegt.

De heer **Van Meenen** (D66):
Een plicht voor een school is echt iets anders dan een recht van een ouder. We zien dat dit in de praktijk niet gebeurt. Leerlingen worden gewoon geweigerd. Daar staat geen recht vanuit de positie van ouders of leerlingen tegenover. Dat is mijn punt. Hopelijk is de staatssecretaris nu wel overtuigd.

Staatssecretaris **Dekker**:
Nee, want ik vind het voorbeeld dat de heer Van Meenen noemt, geen goed voorbeeld. Als kinderen worden geweigerd op een school, kunnen ouders en leerlingen met de wet in de hand hun recht afdwingen, omdat de school de plicht heeft om voor dat kind een goede plek te organiseren. Ik zie wel — dat is ook een van de dingen die de afgelopen weken weer is opgekomen — dat er nog steeds scholen zijn die daar onvoldoende vorm en inhoud aan geven onder het mom van het argument dat ze niet precies weten wat

de zorgplicht inhoudt. Ik ben er echter vrij strak in: ook die scholen moeten de wet uitvoeren. Als we dat op een nette manier doen, voegt hetgeen waarom de heer Van Meenen vraagt niets toe.

Mevrouw **Siderius** (SP):
In het voorjaar zei de staatssecretaris in het tijdschrift Balans over de 10.000 kinderen die niet naar school gaan: ik zie het probleem niet; passend onderwijs is er gewoon voor elk kind. Nu blijkt in de praktijk dat dit niet zo is. De Kinderombudsman heeft echt alarmerende signalen afgegeven: er wordt niet aan de zorgplicht voldaan, er is geen passende plek, het aantal thuiszitters daalt niet. Zelfs 90% van de scholen zegt de zorgplicht te omzeilen. Het enige antwoord dat de staatssecretaris hier vandaag heeft, is: schrijf uw kind vooral in op een school, want scholen hebben een zorgplicht; probleem opgelost. Hoe kijkt de staatssecretaris dan naar die 90% van de scholen die zegt de zorgplicht te omzeilen en dergelijke kinderen liever even door te schuiven naar een andere school, omdat het ze allemaal wat te ingewikkeld wordt?

Staatssecretaris **Dekker**:
Daar kan ik heel kort over zijn: als die scholen er zijn, laat u dan weten welke scholen dat zijn. Dan gaan wij daar met de inspectie achteraan. Het probleem is volgens mij niet dat de wet niet goed in elkaar zit. Het probleem is de naleving van de wet.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik begrijp dus dat de staatssecretaris 90% van de Nederlandse scholen het komende halfjaar door de onderwijsinspectie gaat laten onderzoeken. Is dat wat de staatssecretaris hier voorstelt? Het kan toch niet zo zijn dat kinderen alsnog van de ene naar de andere school worden gesleurd en teleurstelling na teleurstelling en afwijzing na afwijzing krijgen? Blijkbaar lost het door de staatssecretaris bedachte beleid het probleem van kinderen die geen onderwijs krijgen, niet op. Wordt het dan niet eens tijd dat de staatssecretaris daadwerkelijk maatregelen gaat nemen om ervoor te zorgen dat deze kinderen echt maatwerk krijgen, zodat zij onderwijs bijvoorbeeld gedeeltelijk op school kunnen krijgen en zodat de leerplicht veel beter wordt nageleefd? Waarom is de staatssecretaris daar niet toe bereid en waarom blijft het mantra dat de zorgplicht er is en dat alles "dus" wordt opgelost, continu door deze zaal en op scholen rondzweven?

Staatssecretaris **Dekker**:
Mevrouw Siderius sprak van 90%, maar dat percentage kan ik absoluut niet thuisbrengen. Als zij zegt dat het toch niet zo kan zijn dat leerlingen en ouders van de ene naar de andere school worden doorgestuurd, is mijn reactie daarop simpelweg: inderdaad, dat kan niet. Ik vind dat scholen de plicht hebben om te zorgen voor een passende plek voor een leerling. Laten we die scholen daar dan met z'n allen — wij als politiek, maar ook individuele ouders met leerlingen — op aanspreken.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
De ChristenUnie staat voor inclusief onderwijs, als dat kan. Kinderen met een lichte beperking zouden gewoon moeten kunnen meedraaien in het reguliere onderwijs. Kinderen die echt een extra ondersteuningsbehoefte hebben, zouden in het speciaal onderwijs moeten kunnen meedraaien. Ik krijg nu echter heel veel signalen dat kinderen met een beperking die in principe met enige ondersteuning makkelijk in het reguliere onderwijs zouden kunnen meedraaien, toch worden doorgeschoven naar het speciaal onderwijs. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om kinderen met het syndroom van Down en om kinderen met vormen van autisme. Herkent de staatssecretaris die signalen en wat gaat hij hieraan doen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik herken het signaal van mevrouw Dik-Faber, maar ook dat was een van de aanleidingen voor het invoeren van het passend onderwijs. Nederland heeft op het punt van inclusief onderwijs geen goede naam. Wij zijn een van de landen waar kinderen in het verleden te makkelijk een indicatie, een stempeltje, kregen en daarmee naar een speciale school werden gestuurd. Ik heb de indruk dat daar met de invoering van passend onderwijs een lichte kentering in is gekomen. Daardoor is het mogelijk om ook in het reguliere onderwijs een plek te creëren voor kinderen met een lichamelijke of psychische aandoening in plaats van hen naar het dure speciaal onderwijs te sturen. Het geld dat je daarmee bespaart, wordt ingezet in het reguliere onderwijs om daar wat extra handjes en extra begeleiding te hebben. Ik zie dus gelukkig — dat woord gebruik ik namens ons allebei — juist dat steeds meer scholen die beweging naar de andere kant maken.

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
Ik krijg zelf helaas veel signalen die toch een andere kant op wijzen, onder andere van Ieder(in) maar ook van ouderorganisaties. Te vaak gaat het nog niet goed. Ik vraag de staatssecretaris daarom of hij in gesprek wil gaan met Ieder(in) en met de ouderorganisaties om tot een oplossing te komen. Eerder heeft de Kamer een motie van mijzelf en mijn collega Joël Voordewind aangenomen over een loket waar ouders met hun vragen terechtkunnen. Is dat loket inmiddels ingericht en functioneert het naar behoren, zodat we met elkaar op basis van de ervaringen van ouders stappen kunnen zetten op om voor deze kinderen een plek in het onderwijs te veroveren?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ja, dat loket is er. Voor alle vragen over passend onderwijs kan men ook terecht bij de website www.passendonderwijs.nl. Daar zit ook een vraagbaakfunctie achter. Sterker nog: wij hebben een klein legertje onderwijsconsulenten die voor kinderen en ouders die soms wat meer hulp nodig hebben om er samen met de school uit te komen, op casusniveau actief bekijken hoe zoiets gecreëerd kan worden. Als u signalen hebt die erop wijzen dat de verschuiving in sommige regio's misschien naar de andere kant gaat, krijg ik die graag. Dan ga ik het gesprek met de zojuist door u genoemde organisaties graag aan; mij hebben die signalen nog niet bereikt. Ik denk dat er in Nederland ook heel veel voorbeelden zijn te noemen waarin passend onderwijs wordt aangegrepen als een kans om kinderen met een

beperking veel meer een plekje te geven in het reguliere onderwijs, zodat zij gewoon in de buurt waar zij wonen en met vriendjes om de hoek, naar school kunnen.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Soms heb je van die opvattingen en gedachten waarbij je hoopt dat je ongelijk hebt. Ik hoop dat ik ongelijk heb, maar ik maak me ernstig zorgen vanwege het aantal signalen dat ik krijg en de sfeer die rond passend onderwijs ontstaat. Ik heb in mijn bijdrage niet voor niets de vergelijking met het pgb-dossier getrokken. Ik doe dat niet omdat ik dat de staatssecretaris toewens, want dat wens ik geen enkele staatssecretaris toe. Op basis van dit debat heb ik het gevoel dat de staatssecretaris hier met een zekere rust staat: eigenlijk is het allemaal voor 90% in orde en is er hier en daar nog een rafeltje. Als het verschil in beleving van de werkelijkheid zó groot is, dan maak ik me er nog meer zorgen over. Dat betekent dat de urgentie en de daadkracht bij de staatssecretaris onvoldoende zullen zijn, want hij is zich onvoldoende bewust van het probleem.

Staatssecretaris **Dekker**:
De heer Grashoff hoeft mij niet te overtuigen van de urgentie van het probleem. Ik zie dat hij dat probeert door een vergelijking te trekken met het pgb. Ik denk dat dit niet helemaal terecht is. Veel problemen waar we nu nog tegenaan lopen, zijn veel meer de oude problemen die nog niet volledig zijn weggewerkt met de invoering van een nieuwe wet, in plaats van dat het nieuwe problemen zijn die gepaard gaan met de invoering van deze wet. Ik denk dat de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we een aantal problemen niet van vandaag op morgen het hoofd kunnen bieden. Denk aan minder thuiszitters en meer kinderen die met extra hulp een plekje kunnen krijgen in het reguliere onderwijs, aan inclusiever onderwijs dus. Ik denk dat het een aantal jaren vergt om de uiteindelijke positieve effecten van passend onderwijs in alle klassen goed te laten landen. Tot die tijd zullen we daar nog regelmatig over spreken in de Kamer. Ik blijf de Kamer informeren over de ontwikkelingen. We steken daar ieder halfjaar de peilstok in. Wat mij betreft houdt de Kamer mij daarin scherp.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik help het de staatssecretaris hopen. Ik heb het gevoel dat we er op een veel fundamenteler vlak tegenaan zouden moeten kijken. Er is niet in voldoende mate aan de noodzakelijke randvoorwaarden voldaan. Dat is een systeembeperking. Als die beperking erin zit, is het niet op te lossen zonder diepgaande maatregelen en hebben we een stevig probleem.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dan zou de heer Grashoff iets specifieker moeten zijn over die fundamentele systeembeperking. Die kan ik niet helemaal thuisbrengen.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Met name de grootte van de klassen en de onvoorstelbare aandacht en zorgvuldigheid die vereist is om met kinderen met een evident hogere zorgvraag in een groep van pak 'm beet 30 leerlingen op een goede manier onderwijs te verzorgen, voor dat ene specifieke kind en voor die 29 anderen. Ik heb het sterke gevoel dat dit zwaar wordt onderschat.

Staatssecretaris **Dekker**:
Iemand die vroeger op het speciaal onderwijs zat en nu in het regulier onderwijs terechtkomt, vraagt extra aandacht, handjes en expertise op schoolniveau. Dat onderschat ik niet. Ik zie echter niet in waarom dat niet zou kunnen in het regulier onderwijs, want het kind brengt geld mee voor extra ondersteuning. De extra aandacht en expertise kreeg zo'n kind eerst in het speciaal onderwijs. Dat is niet goedkoop en kost extra geld. Dat is het mooie van passend onderwijs. Vroeger kon dat niet omdat er dan geen geld meekwam naar het reguliere onderwijs. In het huidige systeem kan dat geld wél meekomen. Ik zie het dus niet als een belemmering maar als een kans. Dat betekent niet dat vandaag of morgen het speciaal onderwijs verdwenen is. Sterker nog, ik denk dat dit altijd zal blijven bestaan voor een specifieke groep leerlingen. De mogelijkheden om meer maatwerk te bieden en om kinderen die vroeger naar het sbo gingen nu een plekje in het reguliere basisonderwijs te geven, zijn er in mijn ogen wel degelijk.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik ben blij dat GroenLinks ook even de aandacht vestigt op de problemen die het in de reguliere scholen geeft. Onder andere door de invoering van het passend onderwijs is onze initiatiefwet nog harder nodig. Ik wil ingaan op de thuiszitters. Ik heb het net over de zorgplicht gehad. Ik zou nu graag ingaan op de positie van ouders. De staatssecretaris was ook op de manifestatie van thuiszitters. Op het podium zei de staatssecretaris tegen de ouders die op het Plein stonden: u moet uw kind gewoon inschrijven op een school. De staatssecretaris herhaalde dat vandaag. Is dat niet wat naïef? Deze ouders hebben hun kind natuurlijk allang op een school aangemeld, maar de school kon de ondersteuning niet bieden of omzeilde de zorgplicht. Die ouders staan dus gewoon met lege handen. Is het niet wat naïef om dan maar het advies te geven: schrijf uw kind op een school in? Is de staatssecretaris van mening dat al deze ouders maar naar de rechter zouden moeten gaan om het recht op onderwijs af te dwingen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Heel naïef is dat niet, want lang niet alle ouders en kinderen die ik tijdens die manifestatie heb gesproken, hadden hun kind op een school ingeschreven. Daar begint het wel mee. Je moet je kind aanmelden bij een school om die school in staat te stellen om met een samenwerkingsverband te bekijken wat precies nodig is om dat kind een passende plek te geven. Dat is de allereerste stap. Ik herhaal het hier vandaag nog een keer: ouders moeten een eerste stap zetten voordat er iets kan gebeuren.

Als scholen weglopen voor hun zorgplicht, kunnen ouders die plicht met de wet in de hand afdwingen. Sterker nog, daarbij vinden zij in mij een grote voorstander. Als scholen er met de pet naar gooien en niet zorgen voor een passende plek voor leerlingen, voldoen zij uiteindelijk niet aan hun wettelijke plichten.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Deze kinderen zijn wel ingeschreven geweest op een school, maar zij zijn uitgevallen, bijvoorbeeld doordat het niet paste. Zij kwamen daardoor thuis te zitten en het lukte niet om naar een andere school te gaan, omdat op die scholen niet de juiste ondersteuning wordt geboden. Ik vind het schokkend dat de staatssecretaris van Onderwijs zegt: als het allemaal niet lukt, moet u maar naar de rechter. Zijn collega's hebben er al voor gezorgd dat het recht op zorg in de thuiszorg verloren is gegaan. Het recht op onderwijs is ook verloren. Daarom, precies daarom, is die motie van de heer Van Meenen zo belangrijk.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik ben het fundamenteel oneens met mevrouw Siderius. Het kan best wel eens voorkomen dat een leerling uitvalt in het onderwijs, maar dan is het zaak ervoor te zorgen dat hij daar weer zo snel mogelijk naar teruggaat. Ik hoor ook niet wat de oplossing van mevrouw Siderius voor dit probleem is. Het begint toch uiteindelijk met een school die samen met ouders en leerlingen bekijkt wat nodig is om een kind een goed plekje te geven. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van maatwerk. Stel dat een kind om welke reden dan ook niet vijf dagen in de week naar school kan — ook die kinderen waren op de manifestatie — dan kan het misschien ook worden geholpen met parttime school en wat leren thuis of leren op een andere instelling. Die mogelijkheden wil ik graag bieden.

De heer **Bisschop** (SGP):
Mijn vraag sluit aan bij dit laatste. Welke wettelijke mogelijkheden zijn er naar de mening van de staatssecretaris nu al om deze vormen van maatwerk — hetzij beperkt in tijd, hetzij langer in tijd, gedacht vanuit de vraag wat het kind nodig heeft — in te richten en aan te bieden? Het zit nu nog vaak vast op de aanwezigheidsplicht. Door die hobbel zijn nogal wat kinderen thuiszitters geworden. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris op dit punt?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik zie twee mogelijkheden. Ik heb in een eerder debat al eens gewezen op een artikel in de Leerplichtwet waarin is bepaald dat een leerling bij ziekte tijdelijk of gedeeltelijk kan worden ontheven van de plicht tot de dagelijkse schoolgang. Dat artikel kunnen scholen gebruiken om maatwerk in te richten. Er zijn kinderen die chronisch of ernstig ziek zijn en die ook niet iedere dag naar school kunnen maar misschien wel een of twee dagen in week. Ondersteund met wat onderwijs thuis of in het ziekenhuis of met videoconferencing kunnen zij nog een heel eind komen. Ik zie niet in waarom dit niet zou kunnen opgaan voor deze doelgroep.

De tweede mogelijkheid brengt mij op de brief over onderwijs op een andere locatie. Op onderdelen waar dit misschien nog niet helemaal is verhelderd, kunnen wij dit nog wat aanscherpen om de mogelijkheden van maatwerk voor leerlingen die dat echt nodig hebben, nog wat meer te funderen.

De heer **Bisschop** (SGP):
Mag ik dit zo interpreteren dat de staatssecretaris in zijn brief die beide opties nader uitwerkt en dat hij daarin de contouren en voor mijn part ook de spelregels en spellijnen uitzet, zodat het onderwijsveld de ruimte krijgt om binnen dat speelveld oplossingen te zoeken?

Staatssecretaris **Dekker**:
Exact.

De heer **Van Meenen** (D66):
Volgens mij wordt bij de interruptie van collega Bisschop precies de kern geraakt. De staatssecretaris zegt dat hij de mogelijkheden van scholen voor arrangementen verruimt. Dat is een invulling van die zorgplicht. Waar het mij om gaat, is dat een individuele ouder of leerling daar geen enkel recht aan kan ontlenen. Deze is niet in de positie om wat van een school te vragen. De school wordt in de positie gebracht dat hij het aan kan bieden. Daarom is het zo belangrijk dat ook de andere kant, de kant van de ouder en de leerling, waar het juist om gaat, in de positie komt om dat af te dwingen, maar niet bij de rechter, want als zij bij de rechter komen, strandt dat nog op het feit dat het leerrecht er niet is.

Staatssecretaris **Dekker**:
Mij is geen enkel geval bekend dat het op dit specifieke onderwerp zou stuiten. Ouders en scholen moeten het eens worden over een goede invulling van de leerplicht. Dat heeft soms wat voeten in de aarde en dat duurt soms lang. Soms komen ouders en school er niet gezamenlijk uit en krijgen zij wat hulp van de onderwijsconsulent. Als zij er dan nog niet uitkomen, is er een geschillencommissie. Als dat nog niet naar volle tevredenheid is, dan kunnen ouders altijd nog de gang naar de rechter maken. Ik hoop altijd dat het niet zo ver hoeft te komen, want in de tussentijd wordt dat probleem niet opgelost. Ik weet ook niet precies wat zij met het recht op onderwijs in de hand van die scholen kunnen afdwingen. Als een school niet dat onderwijs biedt, moeten zij toch dezelfde weg bewandelen om dat uiteindelijk af te dwingen?

De heer **Van Meenen** (D66):
Als de staatssecretaris dat niet weet, is mijn vraag in de motie of hij dat wel wil weten en of hij zich erin gaat verdiepen met juristen onderwijsrecht om te bekijken wat de opbrengst daarvan is voor degenen voor wie wij dit allemaal doen, namelijk die leerlingen en die ouders.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik ben absoluut bereid om er goed naar te kijken en om het te verbeteren, als ik daartoe kans zie. De heer Van Meenen kan mij er niet van overtuigen dat een leerrecht iets toevoegt aan datgene wat er al is.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb ook vragen gesteld over het speciaal onderwijs. Ik weet niet in welk blokje die terecht gaan komen. Het lijkt mij logisch als zij bij het passend onderwijs worden gevoegd.

Staatssecretaris **Dekker**:
Wij hebben alle vragen van gisteren ook schriftelijk afgedaan. Daar zitten ook deze vragen tussen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan heeft mevrouw Siderius vragen over de antwoorden.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Kan ik dan een aantal keren interrumperen? Ik heb er meerdere vragen over gesteld.

De **voorzitter**:
Dat kan niet eindeloos.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb een vraag over de sluiting van de Ambelt, een school voor speciaal onderwijs. Ik heb ook vragen over het budget voor ernstig meervoudig gehandicapte leerlingen en over de ontvlechting.

Bij de Ambelt is er sprake van een heel groot risico. In de regio Zwolle-Apeldoorn worden 13 vestigingen van het speciaal onderwijs gesloten. De staatssecretaris zegt dat de meeste leerlingen op de eigen locatie kunnen blijven. Dat is natuurlijk niet waar. Ik zal het even voorlezen: in Steenwijk moeten de leerlingen van het speciaal onderwijs naar de Tromp Meestersschool; in Nunspeet moeten zij naar het Nuborgh College; in Meppel moeten zij naar Stad en Esch; in Hardenberg moeten zij naar het Vechtdal College; in Deventer moeten zij naar het Etty Hillesum Lyceum. Die leerlingen kunnen helemaal niet op hun eigen speciale school blijven. Zij moeten naar het regulier onderwijs. Hoe haalt de staatssecretaris het dan in zijn hoofd om te zeggen dat alle leerlingen op dezelfde locatie kunnen blijven?

Staatssecretaris **Dekker**:
Er blijven twee grote locaties bestaan voor de kinderen die echt op het speciaal onderwijs zijn aangewezen. De bestuurders van het speciaal onderwijs hebben samen met de scholen in het regulier onderwijs kansen gezien om het mogelijk te maken dat heel veel kinderen een goede plek krijgen in het regulier onderwijs, met wat extra ondersteuning, in lijn met wat mevrouw Faber zei.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dan heeft de staatssecretaris ons verkeerd geïnformeerd, want die leerlingen kunnen helemaal niet op de eigen locatie blijven. Dat staat gewoon in de antwoorden die de staatssecretaris vannacht om één uur naar ons toe heeft gestuurd. Het is echt een probleem. De staatssecretaris zegt dat de directeur zegt dat het allemaal wel goed komt, maar de ouders zijn in rep en roer. Hun kind met een beperking en met gedragsproblemen moet straks naar het regulier onderwijs en komt terecht in klassen van 35 leerlingen met enorm veel prikkels. Hoeveel thuiszitters gaat dat precies opleveren?

Staatssecretaris **Dekker**:
Wat mij betreft geen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Kan de staatssecretaris dat garanderen?

De **voorzitter**:
Mevrouw Siderius, u had drie vragen. U krijgt gelegenheid voor het stellen van een vraag en een vervolgvraag. Volgens mij had u al aangekondigd dat u ook nog over een ander onderwerp een vraag wilde stellen. Ga uw gang.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ja. Dat is mooi. Dat schrijven wij op. Dan is er de garantie dat er geen thuiszitters komen door de sluiting van de Ambelt. Dat is genoteerd.

Dan ga ik nog even in op de bekostiging voor ernstig meervoudig gehandicapte leerlingen. In maart hebben wij van de staatssecretaris een brief ontvangen waarin hij schreef dat hij 8 miljoen zou reserveren voor deze specifieke regeling. Daarna heeft hij onderzoek gedaan. Uit dat onderzoek bleek dat 1.250 leerlingen voor deze bekostiging in aanmerking komen. Toen heeft de staatssecretaris gezegd dat hij het budget heeft bijgesteld en er toch 5 miljoen, €4.000 per leerling, van gaat maken. Wat blijkt? De regeling is overtekend en nu maakt de staatssecretaris er €2.000 van. Dit brengt scholen, met name tyltylscholen, in grote problemen. Is de staatssecretaris bereid om het budget van €4.000 per leerlingen te garanderen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Wij hebben hier van tevoren goede afspraken over gemaakt, ook met het tyltylonderwijs. Het zou gaan om een volledig budget en bij overtekening zou de prijs per leerling wat naar beneden worden gebracht. Ik zie niet in waarom er nu plotseling vreselijk meer geld nodig is voor precies dezelfde taken die vorig jaar voor dat bedrag zouden zijn uitgevoerd.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Vorig jaar was 10 miljoen beschikbaar. Dit keer is er een plafondfinanciering van 5 miljoen. Dat is gewoon een halvering van het budget. Straks moeten scholen alsnog met de ouders van deze leerlingen gaan onderhandelen over het onderwijs en de zorg op deze scholen. Dit is nu precies wat wij niet wilden. Wij wilden niet dat directeuren van deze scholen met een collectebus langs de ouders moesten gaan om te bedelen om geld. Gaat de staatssecretaris dit probleem alsnog oplossen, of zegt hij tegen deze scholen dat zij in hun sop kunnen gaarkoken?

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat laatste zeg ik sowieso nooit tegen scholen. Als ik mevrouw Siderius daar een plezier mee doe, wil ik daar best nog een keer in duiken. Ik dacht dat wij een heel goede regeling hadden, ook met de scholen die onderwijs geven aan ernstig meervoudig gehandicapte kinderen. Aan de voorkant hebben wij gezegd: dit gaat werken. Als mevrouw Siderius nu de indruk krijgt dat daar toch problemen optreden, dan ga ik daar zeker in duiken. Ik kan daar bijvoor-

beeld in de voortgangsrapportage die de Kamer volgende maand ontvangt, nader op ingaan.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Oké. Dat is een mooie toezegging. Dan ga ik ervan uit dat die €4.000 gewoon per leerling wordt gegarandeerd. Dat wil ik natuurlijk graag. Anders kom ik daar bij de staatssecretaris in december op terug, want dit is echt een probleem. Het kan niet zo zijn dat wij deze leerlingen niet van goed onderwijs voorzien.

Hetzelfde geldt voor de ontvlechting van het speciaal onderwijs. Hierdoor zal het bestaansrecht van scholen worden bedreigd. Tyltylscholen zijn immers scholen met soms maar 90 leerlingen: 40 in het basisonderwijs en 50 in het voortgezet onderwijs. Dat weet de staatssecretaris ook. Als je dat uit elkaar trekt, komt het aantal leerlingen op deze scholen onder de minimumnorm. Hoe gaat de staatssecretaris ervoor zorgen dat dit niet gaat gebeuren en dat wij deze bijzondere scholen in ons onderwijsbestel niet kwijtraken?

Staatssecretaris **Dekker**:
Als het gaat om wat ik precies heb toegezegd, moeten de Handelingen maar voor zich spreken. Het vso is nu nog heel erg aan het po gekoppeld, maar is natuurlijk ook gewoon een vorm van voortgezet onderwijs. De ontvlechting van het vso is een operatie die nog loopt. Er vinden nog allerlei gesprekken over plaats, ook met de betrokkenen in het tyltylonderwijs. Laten we nou eerst even afwachten welke regeling daaruit komt. Het is helemaal niet de bedoeling om nu formalistisch te zeggen: deze scholen vallen onder een opheffingsnorm en zouden daarom moeten verdwijnen. Ik vind het juist heel belangrijk dat deze vorm van onderwijs gewoon in stand blijft.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik begrijp uit de wandelgangen dat de staatssecretaris van plan is om ze voor vijf jaar te gedogen en ze daarna alsnog onder die ontvlechting te laten vallen. Dan schuif je het probleem voor je uit naar volgende kabinetten en dat kan niet de bedoeling zijn. Volgens mij moeten we echt zorgen dat deze scholen in stand blijven. Ik ben blij dat de staatssecretaris dat ook belangrijk vindt. Ik hoop dan ook dat hij nu zegt: we gaan deze scholen uitzonderen van de ontvlechting. Het gaat maar om tien, vijftien scholen. Het is echt miniem.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik zou tegen mevrouw Siderius willen zeggen: laten we de regeling afwachten. Ik zorg ook dat de Kamer daarvan op de hoogte wordt gebracht. We kunnen er dan, als het nodig zou zijn, altijd nog een discussie over voeren.

Ik kom bij mijn vierde blokje: het curriculum. Voor wat kinderen zouden moeten leren, is in het funderend onderwijs een traject gestart onder de noemer Onderwijs2032. Verschillende woordvoerders hebben daarop gereageerd, mede naar aanleiding van een soort rondetafelsessie. Ik weet niet of de commissie en de heer Schnabel individuele Kamerleden zijn langsgegaan, maar er is in ieder geval een eerste schets van Schnabels uitkomsten. Dat is overigens niet alleen zijn werk: het is een platform, waarbij mensen uit het onderwijs — leraren, schoolleiders, bestuurders, mensen uit het bedrijfsleven en wetenschap — betrokken zijn en bekijken hoe het staat met het curriculum in Nederland. Ik ben daar eerlijk gezegd wel enthousiast over en van onder de indruk. Dat ben ik gezien de hoeveelheid mensen die zij hebben bereikt en gesproken en de input die men heeft gekregen, maar ook door wat het losmaakt: de gesprekken op scholen, de energie bij leraren, bij leerlingen, bij wetenschappers, bij ouders, bij mensen buiten het onderwijs. Er is met andere woorden een breed draagvlak. De discussie over de vraag of wat we onze kinderen leren op school straks nog relevant en toekomstbestendig is, is een onderwerp dat enorm leeft.

Het is nu heel verleidelijk om te reageren op de eerste bevindingen van Platform Onderwijs2032. Met hopelijk de permissie van de Kamer doe ik dat toch even niet, omdat ik het goed vind dat deze commissie met de eerste schetsen naar buiten komt, juist om de discussie nog aan te gaan. Als er gevoeld wordt dat een en ander op onderdelen te kort door de bocht is, dat aspecten onderbelicht zijn of dat het in hun gevoel een verkeerde kant op zou gaan, zou ik de Kamerleden dan ook willen uitnodigen om actief te reageren, niet alleen in dit forum, maar ook richting Paul Schnabel en zijn mensen. Leg uiteenlopende wensen en opvattingen — bijvoorbeeld over Engels of informatie op jonge leeftijd of meer aandacht voor burgerschap, mensenrechten en maatschappelijke stages — vooral bij hen neer, zou ik zeggen.

Op basis van het eindadvies voer ik straks graag het gesprek met de Kamer, zowel over de inhoud van het advies als over de te zetten vervolgstappen. In reactie op het pleidooi van de heer Duisenberg zeg ik dat ik het belangrijk vind dat met name de leraren heel erg betrokken zijn bij de uiteindelijke ontwikkeling van het curriculum. De mooie bijvangst van dit hele proces en zo'n discussie is dat het niet alleen maar gaat om het eindresultaat — hoe ziet het eindcurriculum eruit, welke thema's moeten erin, hoe gedetailleerd moet het zijn et cetera? — maar dat ook het eigenaarschap van het curriculum voor leraren veel groter wordt. Dat is iets wat ik bijvoorbeeld heb gezien in groeilanden zoals Finland, Schotland en Noorwegen, waar periodieke herijking van het curriculum veel normaler is dan in Nederland. Het gevoel van "dat is iets wat van ons leraren is" is daar veel sterker dan hier in Nederland. Dat vind ik echt een heel positief aspect.

Binnen het vmbo gaan we niet zitten wachten op het advies van het Platform Onderwijs2032 als het gaat om het updaten van de inhoud en het eigentijdser en uitdagender maken. Mevrouw Jadnanansing vroeg daarnaar. Met de invoering van nieuwe profielen in het beroepsgerichte vmbo maken we het beroepsonderwijs herkenbaarder, robuuster en aantrekkelijker. De beroepsgerichte keuzevakken bieden niet alleen kansen voor een regionale inkleuring van het vmbo, aansluiting bij de lokale bedrijvigheid, maar bieden ook meer kansen en ruimte voor meer leerlinggerichte talentontwikkeling. Leerlingen kunnen kiezen en via die vakken hun talenten leren kennen en verder ontwikkelen, waarbij ook loopbaanoriëntatie en -begeleiding een veel prominentere plek krijgt dan nu het geval is. Ik ben er vrij enthousiast over. Een aantal scholen zijn vorig jaar al met

dat nieuwe curriculum in de beroepsgerichte profielen gestart en die zijn er heel erg tevreden over. Bijvoorbeeld waar het gaat om een technische opleiding als metaalbewerking, is dat in Schoonhoven echt wat anders dan in IJmuiden bij Tata Steel; je kunt dan met het lokale bedrijfsleven kijken hoe inkleuring aan de vakken gegeven kan worden om ervoor te zorgen dat als kinderen van school komen, ze ook kans maken op een baan.

Een aantal leden hebben mij vragen gesteld over vluchtelingenkinderen. In de brief van de minister en mijzelf over onderwijs aan asielzoekerskinderen hebben we een en ander al uitvoerig toegelicht. Over de budgetten zijn enkele specifieke vragen gesteld. Een aantal detailvragen zijn al schriftelijk beantwoord.

Mevrouw Siderius, de heer Grashoff en de heer Van Klaveren hebben gevraagd naar de doorwerking van de budgettaire effecten op de begroting. Dat is echt iets wat we meenemen in de besluitvorming rond de Voorjaarsnota. Het is altijd moeilijk te voorspellen hoe groot de instroom van nieuwe vluchtelingen is. Daar zal veel van afhangen, maar laat ik wel duidelijk zeggen dat ik vind dat de financiering van deze leerlingen gewoon moet zijn geborgd, of dat nou om veel geld gaat of om minder veel geld. Uiteindelijk hebben we extra bekostiging voor deze kinderen en dat geld moet er gewoon zijn en blijven.

Op de vraag van de heer Rog of een jaar extra bekostiging per leerling in het primair onderwijs wel voldoende is, kan ik in ieder geval melden dat ik de indruk heb dat dit het geval is. De aanvullende bekostiging is nodig om kinderen op te vangen in een rustige omgeving, bijvoorbeeld een taalklas, waar gespecialiseerde leerkrachten deze kinderen Nederlands leren. Binnen een jaar gaan ze vaak weer door naar het reguliere groepsonderwijs en na dat jaar geldt dan de reguliere bekostiging, inclusief achterstandsbekostiging in het geval het gaat om leerlingen van ouders met een laag opleidingsniveau. Bij de huidige hoge aantallen nieuwkomers kunnen er knelpunten ontstaan, bijvoorbeeld bij leerlingen die net na de teldatum binnenkomen. Als het om een enkeling gaat dan is dat vaak wel op te lossen, maar als het om meerdere leerlingen gaat dan stelt dat de school echt voor problemen. Dat zijn ontwikkelingen die niet te vatten zijn in reguliere, generieke regelgeving. Daarom hebben we het voor deze uitzonderlijke situaties mogelijk gemaakt voor scholen om bij het ministerie van OCW aan te kloppen en maken we ook maatwerk mogelijk. Scholen weten dat en dienen ook aanvragen in voor aanvullende bekostiging. Ik zal ervoor zorgen dat die binnen ons ministerie ook snel worden afgehandeld. Op die manier kan maatwerk worden geboden, zoals de heren Slob, Grashoff en Rog mij vroegen.

De heer Van Meenen vroeg naar het probleem dat de achterstandsmiddelen die na het eerste jaar als aanvullende bekostiging kunnen worden ingezet nu worden verdeeld naar het opleidingsniveau van ouders en dat heel veel vluchtelingenkinderen relatief hoogopgeleide ouders hebben, waardoor scholen geen aanspraak kunnen maken op dat budget. Voor het eerste jaar gelden er wel degelijk allerlei aanvullende regelingen, in combinatie met dat eventuele maatwerk. Daarna geldt de gewichtenregeling, maar wel voor kinderen van laagopgeleide ouders. Kinderen van hoogopgeleide ouders groeien doorgaans op in een veel taalrijkere omgeving en leren daardoor ook veel sneller het Nederlands. Daarmee kunnen scholen tot nu toe goed uit de voeten.

Wel sta ik voor de langere termijn open voor mogelijkheden om de gewichtenregeling te verbeteren. Daarbij zal ik kijken naar andere indicatoren en naar andere manieren om de middelen te verdelen. Ik zal, zoals mevrouw Straus recent heeft gevraagd in een AO, kijken wat de mogelijkheden zijn om daarbij de samenwerkingsverbanden passend onderwijs in stelling te brengen of te kijken naar andere vormen van indicatoren die een betere voorspelling geven van mogelijke achterstand dan de indicator die wij nu gebruiken. Voor het kerstreces zal ik de Kamer een brief doen toekomen over de gewichtenregeling en een voorstel op hoofdlijnen doen over herziening van die regeling.

De heer Krol vroeg naar de draagkracht van scholen als het gaat om de toestroom van vluchtelingen. Wat doet dit vraagstuk nu met de werkdruk op scholen en de klassengrootte, komt het passend onderwijs er niet door in de knel? Het eerlijke antwoord is dat we inderdaad zien dat het soms van scholen heel veel vraagt en ook echt een uitdaging is. Dat zien we eigenlijk bij alle instanties die te maken hebben met de vluchtelingenstroom. Ik moet hier dan ook maar grote complimenten maken aan scholen die het als een verantwoordelijkheid en als een morele plicht zien om dit goed te regelen, ondanks het feit dat er veel op hen afkomt. Daarvoor heb ik waardering. Als het gaat om de klassengrootte zien wij wel dat de kinderen bij binnenkomst vaak in aparte klassen worden opgevangen, waardoor het niet een direct effect heeft op de groepsgrootte in het regulier onderwijs.

Dan ga ik naar het laatste blokje, over integrale kindcentra. Mevrouw Ypma vroeg mij met een wetsvoorstel te komen.

De **voorzitter**:
Het vorige blokje is afgelopen. Dan gaan wij eerst even de vragen over het vorige blokje langs. Dat lijkt mij overzichtelijk.

De heer **Rog** (CDA):
De staatssecretaris heeft duidelijk aangegeven dat er maatwerkoplossingen kunnen komen. Nu heb ik met nadruk de situatie aan de orde gesteld van scholen die na 1 oktober maar voor 1 april vluchtelingenleerlingen binnenkrijgen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is eigenlijk heel simpel. Kan hij toezeggen dat scholen die in zo'n situatie zitten achteraf dan alsnog bekostigd kunnen worden naar rato van het aantal maanden dat zij die vluchtelingenkinderen hebben opgenomen? Als hij dat toezegt, als dat een maatwerkoplossing is die hij kan bieden, dan zou dat voorkomen dat ik daarover een motie moet indienen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Wij gaan uit van twee teldata. Voor het gros van de scholen werkt dat gewoon goed uit. Dus ik zou daar eigenlijk aan vast willen blijven houden. Als scholen daar niet goed mee uitkomen, bijvoorbeeld omdat het gaat om een groot aantal dat bij wijze van spreken een week na de peildatum is binnengekomen en er ook echt rechtvaardigingsgronden zijn om te zeggen dat je dit redelijkerwijs niet een, twee, drie

kunt oplossen, dan bieden wij maatwerk. Dat is de regeling die ik voorsta.

De heer **Rog** (CDA):
Dat maatwerk kan dan dus ook inhouden dat er achteraf naar rato wordt bekostigd, of dat het al vooraf wordt aangeboden.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat is dan in individuele gevallen. Als wij daarvan een generieke regel gaan maken, wordt het echt een bureaucratisch gedrocht. Het werken met die twee teldata werkt echt heel goed. We zien ook dat 90% van de scholen daar goed mee uit de voeten kan. Laten wij nu voor die heel kleine groep niet nog meer gedetailleerde regelgeving opstellen, met allerlei aanvraagdruk, maar laten wij daar welwillend naar kijken. Als er redelijke argumenten zijn waarom een school daar niet goed mee uit de voeten kan, dan komen wij met een oplossing.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik vraag mij dan wel af of de communicatielijnen voldoende geopend zijn, want de signalen die wij onder meer via de PO-Raad krijgen, geven een ander beeld. Zijn scholen zich wel bewust van de mogelijkheden van dat maatwerk? Mijn vraag heeft hier wel mee te maken, maar raakt een iets ander aspect. De staatssecretaris heeft gezegd dat de extra bekostiging in het primair onderwijs voor het eerste jaar voldoende is. Daarna zouden de kinderen doorstromen in het reguliere onderwijs. Bij kinderen die binnenkomen en die überhaupt de taal niet spreken, kan ik mij op dit punt niet voorstellen dat je niet jaren bijzondere dingen moet doen, bijzondere inspanningen moet leveren. Is er niet zeer veel aanleiding om in het tweede jaar ook een vorm van extra bekostiging te doen? Daarnaast heeft de staatssecretaris iets gezegd over de gewichtenregeling, maar misschien heb ik hem niet helemaal goed begrepen. Is hij voornemens de gewichtenregeling zodanig aan te passen, dat ook vluchtelingenkinderen met ouders met een hoog opleidingsniveau, maar wel een Syrisch opleidingsniveau, waar zij hier niet zo gek veel mee kunnen omdat zij de taal niet beheersen, onder de gewichtenregeling komen te vallen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat zijn twee heel verschillende vraagstukken. De eerste vraag is: heb je meer dan één jaar extra bekostiging nodig? Ik zou daar niet voor zijn. Wij hebben te maken met een vluchtelingenstroom die veel groter is dan de stroom van twee jaar geleden. Dat betekent dat er ook meer geld moet worden uitgetrokken om die kinderen in het onderwijs te accommoderen. Maar het vervolgens enorm uitbreiden van de regeling is dan weer een tweede. Het gaat om grotere aantallen, maar in mijn ogen niet om ernstiger problematiek. Kinderen van hoogopgeleide ouders maken soms enorme sprongen. Ik was vorige week op bezoek bij de azc-school in Katwijk. Sommige kinderen komen uit een meer achtergestelde positie naar Nederland, maar er zijn ook kinderen van artsen, kinderen met ouders die zeer veel waarde hechten aan goed onderwijs en die daar buiten schooltijd hun kinderen bij helpen. Het zijn ouders die ervoor zorgen dat huiswerk netjes wordt gemaakt. Die kinderen maken enorme sprongen. Ik vind dat wij het niet onnodig moeten problematiseren in de zin dat voor ieder kind dat hier naartoe komt, ook na dat eerste jaar enorm veel extra begeleiding nodig is. Dat is mogelijk als de ouders zeer laag zijn opgeleid. Dan vallen die kinderen onder de gewichtenregeling en is er in de reguliere bekostiging extra geld. Wij gaan die gewichtenregeling nog eens bekijken. Misschien kan zij nog wat meer gefinetuned worden. In de gewichtenregeling kijken wij nu alleen naar het opleidingsniveau van de ouders. Wellicht voorspelt een combinatie van factoren nog beter wat de positie van kinderen is en wanneer zij een risico op achterstand hebben.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Het gaat er bij mij echt niet in dat kinderen uit oorlogsgebieden die niet alleen taalproblemen hebben, maar vaak ook oorlogstrauma's, na één jaar geen bijzondere aandacht meer nodig hebben in het onderwijs. Dat gaat er bij mij gewoon niet in. Dan lijkt het mij verstandiger om de regeling te verruimen. Ik laat het aan de staatssecretaris om daar verstandige tarieven en dergelijke bij te bedenken. Dat je het niet wilt regelen omdat het misschien voor een deel niet nodig zal zijn, lijkt mij de kat op de spek binden. Dan krijgen wij vervolgdiscussies in de Kamer en gedoe vanuit het veld.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dit vind ik merkwaardig. Vluchtelingen zijn van alle tijden. Het gaat nu om grotere aantallen, maar ook twee en drie jaar terug hadden wij vluchtelingen en toen voldeed de regeling kennelijk wel.

De heer **Beertema** (PVV):
Waar GroenLinks steeds maar meer wil en nu zelfs een gewichtenregeling voor vluchtelingen wil, van wie 40% niet eens afkomstig is uit oorlogsgebieden, willen wij uiteraard minder. Het extra geld dat beschikbaar wordt gesteld is voor asielzoekers en voor statushouders. Er wordt geen enkel onderscheid gemaakt tussen statushouders en de stroom van vluchtelingen die nog een status hebben. Dat betekent dat die forse hoeveelheden geld ook gaan naar kinderen van ouders die geen enkele status hebben. Ik lees wat bedragen voor: po €4.000, vo €7.000, het is allemaal keurig op een rijtje gezet. Maar legt u nu eens uit wat een status dan nog voorstelt? Iemand zonder status heeft kennelijk onmiddellijk recht op allerlei faciliteiten, waaronder onderwijs. Waarom zou men dan nog een status willen aanvragen?

Staatssecretaris **Dekker**:
Asielzoekers, dus mensen die nog in procedure zitten en die nog geen verblijfsvergunning hebben, hebben andere rechten dan mensen die uiteindelijk een status krijgen, zijnde een vergunning om hier tijdelijk of langere tijd te mogen blijven. We maken daar echter geen onderscheid in als het gaat om minderjarige kinderen in de leerplichtige leeftijd.

De heer **Beertema** (PVV):
Dat geldt dus ook voor al die "statuszoekers" die op een x-moment helemaal geen status zullen krijgen, bijvoorbeeld omdat zij uit Pakistan komen of uit veilige gebieden in

Afghanistan, uit Turkije, of uit andere landen waar geen oorlog is. Aan die kinderen geven we dus gewoon dezelfde rechten en hetzelfde onderwijs als aan de authentieke vluchtelingen. Begrijp ik dat zo goed? Hoeveel geld gaat er grosso modo naar kinderen van ouders zonder status op dit moment? Kunnen we dat geld niet op een andere manier besteden, bijvoorbeeld aan passend onderwijs?

Staatssecretaris **Dekker**:
Als iemand geen recht heeft om hier te verblijven en dat aan het eind van zijn procedure te horen krijgt, moet hij zo snel mogelijk weer terug. In allerlei internationale verdragen en regelgeving is echter vastgelegd dat kinderen in de leerplichtige leeftijd, tot 18 jaar, in de tussentijd recht hebben op goed onderwijs, ook als zij in afwachting zijn van hun asielprocedure.

De heer **Beertema** (PVV):
Kan de staatssecretaris dan een inschatting geven van hoeveel tijd er volgens het COA, of de autoriteiten die bezig zijn met het verlenen van de status, zit tussen het begin van het onderzoek en het uitzetten van die ouders met kinderen? Wat is "de tussentijd"?

Staatssecretaris **Dekker**:
Die termijnen wisselen enorm. Normaal gesproken, probeert de IND dat snel te doen, maar gezien de grote aantallen waarover het nu gaat, duurt het langer voordat vluchtelingen de beslissing over hun zaak te horen krijgen.

De **voorzitter**:
Een korte vraag, mijnheer Grashoff.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik zal het heel kort houden. De staatssecretaris zegt dat aanvullende bekostiging voor het vo voor vluchtelingenkinderen, als dat nodig is, wordt meegenomen bij de Voorjaarsnota. Kan de staatssecretaris toezeggen dat als er extra geld bij moet, dit niet ten koste gaat van overige gelden die bestemd zijn voor het vo?

Staatssecretaris **Dekker**:
Niet alleen het geld voor het vo, maar de totale financiële vraag die samenhangt met deze vluchtelingenstroom, moet uiteindelijk rond de voorjaarsnota een keer op tafel komen. Ik doe geen enkele toezegging over de wijze waarop dat wordt opgelost. Een en ander zal leiden tot extra kosten op het vlak van onderwijs, maar net zo goed tot extra kosten op het vlak van zorg en op het vlak van de V&J-begroting. Daar zit natuurlijk een heel grote kostenpost. Het kabinet moet in het voorjaar kijken hoe dit op te lossen.

De **voorzitter**:
En dan praten we er ook verder over. Gaat u verder.

Staatssecretaris **Dekker**:
Tot slot wil ik graag nog het een en ander zeggen over de integrale kindcentra. Mevrouw Ypma heeft daar een vurig pleidooi voor gehouden. Ik word ook altijd heel enthousiast als ik goedlopende integrale kindcentra zie. Begin deze week mocht ik mijn oude school heropenen; iets wat ik normaal gesproken niet doe. De naam was veranderd. Vroeger heette de school de KBS: de Koningin Beatrixschool. Nu heet de school Stella Nova. Het is een fantastisch gebouw, waar alles ineenzit: kinderopvang, buitenschoolse opvang, alles onder één dak. Ik zie steeds meer van dit soort concepten ontstaan. Ik ben daar een groot voorstander van.

Mevrouw Ypma vroeg om met een wet te komen om in één klap alle belemmeringen op te lossen. Ik ben nog zoekende naar wat zij dan precies wil. Als je kijkt naar integrale kindcentra, gaat het natuurlijk over de vorm. Het is een van de manieren om een doorgaande leerlijn te realiseren. Instellingen die willen kiezen voor vergaande integratie van onderwijs en kinderopvang in een organisatie, kunnen dat nu binnen de bestaande kaders al. Ik zie daar mooie voorbeelden van en ik noemde er ook al een aantal. Die lijst is ook al vrij lang. Ik zeg vaak tegen scholen: ga nu niet al te veel rapporten schrijven en brieven sturen, maar ga het gewoon doen! Ga ermee aan de slag, want er is al veel mogelijk.

Lokaal kunnen knelpunten worden ervaren. Laat ik er een paar noemen. Een groot deel van de knelpunten is in mijn ogen oplosbaar. Op dat punt zetten collega Asscher van Sociale Zaken en ik al een aantal stappen. Men kan bijvoorbeeld denken aan de inspectiekaders die aan de ene kant gelden voor het onderwijs en aan de andere kant voor de opvang. Men kan ook denken aan de regels rond de beroepskracht-kindratio voor de buitenschoolse opvang, die meer in lijn worden gebracht met de gebruikelijke ratio's in het onderwijs. Dat zijn enkele zaken die wij in het nieuwe toezicht meenemen. Ook kan men denken aan het zodanig aanpassen van de kwaliteitseisen voor de kinderopvang dat samenwerking tussen opvang en onderwijs vergemakkelijkt wordt. Als mevrouw Ypma dus vraagt om het gelijktrekken van regelgeving — vaak gaat het niet om wetten, maar om lagere regelgeving — kan ik haar goed op haar wenken bedienen.

Er worden ook knelpunten ervaren die in mijn ogen door de sector zelf zouden moeten worden opgepakt. Ik denk aan de verschillende cao's binnen het onderwijs en de kinderopvang. Wij maken geen cao's. Het is echt aan de vakbonden en de werkgevers om die veel meer in lijn met elkaar te brengen.

Daarnaast zijn er knelpunten waar het ministerie van OCW wat minder aan kan doen, bijvoorbeeld de btw-kosten die voortvloeien uit detachering van personeel. Alles wat te maken heeft met btw-regelgeving, heeft een sterk Europeesrechtelijke component. Daar kunnen wij in Nederland moeilijk van afwijken.

Tot slot zijn er enkele knelpunten die samenhangen met de fundamenten van het stelsel. Ik denk in dit verband aan de verschillende manieren waarop het onderwijs en de kinderopvang worden betaald. Onderwijs is een publieke voorziening die met publieke middelen betaald wordt. Kinderopvang is een voorziening die door ouders wordt betaald, waarbij ouders via een aantal instellingen een fiscale tegemoetkoming krijgen. Dit betekent wel dat die twee verschillende geldstromen moeten worden gescheiden. Naar mijn mening is dat terecht, want ik zou niet willen dat voor goed

onderwijs bestemd geld wegvloeit naar kinderopvang. Om die reden moeten die twee geldstromen helder van elkaar gescheiden worden, om ongelukken te voorkomen.

Op dit moment doe ik samen met mijn collega van SZW onderzoek naar de inhoudelijke motieven en de intensiteit van de samenwerking, de wens om samen te werken en de belemmeringen die daarbij worden ervaren. Daarbij hebben wij aan de sectororganisaties gevraagd om te vertellen tegen welke exacte zaken zij aanlopen en om op dit punt met concrete voorbeelden te komen, zodat wij daar ons voordeel mee kunnen doen. Ik wacht heel graag de uitkomsten van dat onderzoek af. Als die uitkomsten er zijn, kan ik de Kamer vervolgens informeren, zodat wij daar in het voorjaar van 2016 een goed debat over kunnen voeren. Op dat moment kunnen wij bekijken of er aanleiding is om de aanpassing van wet- en regelgeving te faciliteren.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
In mijn bijdrage ben ik hierover begonnen. Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitgebreide beantwoording op dit punt. Het gaat inderdaad om een ingewikkeld onderwerp. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om nog dit schooljaar een aantal zaken mogelijk te maken? De staatssecretaris is duidelijk over de inspectie: één geïntegreerd inspectiekader voor GGD en onderwijs. Ik hoor echter overal dat één regie een echte voorwaarde is voor het tot een succes maken van het kindcentrum. Dat kan nu niet. Het kan niet één rechtspersoon zijn van waaruit wordt aangestuurd. Dat zorgt voor een versnippering van geld en kennis. Bij tegenstrijdige belangen kunnen er, juist door de gescheiden geldstromen — die moeten wij uiteraard gescheiden houden — geen knopen worden doorgehakt. Is de staatssecretaris bereid om concreet aan de slag te gaan met het mogelijk maken van die ene rechtspersoon?

Staatssecretaris **Dekker**:
Dit argument wordt vaker aangedragen. Ik zie echter ook scholen die dit op een heel goede manier hebben opgelost. Die hebben een holding gemaakt en zorgen ervoor dat er onder die holding twee rechtspersonen hangen, om te voorkomen dat geld voor onderwijs wordt vermengd met het geld voor opvang, want als dat gebeurt, lopen wij het risico dat er onderwijsgeld gestopt wordt in zaken waarvoor het niet is bedoeld. Degene die daar de lead heeft, is één en dezelfde persoon. Dat kan prima. Het vraagt wel om een juridische constructie. Die heb ik ook al regelmatig voorgetekend aan betrokkenen. Er wordt dan toch gezegd: we willen het allemaal in één organisatie met gemengde financieringsstromen. Dan wordt het echter een stuk ingewikkelder. Er zijn manieren om het te doen en om die ene regie te bereiken, maar dat moet wel onder heldere voorwaarden.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Ik hoor ook dat het op sommige plekken gebeurt, maar eveneens dat het ongelofelijk moeilijk is en ongelofelijk moeilijk wordt gemaakt, terwijl het zo mooi past bij wat we willen bereiken, ook de staatssecretaris. Hoe kan hij er nu voor zorgen dat het belang van het kind — en overigens ook dat van de ouders, voor wie het eveneens heel prettig is — hierin centraal staat en niet het gescheiden systeem van onderwijs en opvang? Die rechtspersoon is heel hard nodig. Die wordt, en dat weet de staatssecretaris vast ook, als grootste probleem genoemd en als belemmering.

Staatssecretaris **Dekker**:
Nogmaals, ik zie scholen die daar iets op hebben gevonden. Ik zou tegen iedereen die dat model wil overnemen, zeggen: kijk hoe ze het daar hebben gedaan en pas dat toe op je eigen school; voer het in. Overigens zie ik ook dat het heel wel mogelijk is om heel goede integrale kindcentra te organiseren, waarbij het niet één holding is, maar waar perfect wordt samengewerkt tussen een organisatie voor kinderopvang en een organisatie voor de school, waarbij de directeur van het een samen met de directeur van het ander en daarmee goede plannen maakt en dingen goed afstemt. Er zijn aantrekkelijke voorbeelden in heel veel landen om ons heen en in de Scandinavische landen. Daar zit veel van de buitenschoolse opvang en veel van de kinderopvang niet in de school, maar in een organisatie waarmee heel erg nauw wordt samengewerkt. Ik vind de oproep die vaak wordt gedaan door het onderwijs, dat het alleen werkt als scholen ook kinderopvang mogen gaan doen en we die geldstromen mogen gaan mengen, een stap te ver gaan. Volgens mij is dat echt niet nodig.

De **voorzitter**:
U hebt zo weinig geïnterrumpeerd, mevrouw Ypma, dat ik u deze derde vraag natuurlijk toesta.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Dat is heel fijn, dank u wel voor uw coulance, voorzitter. Ik zal mij beperken tot één korte vraag. De staatssecretaris slaat de spijker op de kop als hij zegt dat het voorwaardelijk is dat je samenwerkt vanuit één organisatie, één team, met één aansturing en met één iemand die de knopen doorhakt. Ik wil er nogmaals op aandringen dat de staatssecretaris in zijn overleggen met SZW, dat hierin de lead heeft, in ieder geval de rechtspersoon tot een prioriteit maakt en dat hij beziet of we daar verbetering in kunnen brengen, want heel veel basisscholen waar ik langskom, vragen hierom en willen hier graag iets mee.

Staatssecretaris **Dekker**:
Samenwerken vraagt altijd twee partijen. Samenwerken kan soms ook heel erg goed zijn. Dan hoef je niet ook nog één iemand te hebben die knopen doorhakt. Soms helpt het om twee mensen bij elkaar te zetten die het goed met elkaar kunnen vinden en die het ergens over eens kunnen worden. Zo is het in dit huis ook als je het hebt over kabinetten waarin twee personen uit twee partijen bij elkaar zitten en er samen proberen uit te komen. Die schoppen het ook heel ver. Waarom zou dat niet kunnen binnen een integraal kindcentrum met kinderopvang aan de ene kant en een school aan de andere kant? Ik zie fantastische voorbeelden. Het is dus geen noodzakelijke voorwaarde.

Mevrouw Ypma wil graag dat er gekeken wordt naar de holdingstructuur, naar het juridisch kader waarbinnen het nu al kan. Ze wil dat wij samen met de sectororganisaties kijken of we een soort format kunnen vinden voor scholen die dat willen adopteren. Ze wil dat we het vereenvoudigen, zodat niet iedereen opnieuw het wiel hoeft uit te vinden. Dat vind ik een heel goede suggestie waarmee ik aan de

slag zal gaan. Een wet die voorschrijft dat financieringsstromen vermengd kunnen worden of, wat ik ook nog weleens hoor in het onderwijs, dat men eigenlijk een stap verder wil gaan, zodat het onderwijs begint vanaf 2 of 3 jaar, met daaraan een prijskaartje van een kleine miljard, dat is misschien een diep gevoelde wens van sommige scholen, maar het is niet iets wat wij in deze kabinetsperiode voor elkaar gaan boksen.

Voorzitter. Hiermee ben ik er doorheen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan is er een einde gekomen aan de eerste termijn. Ik stel voor dat wij heel kort schorsen en dan verdergaan met de tweede termijn van de kant van de Kamer.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**:
Aan de orde is de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Als eerste is het woord aan mevrouw Siderius.

☐

Mevrouw **Siderius** (SP):
Voorzitter. Ik ga als een gek van start, want ik wil in de korte spreektijd die ik nog heb vier moties indienen en ik wil ook nog iets zeggen over passend onderwijs.

De staatssecretaris had het de hele tijd over de zorgplicht. Als je als ouder je kind inschrijft bij een school zijn alle problemen opgelost. Wij vinden dat echt heel naïef. Dat is veel te gemakkelijk. De SP heeft daarom een amendement ingediend om voor een bedrag van 60 miljoen een fonds op te richten voor onderwijs aan thuiszitters. Daarmee kan maatwerk worden geleverd. Je kunt echt kijken welke maatregelen nodig zijn. Daarnaast hebben wij ook nog een amendement ingediend voor 200 miljoen ten behoeve van onderwijsondersteuning in de klas, omdat passend onderwijs gewoon spaak dreigt te lopen.

Mijn eerste motie gaat over de sluiting van de school voor speciaal onderwijs De Ambelt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de school voor speciaal onderwijs "de Ambelt" vanwege de invoering van het passend onderwijs moet sluiten;

constaterende dat het reguliere onderwijs onvoldoende in staat is de juiste ondersteuning en begeleiding te bieden aan leerlingen van "de Ambelt" met specifieke gedragsproblemen en beperkingen;

van mening dat met de sluiting van "de Ambelt" cruciale kennis en expertise van onderwijs aan leerlingen met beperkingen of gedragsproblemen in de regio verloren gaat;

verzoekt de regering, te voorkomen dat school voor speciaal onderwijs "de Ambelt" gaat sluiten, zodat de specifieke kennis en expertise van onderwijs aan leerlingen met beperkingen en gedragsproblemen in de regio behouden blijft,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Siderius en Slob. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 19 (34300-VIII).

Mevrouw **Siderius** (SP):
Mijn volgende motie is ook medeondertekend door de heer Slob.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regeling bijzondere bekostiging voor ernstig meervoudig beperkte (emb) leerlingen via de Dienst Uitvoering Onderwijs overtekend is, waardoor het budget per leerling gehalveerd dreigt te worden;

constaterende dat de problematiek van onvoldoende onderwijsbekostiging voor leerlingen met een ernstig meervoudige beperking die meer zorg nodig hebben dan door de school geboden kan worden in stand blijft;

verzoekt de regering, het benodigde budget van €4.000 per ernstig meervoudig beperkte leerling via de regeling bijzondere bekostiging voor emb-leerlingen te garanderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Siderius en Slob. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 20 (34300-VIII).

Mevrouw **Siderius** (SP):
Mijn volgende motie gaat over de ontvlechting van het speciaal onderwijs.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering voornemens is om het speciaal onderwijs te ontvlechten;

constaterende dat deze ontvlechting voor tyltylscholen (voor leerlingen met een ernstig meervoudige beperking) betekent dat scholen qua leerlingenaantal onder de opheffingsnorm komen en de deuren moeten sluiten;

constaterende dat deze ontvlechting van tyltylscholen een grote sta-in-de-weg kan zijn voor de ontwikkelkracht van deze scholen;

verzoekt de regering, scholen voor leerlingen met een ernstig meervoudige beperking die geen diplomagericht onderwijs aanbieden uit te zonderen van de ontvlechting van het speciaal onderwijs,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Siderius en Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 21 (34300-VIII).

Mevrouw **Siderius** (SP):
Tot slot heb ik nog een motie over veilige praktijklokalen. In het verleden zijn daar veel ongelukken gebeurd waardoor leerlingen een levenslange handicap of beperking hebben opgelopen. Dat mag niet zo zijn. Als er op de werkvloer veilig gewerkt moet worden, moet dat ook op school. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in praktijklokalen bij 72% van de controles sprake was van onvoldoende afscherming van bewegende delen bij machines of zelfs volledige afwezigheid van veiligheidsvoorzieningen;

overwegende dat het van belang is dat leerlingen in hun opleiding al veilig leren werken omdat dat op de werkvloer ook moet;

verzoekt de regering, praktijklokalen op scholen strenger te controleren door middel van onaangekondigde inspecties én bij constatering van in gebreke blijven van het op orde brengen van de veiligheid in praktijklokalen, deze lokalen te sluiten totdat de veiligheid op orde is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 22 (34300-VIII).

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dan laat ik de 20 seconden die ik nog over heb aan Jasper van Dijk.

☐

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Ja, ja, gelijkheid binnen de SP.

Voorzitter. Deze begroting ging wel beter dan die van vorig jaar, moet ik opmerken. Toen werd zij in de rand van de dag en de avond gestopt naar aanleiding van het debat over dat vermaledijde leenstelsel. U weet het nog wel. Deze week hebben wij beter kunnen spreken over onderwijs.

Ik begin met het onderzoek dat de minister gaat doen naar de kloof tussen hoog en laag opgeleiden. Heel goed dat zij dat onderzoek gaat doen, maar ik heb nog wel een suggestie om daarbij iets mee te nemen. Vandaar dat ik een motie indien.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de minister van onderwijs zich zorgen maakt over een groeiende kloof tussen hoger en lager opgeleiden en dat de emancipatiefunctie van het onderwijs wordt bedreigd;

constaterende dat onderzoek wordt ingesteld naar deze kloof, waaronder het effect van "schaduwonderwijs" (huiswerkbegeleiding, privéscholen);

van mening dat ook de etnische segregatie in het onderwijs (zwarte en witte scholen) de emancipatie belemmert;

verzoekt de regering, in dit onderzoek de vraag te betrekken in hoeverre de segregatie in het onderwijs verminderd kan worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 23 (34300-VIII).

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Het is heel goed dat er een brief gaat komen over de lumpsumbekostiging. De heer Duisenberg zal straks mede namens mij een motie indienen, dus dat wordt vervolgd. Over de uitwerking van mijn eigen motie over de 3.000 leraren en de verdwenen miljoenen komt volgend voorjaar een resultaat. Kan dat niet wat sneller? Wellicht hoor ik dat nog.

Ik vind de raad van toezicht in het onderwijs een onnodig fenomeen. Daarom dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het onderwijs regelmatig wordt geplaagd door onderwijsinstellingen die in financiële problemen komen door roekeloze vastgoedinvesteringen, financiële middelen die verkeerd worden besteed of bestuurders die riante premies ontvangen;

overwegende dat raden van toezicht hierbij verzuimen om colleges van bestuur afdoende te controleren;

verzoekt de regering, te onderzoeken hoe de taken van de raad van toezicht kunnen worden overgeheveld naar de medezeggenschapsraad,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 24 (34300-VIII).

Uw tijd is om, mijnheer Van Dijk.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Voorzitter, ik zie het klokje. Ik ga toch over de tijd heen. Dat zal ik overleggen met de woordvoerder Defensie.

De **voorzitter**:
Oké. Dat lijkt me een goed plan.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Over de schoolkosten in het mbo gaat mevrouw Jadnanansing een fantastische motie indienen, samen met mevrouw Siderius. Over het leenstelsel gaat de heer Rog een mooie motie indienen, wat betreft de geneeskundestudenten.

En dan, last but not least, de dans- en muziektalenten. Daarover heb ik een motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Nederland veel toptalent heeft, zoals de leerlingen die deelnemen aan het dans- en muziekonderwijs, de zogenaamde DaMu-opleidingen;

overwegende dat de kosten voor ouders voor talentonderwijs een belemmering kunnen zijn, bijvoorbeeld door hoge reiskosten, waardoor talenten mogelijk afzien van het volgen van een talentenopleiding;

constaterende dat er een talentenregeling in het voortgezet onderwijs bestaat die talent moet stimuleren, maar nu onvoldoende middelen bevat om in uitzonderlijke gevallen in bijkomende kosten tegemoet te komen en bovendien de reikwijdte van deze regeling een bijdrage in de reiskosten niet toestaat;

verzoekt de regering, uit de middelen van de lokbonus voor nieuwe docenten op masterniveau, middelen vrij te maken voor de talentenregeling en middelbare scholen de ruimte te geven toptalenten financiële ondersteuning te bieden voor bijvoorbeeld reiskosten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Jasper van Dijk, Duisenberg en Mohandis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 25 (34300-VIII).

☐

De heer **Duisenberg** (VVD):
Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de beantwoording van de verschillende vragen. Ik denk dat wij een heel goed debat hebben gehad met elkaar de afgelopen anderhalve dag of twee dagen. Mijn pleidooi was gecentreerd rond een agenda. Wij staan er goed voor. Wij zijn een zogenaamde topvijfkenniseconomie op dit moment. Als wij kijken naar de trends die er zijn in de wereld en naar hoe we ervoor staan waar het gaat om het zogenaamde "human capital", onze mensen, denk ik echter — dat is het pleidooi dat ik namens de VVD heb gehouden — dat wij ambitie nodig hebben en dat wij scherpe keuzes moeten maken. Daar heeft de VVD een agenda voor neergezet. Die hebben we gisteren inderdaad per app aan de minister en de staatssecretaris gestuurd, dus op een manier van de eenentwintigste eeuw. Deze human capital agenda heeft de titel: Maximaal, het nieuwe normaal.

Uit die agenda haal ik nu twee punten. De eerste heeft te maken met de verbetercultuur. Er zijn antwoorden gekomen op de vragen die we daarover hadden, maar ze waren voor mijn fractie nog net niet concreet genoeg, terwijl we deze verbetercultuur in scholen toch een heel belangrijk punt vinden. Op dit moment neemt bijvoorbeeld 60% van de leraren deel aan peerreviews. Dat percentage willen wij graag zo snel mogelijk naar 100% brengen. Overigens heeft de hele Kamercommissie zich daarvoor uitgesproken. Volgens de Kamer is het namelijk belangrijk voor het onderwijs dat er onderling wordt gesproken over mogelijkheden voor verbeteringen binnen de school. We gaan echter niet in Den Haag bepalen hoe dat moet gebeuren, maar we willen wel heel duidelijk onze steun daarvoor uitspreken en dit faciliteren. We denken dat de minister en de staatssecretaris een beweging in die richting zouden kunnen faciliteren. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het hebben van een verbetercultuur op scholen een cruciale factor is in het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs;

overwegende dat de regering doelstellingen in de begroting heeft geformuleerd gericht op de verbetercultuur waaronder het streven dat in 2020 100% van de docenten deelneemt aan peerreview;

constaterende dat er nog steeds veel scholen zijn die deze verbetercultuur niet hebben, terwijl er wel allerlei initiatieven zijn die dit begeleiden, zoals Stichting leerKRACHT;

constaterende dat de MBO Raad en de onderwijsbonden voor docenten in het mbo een regeling hebben opgesteld die ten doel heeft het realiseren en onderhouden van een verbetercultuur op alle mbo-scholen te bevorderen;

verzoekt de regering, in gesprek te gaan met de PO-Raad en de VO-raad en hen op te roepen om een initiatief op te tuigen dat het realiseren en onderhouden van een verbetercultuur op basisscholen en middelbare scholen bevordert,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Duisenberg en Ypma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 26 (34300-VIII).

De heer **Duisenberg** (VVD):
Een tweede punt dat ik uit die agenda licht, betreft de lerarenopleidingen. Volgens mij hebben we daarover ook een goed debat gevoerd, niet alleen met de minister, maar ook met Kamerleden, onder andere met de heer Bisschop. Dit zal niet het laatste debat zijn dat we hierover voeren. Ik kijk enorm uit naar de verdere bespreking hiervan. We stellen hier volgens mij allemaal vast dat vakmanschap en de rol van de leraar van cruciaal belang zijn. Wij en de minister constateren echter wel dat er meer nodig is bij de lerarenopleidingen. Er zijn ook meer flexibele wegen nodig, gegeven zowel het feit dat we in de toekomst meer leraren nodig zullen hebben, als het feit dat we willen dat de kwaliteit omhooggaat. Wij hebben daar een voorstel voor gedaan. Daarop heeft de PvdA ook gereageerd. We hebben er ook veel reacties op gekregen. Veel mensen hebben ons een e-mail gestuurd waarin zij schrijven: dit is mij uit het hart gegrepen. Anderen schrijven: wat jullie hier schrijven, kan niet. We hebben in ieder geval zo veel reacties gekregen dat ik denk: het is echt de moeite waard om op dit punt door te gaan, om te bekijken hoe ver we hiermee kunnen gaan. Daarbij heeft de minister ook een aantal aantekeningen gemaakt. Zij noemde voorbeelden uit New York, of was het uit Boston? Die zaken moeten we meenemen in het debat. Ik zie uit naar de verdere gesprekken die wij zullen voeren over de lerarenopleidingen.

Met name de gedachte dat leraren in de scholen worden opgeleid, vind ik interessant. Studenten moeten zo veel mogelijk in de praktijk worden gebracht. Daarbij moeten we vakmanschap hoog in het vaandel houden. Ik zie uit naar het debat, dat we volgens mij half november gaan vervolgen.

Ik zei: dit zijn stappen van A naar B. Zo simpel is strategie namelijk. We zitten in A en we willen naar B. De strategie is de weg van A naar B. Dit zijn een paar van die stappen daarnaartoe. Om te weten of je op het goede pad bent, moet je bekijken of je investeringen tot iets leiden. Over die bekostiging hebben we natuurlijk ook gesproken; over het miljard voor leraren, over de 150 miljoen voor de 3.000 jonge leraren, over het geld voor het rekenonderwijs. De Kamer denkt: je geeft impulsen, maar leidt dat tot iets? Daarbij gaat het over de discussie die we hebben gevoerd over de lumpsum. De staatssecretaris heeft toegezegd dat hij de Kamer hierover over drie maanden een brief zal sturen. Ik wil echter toch nog even heel specifiek markeren wat de wens van de Kamer is. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het Nederlandse funderend onderwijs publiek bekostigd wordt op basis van lumpsum en scholen daardoor zelf mogen bepalen hoe ze publieke middelen besteden;

overwegende dat de lumpsum het onderwijs een belangrijke mate van vrijheid geeft en de administratieve lasten beperkt;

overwegende dat er in de afgelopen jaren extra middelen beschikbaar zijn gesteld voor onder andere het taal- en rekenonderwijs, jonge docenten en de professionalisering van docenten;

constaterende dat het niet duidelijk is of de extra middelen ook daadwerkelijk voor de betreffende doelstellingen zijn besteed en tot welke resultaten deze extra middelen hebben geleid;

overwegende dat de Algemene Rekenkamer een monitor heeft ontwikkeld waarmee de Kamer inzicht geboden wordt in de mate waarin onderwijsdoelen op koers liggen;

verzoekt de regering, meerdere alternatieven voor of naast de lumpsum te ontwikkelen waarbij publieke middelen, in het bijzonder middelen die een specifiek doel beogen, heldere doelstellingen krijgen en de voortgang inzichtelijk wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Duisenberg, Rog, Van Meenen en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 27 (34300-VIII).

De heer **Duisenberg** (VVD):
Ik zei: van A naar B. Wij hebben het gehad over stappen, over weten waar je bent. Daar ging de laatste motie over. Dat allemaal moet leiden tot B, het doel. Het grote ambitieuze doel is en blijft de top vijf kenniseconomieën. De motie-Hamer wordt in dit verband vaak aangehaald. Ik heb onze positie willen aangeven wat ons young capital betreft. Onze mensen moeten in die toekomstige economie en samenleving alle ruimte krijgen om zich maximaal te kunnen ontplooien. Het onderwijs van vandaag wordt ingezet

voor de samenleving en de arbeidsmarkt van morgen. Om die ambitie te markeren, dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Nederland in de top vijf van het World Economic Forum staat als meest concurrerende economie en daarmee de ambitie uit de motie-Hamer c.s. (32123, nr.10) bereikt is;

overwegende dat Nederland op de human capital-ranglijst van het World Economic Forum echter omlaag is geduikeld;

overwegende dat het voor de werkgelegenheid van belang is dat we ook qua banen maximaal kunnen profiteren van onze toppositie als kenniseconomie;

constaterende dat een goede aansluiting tussen het onderwijs van vandaag en de vraag van de arbeidsmarkt in de toekomst daarvoor cruciaal is;

spreekt de ambitie uit om niet alleen tot de top vijf kenniseconomieën ter wereld te blijven behoren, maar ook tot de top vijf op de human capital-ranglijst;

verzoekt de regering, deze ambitie toe te voegen bij de adviesaanvraag aan de SER ten aanzien van de langetermijnagenda leren en skills;

verzoekt de regering voorts, de AWTI en de Onderwijsraad te vragen om met een advies te komen om ons human capital-beleid te versterken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Duisenberg, Van Meenen en Grashoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 29 (34300-VIII).

☐

De heer **Rog** (CDA):
Voorzitter. Vandaag werd duidelijk dat de eerste haarscheurtjes zich voordoen in het bouwwerk van het leenstelsel. Dat is natuurlijk niet gek voor een huis dat is gebouwd op financieel drijfzand. Ik dien hierover de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat door het afschaffen van de basisbeurs studenten met een meerjarige master onevenredig hard worden getroffen omdat deze studenten, zelfs als zij nominaal studeren, één tot twee jaar langer moeten lenen dan studenten met een eenjarige master;

overwegende dat door afschaffing van de basisbeurs de financiële drempel om een studie met een meerjarige master te kiezen onevenredig wordt verhoogd ten opzichte van studies met een eenjarige master;

tevens overwegende dat het van groot belang is dat er voldoende studenten, ook na afschaffing van de basisbeurs, zullen kiezen voor een studie met een meerjarige master;

verzoekt de regering, studenten in een meerjarige masterstudie voor alle extra nominale jaren boven de eenjarige master een aanvullende beurs of financiële toelage toe te kennen, te bekostigen uit de opbrengst van het leenstelsel,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Rog en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 30 (34300-VIII).

De heer **Rog** (CDA):
Mijn tweede motie gaat over het Nederlandse taal- en cultuuronderwijs in het buitenland.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het sinds de bezuiniging op het Nederlandse taal- en cultuuronderwijs (hierna: het NTC-onderwijs) in het buitenland vanaf 2013, voor deze scholen steeds moeilijker wordt om financieel het hoofd boven water te houden;

constaterende dat de subsidie die deze scholen sinds 2014 kregen om de bezuinigingen deels op te vangen, afloopt in 2016;

overwegende dat zonder extra financiering voor deze scholen de kwaliteit en de beschikbaarheid van betaalbaar Nederlands onderwijs in het buitenland direct in gevaar komt;

verzoekt de regering om de leerlingsubsidie voor het NTC-onderwijs te continueren, zodat dit onderwijs behouden blijft, en om dit te dekken uit de 141 miljoen niet juridisch verplichte middelen op de begroting van OCW,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Rog en Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 31 (34300-VIII).

Ik heb een vraagje. Uw eerste motie was op papier medeondertekend door de heer Van Dijk, maar u hebt zijn naam niet genoemd.

De heer **Rog** (CDA):
Dat heb ik gezegd voordat ik de motie indiende, maar dat klopt inderdaad.

De **voorzitter**:
Dan blijft dat gewoon staan. Gaat u verder.

De heer **Rog** (CDA):
Mijn derde motie gaat over SLO. Ik heb daarover gecorrespondeerd met de minister. Zij geeft geen sjoege. Ik dien daarom een mooie motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het bestuur van de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) het voornemen heeft te verhuizen van Enschede naar Utrecht;

overwegende dat deze verhuizing veel geld zou kosten en een gevoelige klap betekent voor de werkgelegenheid in Twente, een krimpregio;

constaterende dat deze voorgenomen verhuizing strijdig is met het spreidingsbeleid van werkgelegenheid dat eerder is geformuleerd door het kabinet;

verzoekt de regering, SLO te behouden voor Enschede en niet te laten verhuizen naar Utrecht,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Rog en Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 32 (34300-VIII).

De heer **Rog** (CDA):
Ik heb het gehad over zittenblijven. Mevrouw Ypma van de Partij van de Arbeid heeft dat ook gedaan. Wij dienen hierover de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland wereldwijd koploper is met bijna 50.000 leerlingen per jaar die blijven zitten in het voortgezet onderwijs en dat uit onderzoek van het CPB blijkt dat de directe kosten van zittenblijven jaarlijks circa 500 miljoen euro bedragen en dat de indirecte kosten nóg hoger worden ingeschat;

constaterende dat zittenblijven geen recht doet aan maatwerk in het onderwijs omdat het kan betekenen dat leerlingen een heel jaar moeten overdoen terwijl zij bijvoorbeeld maar voor één vak een onvoldoende hebben;

constaterende dat bij pilots met zomerscholen in de afgelopen jaren ongeveer 85% van de deelnemers alsnog doorstroomde naar het volgende leerjaar in plaats van te blijven zitten;

overwegende dat scholen voor leerlingen die blijven zitten wél een jaar extra bekostiging krijgen, maar voor leerlingen die als gevolg van extra inspanningen niet blijven zitten, géén extra bekostiging krijgen;

overwegende dat scholen die dankzij een zomerschool of andere inspanningen zittenblijven voorkomen, een inzet plegen die beloond zou moeten worden;

verzoekt de regering, in overleg met de VO-raad en de vakbonden voorstellen uit te werken om scholen te stimuleren zittenblijven te voorkomen door maatwerk te bieden in de begeleiding van leerlingen;

verzoekt de regering tevens, de besparingswaarde van de leerlingen die niet blijven zitten dankzij een zomerschool of andere inspanningen, toe te voegen aan de bekostiging, onder de voorwaarde dat de vrijgekomen middelen worden ingezet voor de versterking van de onderwijskwaliteit in het algemeen en voor meer aandacht voor kinderen en maatwerkonderwijs in het bijzonder;

verzoekt de regering voorts, de Kamer uiterlijk 1 februari 2016 over deze voorstellen te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Rog en Ypma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 33 (34300-VIII).

De heer **Rog** (CDA):
Ik kom op mijn laatste motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het overheidsbeleid rond werkloosheid steeds meer gericht is op arbeidsparticipatie en duurzame inzetbaarheid en de werkloosheidsuitkering in de afgelopen jaren in bijna alle sectoren is versoberd;

overwegende dat in het onderwijs alleen al met het bovenwettelijke deel van de werkloosheidsuitkering in het

po, het vo en het mbo jaarlijks een bedrag gemoeid is van meer dan 100 miljoen euro;

overwegende dat de bovenwettelijke WW-uitkering thans al een onnodig zwaar beslag legt op de begroting van scholen en alras onbetaalbaar zal zijn, terwijl met het geld dat nu aan bovenwettelijke WW-uitkeringen wordt betaald in het po, het vo en het mbo, ook 1.700 voltijdlerarenbanen kunnen worden gerealiseerd;

verzoekt de regering, er bij de sociale partners in de Stichting van het Onderwijs op aan te dringen om op zo kort mogelijke termijn in alle onderwijssectoren tot een afbouw van de bovenwettelijke WW-uitkering te komen en de vrijkomende middelen in te zetten voor echte banen voor onderwijspersoneel;

verzoekt de regering tevens, de Kamer hierover voor de zomer van 2016 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Rog. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 34 (34300-VIII).

☐

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Voorzitter. In mijn betoog in eerste termijn heb ik drie onderwerpen aangestipt: de kindcentra, het maatwerkdiploma en het passend onderwijs.

Wat betreft de kindcentra dank ik de staatssecretaris hartelijk voor al zijn antwoorden. Mijn collega Keklik Yücel zal in de commissie voor Sociale Zaken het initiatief nemen om met een prachtige motie te komen om dit verder te brengen. De staatssecretaris heeft aangegeven dat daar het voortouw ligt. Er blijft één puntje over dat nu nog geregeld moet worden. Daartoe dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in het land verschillende initiatieven zijn voor alle kinderen tussen de 0-18 jaar met een doorgaande leerlijn en een rijk onderwijsaanbod;

overwegende dat het soms moeilijk is om dit mogelijk te maken;

van oordeel dat de promise academy in Rotterdam een voorbeeld is voor Nederland;

verzoekt de regering, met de betrokken partners in gesprek te gaan om te kijken hoe het financiële gat kan worden gedicht om dit initiatief mogelijk te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ypma en Straus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 35 (34300-VIII).

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Daarnaast willen we graag de sterke kanten van leerlingen meer benutten en die ook uitdrukken in de agenda. We willen de structuur aanpassen aan de leerling in plaats van de leerling aan de structuur. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat jongeren het voortgezet onderwijs slechts kunnen afronden met een diploma op één onderwijsniveau;

overwegende dat dit geen recht doet aan de diversiteit in de talenten van jongeren en het feit dat hun niveau per vak kan verschillen;

overwegende dat een maatwerkdiploma leerlingen in het voortgezet onderwijs de mogelijkheid biedt vakken op verschillende niveaus af te ronden en dit ook in het diploma uit te drukken;

overwegende dat het volgen en afronden van vakken in het voortgezet onderwijs op verschillende niveaus de doorstroming van leerlingen kan versoepelen en zittenblijven kan voorkomen;

verzoekt de regering, door het opnemen van een experimenteerartikel in de wet per komend schooljaar het maatwerkdiploma in het voortgezet onderwijs mogelijk te maken zodat, vooruitlopend op afspraken over doorstroom naar vervolgonderwijs, leerlingen vakken op verschillende niveaus kunnen volgen én afronden met een maatwerkdiploma waarin deze verschillende niveaus tot uitdrukking komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ypma, Straus, Grashoff en Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 36 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat wet- en regelgeving in bijzondere gevallen een belemmering vormt bij het vormgeven van maatwerkoplossingen;

overwegende dat de Kamer op 6 november 2014 een motie heeft aangenomen;

verzoekt de regering om:

- de mogelijkheid die de Wet op de expertisecentra nu reeds biedt om af te wijken van de voorgeschreven onderwijstijd ook door te voeren voor leerlingen in het regulier onderwijs en hiervoor een wetsvoorstel voor te bereiden;
- de bepalingen met betrekking tot bekostiging te versoepelen voor die gevallen waarin de school en het samenwerkingsverband niet zelf in een passend onderwijsaanbod kunnen voorzien, met als voorwaarde dat er geen extra ouderbijdrage voor gevraagd wordt die de toegankelijkheid belemmert,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ypma, Straus en Grashoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 37 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het onduidelijk is hoe schoolbesturen de extra middelen voor banen voor nieuwe, jonge leraren hebben besteed;

overwegende dat verschillende schoolbesturen dit aan andere onderwijszaken hebben besteed anders dan bedoeld bij het ter beschikking stellen van de 150 miljoen die hiervoor bestemd was;

van mening dat transparantie over de besteding van onderwijsmiddelen door een schoolbestuur noodzakelijk is en dat ouders, leerlingen en personeel hier kennis van moeten kunnen nemen;

van mening dat ouders, leerlingen en personeel kennis moeten kunnen nemen via jaarverslagen van de financiële en beleidsmatige keuzes van schoolbesturen en minimaal de effecten die dit heeft op zaken als de klassengrootte per klas, personeelsomvang, en uren bewegingsonderwijs;

verzoekt de regering, te zorgen dat schoolbesturen vanaf komend jaar een jaarverslag publiekelijk toegankelijk moeten publiceren, minimaal op internet, zodat iedereen kennis kan nemen van de financiële keuzes van deze besturen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ypma en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 38 (34300-VIII).

☐

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA):
Voorzitter. Ik heb drie minuten, maar in die drie minuten heb ik toch de motie waarvan iedereen wist dat die zou gaan komen; de motie over stages.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het te vaak gebeurt dat mbo'ers hun opleiding (moeten) afbreken bij gebrek aan beroepspraktijkvormingsplekken, zonder dat het te wijten valt aan gebrek aan inzet;

overwegende dat dit kwalijke consequenties heeft voor hun kansen op de arbeidsmarkt in het bijzonder en voor het kwaliteit van de Nederlandse beroepsbevolking in het algemeen;

constaterende dat de Kamer al in 2006 bij de behandeling van het wetsvoorstel DAL ermee instemde dat de onderwijsinstelling eindverantwoordelijk is voor het vinden van bpv-plaatsen voor haar deelnemers;

verzoekt de regering om in samenwerking met de roc's en het bedrijfsleven te voorkomen dat er nog langer jongeren van goede wil bij hun bpv tussen wal en schip vallen en hiervoor een sluitende aanpak te organiseren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing, Siderius en Grashoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 39 (34300-VIII).

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA):
Dan de motie over schoolkosten in het mbo, zoals aangekondigd door mijn collega Jasper van Dijk.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 16- en 17-jarige jongeren verplicht zijn om een startkwalificatie te halen;

constaterende dat in het middelbaar beroepsonderwijs schoolkosten in rekening worden gebracht bij leerlingen en hun ouders;

constaterende dat per 1 januari 2015 voor minima de maximale tegemoetkoming in de schoolkosten voor het middelbaar beroepsonderwijs is verminderd van €690 naar €116 per jaar;

van mening dat toegang tot en deelname van jongeren aan het middelbaar beroepsonderwijs nooit afhankelijk mag zijn van de dikte van de portemonnee van hun ouders;

verzoekt de regering om met de MBO Raad, de Stichting Leergeld en de mbo-instellingen in overleg te treden om:

- de schoolkosten voor opleidingen in het mbo tot een absoluut minimum te beperken en hierop toe te zien;
- alle financiële belemmeringen voor toegang tot en deelname aan het mbo weg te nemen;
- wanneer nodig een noodfonds in te stellen waarop ouders van 16- en 17-jarige kinderen van minima een beroep kunnen doen zodat zij de nog bestaande schoolkosten kunnen voldoen;
- de Kamer uiterlijk 1 februari 2016 over de uitkomsten van dit overleg te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing en Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 40 (34300-VIII).

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA):
Dan de laatste motie. Ik heb nog één minuut, dus dat ga ik redden.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de SER heeft geconstateerd dat de achterstand van allochtone jongeren op de arbeidsmarkt vaak te maken heeft met een studiekeuze met weinig perspectief op de arbeidsmarkt;

overwegende dat zowel de SER als de Onderwijsraad heeft geadviseerd meer aandacht te besteden aan Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), coaching en mentoring;

overwegende dat LOB in het mbo een verplicht onderdeel wordt van het examen, maar dat veel scholen er nog weinig aandacht aan besteden;

verzoekt de regering, de Inspectie van het Onderwijs op te dragen beter te controleren hoe LOB in het vmbo en het mbo wordt vormgegeven, de tevredenheid van leerlingen over deze begeleiding hierbij mee te nemen en aan te geven of de middelen die beschikbaar zijn gesteld voor LOB hier ook daadwerkelijk aan besteed zijn en hierover jaarlijks in het onderwijsverslag te rapporteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing en Straus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 41 (34300-VIII).

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA):
En ik heb nog tien seconden over.

☐

De heer **Beertema** (PVV):
Voorzitter. Ik heb nog één minuut. Ik bedank de bewindslieden voor hun beantwoording van onze vragen. Mijn eerste motie gaat over het civiele effect dat volgens ons onder druk staat. Om dat op te vangen moet je aan de voorkant beginnen, en dat is bij de door mij zo geliefde Cito-toets.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat de afnamedatum van de centrale eindtoets verschoven is van het voorjaar (februari) naar bijna het einde van het schooljaar (mei);

constaterende dat de centrale eindtoets daarmee geen matchinginstrument meer is dat een objectief schooladvies geeft, waarmee het advies van de leerkracht doorslaggevend wordt;

constaterende dat veel scholen en leerkrachten moeite hebben om die rol adequaat te vervullen ten opzichte van assertieve ouders, waardoor het gevaar van overadvisering bestaat;

verzoekt de regering om de (afname)datum voor de centrale eindtoets te verschuiven naar het midden van het schooljaar (februari) en de toets daarmee weer de rol te geven van objectief matchinginstrument, naast het advies van de school,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 42 (34300-VIII).

De heer **Beertema** (PVV):
Dan mijn tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Islamitisch College Amsterdam in 2010 niet voldeed aan de kwaliteitsnormen en dat het aantal leerlingen drie jaar op rij te laag was;

constaterende dat er a priori grote twijfels zijn over de kwaliteit van het onderwijs op deze nieuw op te richten islamitische school;

overwegende dat op grond van een vroege beoordeling van kwaliteitsnormen de financiering van deze op te richten islamitische school in Amsterdam kan worden geweigerd;

verzoekt de regering, wettelijk te regelen dat de onderwijsinspectie op kwaliteitsnormen mag controleren vóórdat een nieuwe school start,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 43 (34300-VIII).

De heer **Beertema** (PVV):
Dan dien ik een motie in over het Platform Onderwijs2032.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Platform Onderwijs2032 moet kunnen rekenen op brede steun vanuit de samenleving en dus óók vanuit de PVV-achterban;

verzoekt de regering, de huidige voorzitter van Platform Onderwijs2032 te vragen afstand te nemen van de uitspraak dat "Wilders gevaarlijk is" (Elsevier 2012) of hem anders te verzoeken terug te treden als voorzitter van Platform Onderwijs2032,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 44 (34300-VIII).

De heer **Beertema** (PVV):
Dan de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het onderwijs mede tot taak heeft scholieren inzicht te geven in de verworvenheden en vrijheden van de westerse beschaving;

verzoekt de regering om in het onderwijs expliciet aandacht te besteden aan de westerse waarden, normen en tradities zoals het sinterklaasfeest met Zwarte Piet en de vaderlandse geschiedenis,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 45 (34300-VIII).

De heer **Beertema** (PVV):
Dan mijn laatste motie, voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat het tot de kerntaken van het onderwijs behoort om studenten kritisch te leren denken vanuit onze traditie van vrijheid van meningsuiting, seksegelijkheid, individuele vrijheid en verantwoordelijkheid, wederkerigheid, tolerantie en respect voor andersdenkenden, geloofsverlaters en seksueel andersgeaarden;

constaterende dat de uitspraken die de rector van de Islamitische Universiteit Rotterdam bij herhaling deed, daar diametraal tegenover staan;

overwegende dat daarmee de kansen op het realiseren van deze kerntaken door de IUR definitief verkeken zijn;

verzoekt de regering, stappen te ondernemen om het de NVAO wettelijk mogelijk te maken bij dergelijk falend leiderschap de accreditatie van onderwijsinstellingen in te trekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 46 (34300-VIII).

☐

De heer **Van Meenen** (D66):
Voorzitter. Ik dank de bewindspersonen. Ik heb zo veel moties dat ik maar snel begin.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het advies van de Onderwijsraad over artikel 23 en het rapport van de Kinderombudsman "Van leerplicht naar leerrecht" vragen om meer aandacht voor de positie van onderwijsvragers in het onderwijsbeleid en -recht;

constaterende dat het recht op onderwijs in internationale verdragen is verankerd;

constaterende dat vanwege de bekostiging van onderwijsinstellingen de sturing in beleid en wetgeving niet is gericht op onderwijsvragers, maar overwegend uitgaat naar aanbieders;

overwegende dat daardoor een toenemende spanning optreedt met ambities in het onderwijsbeleid om tegemoet te komen aan het leerrecht van leerlingen, zoals bij passend onderwijs, de oplossing voor daling van leerlingenaantallen en het streven naar individueel maatwerk in het onderwijs;

verzoekt de regering om het Nederlands Centrum voor Onderwijsrecht te vragen nader onderzoek te doen naar de vraag welke onderdelen in de opzet en inhoud van de Nederlandse wet- en regelgeving realisering van de kernelementen van leerrecht belemmeren en hoe een verankering van leerrecht in de wetgeving van het funderend onderwijs mogelijk is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Meenen, Ypma, Rog, Grashoff en Siderius.

Zij krijgt nr. 47 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat scholen die onderwijs aan vluchtelingenkinderen aanbieden in de knel komen door het beperkte aantal meetmomenten voor het leerlingenaantal;

overwegende dat voldoende bekostiging en voldoende begeleiding noodzakelijk is om onderwijs van goede kwaliteit te blijven bieden aan deze kinderen en hun klasgenoten;

overwegende dat er nu een tweede meetmoment wordt ingesteld, maar dit nog niet afdoende is om in te spelen op de sterk wisselende in- en uitstroom;

verzoekt de regering, in overleg met PO-Raad en VO-raad te zoeken naar een maatwerkoplossing in de bekostiging voor scholen die te maken hebben met sterk wisselende leerlingenaantallen door de instroom van vluchtelingenkinderen;

verzoekt de regering voorts, te kijken hoe werkloze leraren kunnen worden ingezet voor onderwijs aan deze kinderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Meenen, Rog, Siderius en Bisschop. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 48 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat recent onderzoek laat zien dat het Nederlandse onderwijsbestel bijdraagt aan sociale ongelijkheid;

overwegende dat ontwikkelingen en ambities in het onderwijsbeleid als passend onderwijs, het maatwerkdiploma, profilering en stimulering van talent worden beperkt door het kader van het huidige onderwijsbestel;

verzoekt de regering, de Onderwijsraad te vragen te onderzoeken hoe we ons onderwijsbestel zo kunnen inrichten, dat gelijke kansen, opstroom, doorstroom en maatwerk weer de norm worden in het Nederlands onderwijsbestel,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Meenen, Ypma en Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 49 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat schatkistbankieren voor provincies en gemeenten nu reeds verplicht is;

overwegende dat schatkistbankieren voor onderwijsinstellingen de investeringsmogelijkheden van scholen vergroot en de overheidsschuld verlaagt;

verzoekt de regering, met voorstellen te komen om onderwijsinstellingen verplicht te laten schatkistbankieren en de Kamer hierover voor de zomer van 2016 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 50 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een snel veranderende wereld vraagt om voortdurende bij-, om- en opscholing van mensen;

overwegende dat uitbreiding van het studievoorschot naar mensen ouder dan 30 jaar veel mensen kan helpen om een extra opleiding te betalen;

verzoekt de regering om het studievoorschot ook voor mensen ouder dan 30 jaar beschikbaar te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 51 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er onderzoek gedaan is naar het onderbrengen van het groenonderwijs bij het ministerie van OCW;

spreekt uit dat het groenonderwijs ondergebracht moet worden bij het ministerie van OCW;

verzoekt de regering, met voorstellen te komen om dit te bewerkstelligen en de Kamer voor de zomer van 2016 hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Meenen en Dik-Faber. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 52 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering om het mogelijk te maken voor scholen met tweetalig onderwijs om het eindexamen ook in de tweede taal af te nemen, mits het Nederlands voldoende geborgd is,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Van Meenen en Duisenberg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 53 (34300-VIII).

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
Voorzitter. Ik dien een aantal moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de leerlingaantallen en daarmee ook de bekostiging van scholen de komende jaren zullen dalen;

overwegende dat scholen de komende jaren met grote uitdagingen te maken hebben, zoals passend onderwijs, bevolkingskrimp en onderwijs aan kinderen van vluchtelingen;

verzoekt de regering, voorstellen voor te bereiden om vanaf 2017 de onderwijsbekostiging van scholen niet onder het niveau van de OCW-begroting van 2016 te laten komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Dik-Faber en Slob. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 54 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de motie-Klaver c.s. verzoekt om met voorstellen te komen zodat scholen adequaat in het onderwijs aan vluchtelingenkinderen kunnen voorzien;

overwegende dat het toevoegen van een extra peildatum op 1 april onvoldoende maatwerk biedt aan scholen met een relatief hoge toename van vluchtelingenkinderen in korte tijd;

verzoekt de regering, aanvullende voorstellen te doen om meer maatwerk te bieden aan scholen in het funderend onderwijs en het mbo met een relatief hoge toename van vluchtelingenkinderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Dik-Faber, Slob en Grashoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 55 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat ongeveer 900.000 leerlingen in het primair onderwijs de komende jaren te maken hebben met trage internetverbindingen op school, vooral in het buitengebied;

overwegende dat in het Bestuursakkoord primair onderwijs afspraken staan over het gebruik van digitale leermiddelen, maar dat veel scholen niet aan de ambities kunnen voldoen;

van mening dat het onwenselijk is dat onderwijsgeld wordt ingezet voor snelle internetverbindingen;

verzoekt de regering:

- te streven naar aansluiting van alle scholen op snel internet uiterlijk in 2017;
- het investeringsfonds uit het Bestuursakkoord primair onderwijs open te stellen voor het verbinden van scholen met snel, toekomstvast, betrouwbaar en betaalbaar internet;
- provincies, gemeenten, internetaanbieders en bedrijven in krimpregio's te betrekken bij het Doorbraakproject Onderwijs en ICT om tot regionale samenwerking te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Dik-Faber en Slob. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 56 (34300-VIII).

Mevrouw **Dik-Faber** (ChristenUnie):
In mijn laatste seconde bedank ik heel graag de staatssecretaris voor zijn toezegging om met ouderorganisaties en leder(in) in gesprek te gaan over het toeleiden naar school van kinderen met wat lichtere beperkingen.

☐

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Voorzitter. Ik bedank de bewindspersonen. Ik vond het inhoudelijk een goed debat.

Voorzitter: Lodders

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik heb vier moties, die ik snel zal voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat verschillende signalen, onder meer vanuit de Onderwijsinspectie en de Onderwijsraad, erop wijzen dat opstroom en doorstroom in het onderwijsbestel onder druk staan;

spreekt uit dat het onderwijsbestel dient te voorzien in maximale mogelijkheden van op- en doorstroom, ten einde de ontplooiing van talenten van alle kinderen en jongeren maximaal te bevorderen;

verzoekt de regering, consistent beleid te ontwikkelen op het waarborgen van de op- en doorstroom in het onderwijs, en waar mogelijk belemmeringen weg te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Grashoff, Duisenberg en Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 57 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het aantal zogenaamde "brede brugklassen", waarin leerlingen van meer dan één onderwijsniveau in het vo tezamen in de brugklas zitten, daalt;

overwegende dat ontwikkelingen zoals onderbouwrendement, enkelvoudige schooladviezen, krimp en efficiëntie van invloed zijn op de daling van het aantal brede brugklassen;

constaterende dat de adviesorganen aan de regering adviseren om brede en meerjarige brugklassen te behouden vanwege hun positieve bijdrage aan de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen;

verzoekt de regering, voor 1 maart 2016 een plan van aanpak naar de Kamer te sturen waarbij vo-scholen worden gestimuleerd om brede brugklassen te behouden, onder meer door positieve (financiële) prikkels;

verzoekt de regering tevens, in dit plan van aanpak mee te nemen dat po-scholen worden aangemoedigd om, waar wenselijk vanuit perspectief van de leerling, meervoudige schooladviezen te blijven geven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Grashoff, Van Meenen en Ypma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 58 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het onderwijsveld te maken heeft met een onvoorspelbare en grote instroom van vluchtelingenkinderen en aangeeft tegen financiële maar ook praktische problemen aan te lopen;

constaterende dat scholen in het primair onderwijs alleen voor het eerste jaar extra bekostiging krijgen en dat een deel van de vluchtelingenkinderen niet onder de gewichtenregeling valt, omdat ouders in het land van herkomst een hogere opleiding hebben genoten;

van mening dat onderwijsachterstanden niet na één jaar zijn ingelopen;

verzoekt de regering, zo spoedig mogelijk een voorstel naar de Kamer te sturen dat basisscholen ook na het eerste jaar aanvullende bekostiging krijgen voor de scholing en opvang van vluchtelingenkinderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Grashoff, Siderius, Slob en Rog. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 59 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat geneeskundestudenten tijdens hun driejarige masterfase coschappen lopen maar daar geen vergoedingen voor krijgen omdat dit niet wordt aangemerkt als stage;

overwegende dat coschappen een volle werkweek of meer in beslag nemen en dat geneeskundestudenten in hun masterfase in belangrijke mate arbeidsproductief zijn voor gezondheidsinstellingen;

verzoekt de regering om voor 1 januari 2016 in gesprek te gaan met de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen om de wenselijkheid en mogelijkheden te bespreken om geneeskundestudenten voor een deel van hun coschappen een vergoeding te geven, en zo spoedig mogelijk de Kamer hierover te berichten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Grashoff, Van Meenen, Duisenberg en Mohandis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 60 (34300-VIII).

☐

De heer **Bisschop** (SGP):
Voorzitter. Allereerst dank ik de bewindslieden voor de adequate beantwoording en de heldere reacties tijdens de interrupties. Dat is verhelderend; dank daarvoor.

Ik wil een paar punten even noemen, waaronder het dashboard dat we ter sprake hebben gebracht. Er bestaan al rapportageverplichtingen; daar komt er nog een bij. We nemen de uitspraak van de staatssecretaris dat het niet tot een zwaardere lastendruk en verantwoordingsplicht zal leiden voor kennisgeving aan, maar zijn er nog niet helemaal gerust op. Wij zijn nog steeds beducht voor opnieuw een dubbeling van de verantwoording. Wij blijven de ontwikkelingen volgen en zullen daar in de volgende fase op terugkomen.

De staatssecretaris heeft toegezegd om voor de kerst een brief over de gewichtenregeling te sturen. Dat lijkt mij op dit moment even voldoende. Wij hebben wel nog steeds zorgen over het traject Meer ruimte voor nieuwe scholen. Wij zijn zeer beducht voor de schaduwwerking die er op dit moment al van uitgaat. Dat is gewoon een feit. Wij zijn ook zeer beducht voor de gevolgen, voor de bedreiging die hiervan uitgaat voor bestaande scholen. Wij hebben toch stellig de indruk dat de risico's op dit punt ernstig worden onderschat. Dat zou tot grote schade voor bestaande scholen kunnen leiden. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat stelselwijzigingen zo veel mogelijk dienen te berusten op wetenschappelijk onderzoek;

overwegende dat de Onderwijsraad aangeeft dat de wijziging in schoolkeuzemotieven zich niet heeft vertaald in fundamentele kritiek op het voorzieningenaanbod en dat het duale stelsel goed met de ontwikkeling in schoolkeuzemotieven lijkt te zijn meebewogen;

constaterende dat het meest recente, representatieve onderzoek naar de aansluiting van vraag en aanbod van de richtingen in het onderwijs gebaseerd is op data uit 2000 en dat in dit onderzoek de behoeften en tevredenheid van ouders bij schoolkeuze en de vraag in hoeverre het bestaande scholenaanbod aan de behoeften van ouders voldoet, ontbreken;

verzoekt de regering, wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar de behoeften en tevredenheid van ouders

bij schoolkeuze en de vraag in hoeverre het bestaande scholenaanbod aan de behoeften van ouders voldoet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Bisschop, Van Meenen en Rog. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 61 (34300-VIII).

☐

De heer **Krol** (50PLUS):
Voorzitter. Ook ik begin met het bedanken van de bewindspersonen voor het beantwoorden van de vele vragen. Ik dank de minister in het bijzonder voor haar positieve woorden over het nut en de noodzaak van het onderwijs aan volwassenen. Wat 50PLUS betreft, ziet de begroting er vanaf volgend jaar iets anders uit en komt er een apart beleidsartikel over onderwijs aan volwassenen, los van de noemer "beroepsonderwijs". Daarom dien ik de volgende motie in. Ik hoop op steun van de minister.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de post volwasseneneducatie in de huidige begroting onder één noemer met beroepsonderwijs geschaard wordt;

constaterende dat volwassenenonderwijs van toenemend belang is;

verzoekt de regering, vanaf 2017 een apart beleidsartikel voor volwassenenonderwijs in de begroting op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 62 (34300-VIII).

De heer **Krol** (50PLUS):
50PLUS ziet graag dat de doelgroep van het actieplan Tel mee met Taal uitgebreid wordt met de groep mensen van 65 jaar en ouder. Gezien de levensverwachting is het toch bijzonder vreemd dat dit plan zich enkel richt op mensen van 16 tot 65 jaar. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de regering ter bestrijding van laaggeletterdheid het actieplan Tel mee met Taal heeft opgesteld;

overwegende dat dit programma zich richt op laaggeletterdheid onder 16- tot 65-jarigen;

overwegende dat laaggeletterdheid onder 65-plussers gezien de stijgende AOW-leeftijd én digitalisering van de samenleving een structurele aanpak behoeft;

verzoekt de regering, de doelgroep van het actieplan Tel mee met Taal uit te breiden met 65-plussers, en de Kamer daarover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 63 (34300-VIII).

De heer **Krol** (50PLUS):
Tot slot: wij vinden het van belang dat zo veel mogelijk mensen zo eenvoudig en zo goedkoop mogelijk alle debatten kunnen volgen, ook als men niet over internet beschikt. Daarover dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het in een democratie van groot belang is dat iedereen toegang heeft tot dezelfde parlementaire informatie, waaronder de in de Tweede Kamer gevoerde debatten;

constaterende dat de zender NPO Politiek behalve via internet alleen te zien is door mensen met een betaald digitaal abonnement;

van mening dat het streamen van debatten via internet alleen niet genoeg is;

verzoekt de regering, het themakanaal NPO Politiek als 31ste zender toe te voegen aan het standaardzenderpakket,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Krol. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 64 (34300-VIII).

☐

De heer **Kuzu** (Groep Kuzu/Öztürk):
Voorzitter. Ik dien vier moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de kwaliteit van het binnenmilieu op veel scholen nog niet op orde is;

overwegende dat de kwaliteit van het binnenmilieu op scholen is gerelateerd aan de prestaties en de gezondheid van leerlingen;

verzoekt de regering, met een actieplan te komen voor de verbetering van het binnenmilieu op scholen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 65 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onderzoek aantoont dat de verschillen in prestaties tussen leerlingen uit verschillende sociale groepen worden vergoot;

overwegende dat schoolkosten mogelijk een rol spelen bij de uitval van leerlingen uit kwetsbare milieus;

verzoekt de regering, een studie in te lassen over de toegankelijkheid van het onderwijs voor verschillende groepen in de samenleving, waarbij ook de rol van het onderwijssysteem en de kosten van het onderwijs worden meegenomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 66 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het belang van opkomende economieën buiten de eurozone toeneemt voor Nederlandse ondernemers en de Nederlandse economie;

overwegende dat door middel van vreemdetalenonderwijs de economische betrekkingen tussen Nederland en opkomende economieën kunnen worden gefaciliteerd;

verzoekt de regering om onderwijs in meer talen dan nu het geval is mogelijk te maken in het primair en secundair onderwijs, mits de kwaliteit van het onderwijs wordt geborgd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 67 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 60% van de leerlingen die aangeven gediscrimineerd te zijn in het onderwijs, aangeeft dat dit door een leraar is gedaan;

overwegende dat in het onderwijs iedere leerling gelijke kansen en gelijke behandeling moet krijgen;

verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat daden van discriminatie en racisme door leraren worden opgenomen in het lerarenregister,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kuzu. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 68 (34300-VIII).

☐

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor de beantwoording van de vragen. In de eerste termijn en in het korte interruptiedebatje met de minister heb ik gewezen op het probleem van het antisemitisme op scholen en de onduidelijkheid over de kosten die de asielcrisis met zich meebrengt voor het onderwijs, met name de taallessen. Ik dien op de betreffende punten twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat asielzoekers met een asielvergunning Nederlandse les krijgen;

overwegende dat nu ook onderzocht gaat worden of het mogelijk is om taalles te geven aan asielzoekers die een grote kans maken op een asielvergunning;

overwegende dat op voorhand nooit verwachtingen moeten worden gewekt ten aanzien van verblijf in Nederland;

verzoekt de regering, geen taallessen te bekostigen voor deze categorie asielzoekers,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Klaveren. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 69 (34300-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er antisemitische leermiddelen in gebruik zijn binnen het Nederlandse onderwijs;

constaterende, dat een deel van de geschiedenisdocenten in de Randstad nauwelijks de Holocaust durft te bespreken;

constaterende dat er in Almere een stagiair voor de klas stond die ISIS een joods complot noemde;

overwegende dat deze zaken burgerschapsontwikkeling van leerlingen ondermijnen en de bestrijding van antisemitisme bemoeilijken;

verzoekt de regering, alles in het werk te stellen om antisemitisme binnen het onderwijs tegen te gaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Klaveren. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 70 (34300-VIII).

Ik zie dat mevrouw Jadnanansing nog een vraag heeft voor u.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA):
Nee, voorzitter, ik heb geen vraag voor de heer Van Klaveren. Zijn motie heb ik gehoord. Ik wil alleen een omissie van mijn kant even rechtzetten. Ik heb begrepen dat ik dat nu kan doen, dan hoeven we de vergadering niet op een ander moment nog eens te heropenen.

Ik heb een foutje gemaakt in het dictum van mijn motie op stuk nr. 40. Daar moet iets bij in het dictum. Het luidt nu: "verzoekt de regering om met de MBO Raad, Stichting Leergeld en mbo-instellingen in overleg te treden". Dat moet worden: "verzoekt de regering om met de MBO Raad, Stichting Leergeld, mbo-instellingen en de JOB in overleg te treden".

Dus "de JOB" moet worden toegevoegd aan het dictum van die motie.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dat is voldoende genoteerd en dat nemen we mee.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

☐

Minister **Bussemaker**:
Voorzitter. Het is een enorme stapel moties. Ik hoop dat de griffie goed kan bijhouden of de staatssecretaris en ik straks alle moties van een oordeel hebben voorzien. Ik ga er snel doorheen, want heel veel moties hebben betrekking op debatten die wij vandaag met elkaar gevoerd hebben. Ik zal die niet allemaal herhalen.

Ik begin met de motie-Jasper van Dijk op stuk nr. 23 over segregatie in het onderwijs en zwarte en witte scholen. Die motie ontraad ik. De Kamer heeft onlangs van de minister van Sociale Zaken en mij een reactie gekregen op het SCP-rapport en het WRR-rapport. Wij gaan daarin uitgebreid in op integratie, ook op grond van etniciteit. Daar kunnen ook scholen bij betrokken worden.

In de motie-Jasper van Dijk op stuk nr. 24 wordt de regering verzocht te onderzoeken hoe de taken van de raad van toezicht kunnen worden overgeheveld naar de medezeggenschapsraad. Ook deze motie ontraad ik, want het is nergens op gebaseerd dat een raad van toezicht een college van bestuur bij voorbaat nooit goed zou kunnen controleren. Zij hebben een aparte rol in het governance-model. Binnenkort gaan wij met elkaar in debat over de wet inzake de versterking van de bestuurskracht in het onderwijs, dus de verdere discussie kan in dat kader gevoerd worden.

In de motie-Duisenberg c.s. op stuk nr. 27 wordt de regering verzocht alternatieven voor of naast de lumpsum te ontwikkelen, waarbij publieke middelen heldere doelstellingen krijgen en de voortgang inzichtelijk wordt. In mijn bijdrage in eerste termijn heb ik gezegd dat ik het goed vind om in beeld te brengen wat de verschillende wijzen van bekostiging zijn, van lumpsum tot specifieke subsidies, waarbij wij uitgaan van de volgende elementen: administratieve lasten, uitvoeringsconsequenties en de mate van inzichtelijkheid. Daarmee laat ik het oordeel over deze motie aan de Kamer.

In de motie-Duisenberg c.s. op stuk nr. 29 wordt de regering gevraagd om de AWTI en de Onderwijsraad te vragen om met een advies te komen over de human capital-agenda. Ik laat het oordeel over deze motie aan de Kamer. Het is een goede aanvulling, maar ik merk wel het volgende op. In de motie wordt gesproken over een adviesaanvraag aan de SER. Het gaat echter niet om een adviesaanvraag. Wij hebben de SER gevraagd om op verschillende manieren tijdens het proces mee te denken over de vaardigheden van de toekomst. Wij moeten er dus nog even over nadenken wat een goed moment is om de AWTI en de Onderwijsraad te laten aansluiten, zodat wij straks niet een wirwar van adviezen krijgen. Wij zullen de Kamer daar later over informeren.

In de motie-Rog/Jasper van Dijk op stuk nr. 30 wordt de regering verzocht om studenten in een meerjarige masterstudie voor alle extra nominale jaren boven de eenjarige master te compenseren. Ik ontraad deze motie. Wij hebben daar in de parlementaire behandeling van het studievoor-

schot zeer uitgebreid over gediscussieerd. Daaraan is een SEO-onderzoek voorafgegaan. Juist deze studenten hebben een sterke innerlijke drive en laten zich minder door financiën leiden. Kortom, er is geen reden om dat bij te stellen.

In de motie-Rog/Siderius op stuk nr. 32 wordt de regering verzocht de SLO te behouden voor Enschede. Die motie ontraad ik. Ik heb daarover al verschillende schriftelijke vragen beantwoord. Ik heb steeds benadrukt dat de huisvesting en de vestigingsplaats een zaak is van het bestuur van de desbetreffende instelling. Het bestuur heeft te kennen gegeven naar Utrecht te willen gaan, juist om meer synergie te krijgen. Ik zie geen reden om daar nu verandering in aan te brengen.

In de motie-Rog op stuk nr. 34 wordt de regering verzocht om bij de sociale partners in de Stichting van het Onderwijs aan te dringen op een afbouw van de bovenwettelijke ww-uitkering. Dat is feitelijk ondersteuning van beleid. Daarmee laat ik het oordeel over deze motie aan de Kamer. Wij hechten zeer aan modernisering van arbeidsvoorwaarden. Wij hebben op dit punt belangrijke stappen gezet in het nationaal onderwijsakkoord, maar ik erken dat er nog meer stappen mogelijk zijn.

In de motie Ypma/Van Dijk op stuk nr. 38 wordt de regering verzocht om te bewerkstelligen dat schoolbesturen vanaf komend jaar een publiek toegankelijk jaarverslag moeten publiceren op internet. Ook dat is ondersteuning van beleid. Daarmee laat ik het oordeel over de motie aan de Kamer. Wij hebben in de afgelopen tijd al nauw samengewerkt met brancheorganisaties om de openbaarmaking van jaarverslagen van instellingen te waarborgen. De VSNU en de hogescholen hebben in dat kader al vanaf 2014 hun jaarverslagen op hun website geplaatst. De MBO Raad monitort de openbaarmaking en po en vo hebben afspraken vastgelegd in de Code Goed Bestuur. Ik hecht eraan om dat via codes en niet wettelijk te regelen. Nogmaals, ik laat het oordeel van de motie op stuk nr. 38 aan de Kamer.

In de motie-Jadnanansing c.s. op stuk nr. 39 wordt verzocht om afspraken te maken met roc's en aoc's om te voorkomen dat studenten bij de beroepspraktijkvorming tussen wal en schip terechtkomen. Ik zie deze motie als ondersteuning van beleid. Er gebeurt al heel veel. Dat hebben wij ook vandaag gewisseld. Er zijn wettelijke bepalingen. Er is een leerbanenoffensief en we hebben praktijkleren. Nu komt het erop aan om ervoor te zorgen dat dit tot goede resultaten leidt.

De **voorzitter**:
Deze motie wordt gezien als ondersteuning van beleid en daarom wordt het oordeel overgelaten aan de Kamer. De heer Duisenberg heeft een vraag over de vorige motie.

De heer **Duisenberg** (VVD):
Ik kom terug op de motie op stuk nr. 38. Vorig jaar is een motie ingediend over het publiceren van jaarverslagen die onder anderen was ondertekend door mijn collega Straus. Die motie is aangehouden omdat dit in gedragscodes zou worden opgenomen. Wat is daar nu status van? Is dit daarin opgenomen of moet het nog steeds gebeuren? Dat is voor ons nuttig om te weten.

Minister **Bussemaker**:
Het afgelopen jaar hebben alle brancheorganisatie een dergelijke bepaling in hun gedragscode opgenomen. Daarmee is het een taak van alle branches geworden om dat te doen. Ik constateer alleen dat de ene branche daar verder mee is dan de andere, ook in de naleving ervan. Wij hechten eraan dat de branches de naleving zelf ter hand nemen. Ik gaf het voorbeeld van de VSNU, die daar al verder mee is. In 2014 is gecontroleerd of alle aangesloten instellingen het ook op hun website hebben geplaatst. Bij andere sectoren is men daarmee bezig.

De heer **Duisenberg** (VVD):
Wat voegt het verzoek toe aan hetgeen nu al in de gedragscode staat?

Minister **Bussemaker**:
Ik constateer dat de motie ondersteuning van beleid is. Het moet allemaal wel gebeuren. Over meer moties die ik als ondersteuning van beleid zie, laat ik het oordeel aan de Kamer.

Ook ten aanzien van de motie op stuk nr. 40 over de schoolkosten laat ik het oordeel aan de Kamer. De leden Jadnanansing en Siderius verzoeken om die echt tot een minimum te beperken. Ik ga eraan werken. Zij vragen alle financiële belemmeringen weg te nemen. Dat is mij een brug te ver. Ik heb aangegeven dat er ook een verantwoordelijkheid bij ouders en studenten ligt. Je mag redelijkerwijs iets vragen, maar alle onredelijke financiële eisen of onnodige eisen zijn een ander verhaal. Ik kan de Kamer voor 1 februari 2016 berichten over die overleggen, ook over het overleg met de JOB.

De heer **Duisenberg** (VVD):
Hoe beoordeelt de minister de dekking van deze motie?

Minister **Bussemaker**:
Ik lees in de motie dat het vooral gaat om afspraken met de scholen zelf. Zij moeten transparanter zijn en kijken hoe het met minder kosten kan. Zij moeten kijken of er binnen het eigen budget een noodoplossing voor bijzondere gevallen gevonden kan worden, bijvoorbeeld een betalingsregeling. Een noodfonds is nodig om ervoor te zorgen dat de ene instelling niet veel meer lasten krijgt dan de andere. Dat zal in overleg met de instellingen geregeld moeten worden. Ik beschouw de motie niet als een oproep om de portemonnee te trekken.

De heer **Duisenberg** (VVD):
De conclusie is dat er geen dekkingsvoorstel is voor het geval er geld nodig is.

Minister **Bussemaker**:
Als ik tot de conclusie kom dat er wel geld nodig is, dan zal ik u berichten over waar dat uit betaald zal worden. Het is logisch dat instellingen daarin een rol hebben. Je wilt eigenlijk dat zij het allemaal zo veel mogelijk zelf regelen.

Ook over de motie op stuk nr. 41 van de leden Jadnanansing en Straus laat ik het oordeel aan de Kamer. In het voorjaar van 2016 willen wij een evaluatie uitvoeren over studieloopbaanbegeleiding in vao en mbo. Daar zal ik de verzoeken uit de motie bij betrekken.

De motie op stuk nr. 45 van de heer Beertema verzoekt westerse waarden, normen, tradities zoals het sinterklaasfeest met zwarte Piet en de vaderlandse geschiedenis op te nemen. Ik heb vandaag uitgebreid aangegeven dat bij persoonlijke vorming deelname aan de samenleving hoort, dat normen waarden en tradities daarbij horen, dat geschiedenis daarbij hoort en dat het cultureel erfgoed daarbij hoort. Wij hebben al eerder gegeven dat het sinterklaasfeest echt een kwestie van de samenleving is waar mensen verschillend over kunnen denken en op verschillende manieren vorm aan kunnen geven. Ik ontraad deze motie dus. Overigens heeft de heer Bosma, collega van de heer Beertema, mij gisteren gevraagd om daar weer een brief over te schrijven. Daarin zal ik dat ook nog eens uitleggen.

De motie op stuk nr. 46 van de heer Beertema gaat over de Islamitische Universiteit Rotterdam en verzoekt om stappen te ondernemen om de accreditatie in te trekken. Die ontraad ik. Dat kan ik niet doen via de NVAO. Ik ben echter al bezig met het wijzigen van de wet om ervoor te zorgen dat dat wel mogelijk is op grond van de maatschappelijke verantwoordelijkheid die zij draagt.

In de motie op stuk nr. 49 van de heer Van Meenen wordt de regering verzocht om de Onderwijsraad te laten onderzoeken hoe wij het stelsel zo kunnen inrichten dat gelijke kansen, opstroom, doorstroom en maatwerk mogelijk worden. Ik herken zeer de oproep om opstroom, doorstroom en maatwerk vorm te geven. Ik vind het echter te veel om daar nog eens een apart advies over te vragen, zeker gezien de motie van de heer Duisenberg — volgens mij staat de naam van de heer Van Meenen daar ook onder — die betrekking heeft op het stelsel en dus ook op de onderdelen opstroom en doorstroom. De Onderwijsraad heeft al een aantal adviezen uitgebracht over doorstroom in het algemeen. Daar heb ik al op gewezen. Wij hebben de OECD-review. Als die er is, gaan wij bekijken hoe wij daar in de goede samenhang met de SER en met andere organisaties een vervolg aan kunnen geven.

De motie op stuk nr. 50 van de heer Van Meenen over schatkistbankieren ontraad ik, want alle onderwijsinstellingen hebben al de mogelijkheid om te schatkistbankieren. Er loopt een interdepartementaal beleidsonderzoek naar schatkistbankieren. Daarin staat het risico van OCW centraal. Als de heer Van Meenen dat wenst, kan ik de Kamer bij de uitkomsten van het ibo informeren over de voor- en nadelen van verplicht schatkistbankieren. Ik zie daar echter vooralsnog geen voordelen in, dus ik ontraad deze motie.

De heer **Van Meenen** (D66):
Die mogelijkheid tot schatkistbankieren bestaat toch alleen maar in de zin dat je geld bij de overheid kunt neerleggen? Het is toch niet zo dat elke school de mogelijkheid heeft om van de overheid te lenen?

Minister **Bussemaker**:
Instellingen hebben op dit moment de mogelijkheid om vrijwillig te schatkistbankieren. Het verplichten daarvan leidt vanuit het perspectief van een onderwijsinstelling tot geen enkele wijziging. Het verruimt de investeringsmogelijkheden niet. Ik zie geen meerwaarde en dus ontraad ik de motie.

De motie op stuk nr. 51 van het lid Van Meenen verzoekt de regering om het studievoorschot ook voor mensen ouder dan 30 jaar beschikbaar te maken. Die ontraad ik. Daar hebben we een uitgebreid debat over gevoerd. Boven aan het lijstje van wensen staat flexibilisering en niet een studielening. Bovendien kost het 50 miljoen en ontbreekt de dekking in de motie.

De motie op stuk nr. 52 van de heer Van Meenen en mevrouw Dik-Faber over groen onderwijs ontraad ik. Ik heb er al uitgebreid bij stilgestaan dat het kabinet geen voornemen heeft tot institutionele wijzigingen, omdat dat meer overhoop haalt dan wenselijk is en dat wij nu goed samenwerken met EZ waar het gaat om de vormgeving van groen onderwijs aldaar binnen de financiële kaders, die vergelijkbaar zijn met die bij OCW.

De motie op stuk nr. 54 van het lid Dik-Faber verzoekt de regering om voorstellen voor te bereiden om vanaf 2017 de onderwijsbekostiging van scholen niet onder het niveau van de OCW-begroting van 2016 te laten vallen. Die ontraad ik, want de onderwijsbekostiging is altijd gebaseerd op de reguliere systematiek en op leerlingenaantallen. Het lijkt mij onwenselijk om daar nu opeens van af te wijken. In het voorjaar van 2016 bereidt het kabinet de begroting al voor, dus de motie is ook praktisch niet uitvoerbaar. Ik ontraad haar dus.

Het oordeel over de motie op stuk nr. 57, van de heren Grashoff, Duisenberg en Van Meenen, laat ik aan de Kamer, want ik beschouw ook die als ondersteuning van beleid. Het gaat daarin over het waarborgen van de op- en doorstroom in het onderwijs, en over het waar nodig wegnemen van belemmeringen. Ik ben daar deze ochtend uitgebreid op ingegaan en ik heb toen ook gezegd dat ik dat wenselijk vind.

In de motie op stuk nr. 60, van de heer Grashoff c.s., wordt de regering gevraagd, in gesprek te gaan met de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen om te bekijken of er voor de coschappers toch nog een bijzondere vergoeding mogelijk is. Ik heb al toegezegd dat ik bereid ben om met de ziekenhuizen in gesprek te gaan om te verkennen of er mogelijkheden zijn voor een bijzondere vergoeding, precies zoals de heer Grashoff het deze ochtend formuleerde. Zo'n vergoeding is er dan niet in het kader van de meerjarige masters, maar in het kader van het feit dat coschappers ook werk voor het ziekenhuis doen en het ziekenhuis er dus ook iets voor terugkrijgt. Ik zal dat overleg afstemmen met de collega van VWS. Ik denk niet dat ik de Kamer hierover voor 1 januari kan informeren, maar het is wel haalbaar om dat in het voorjaar van 2016 te doen. Ik laat het oordeel over deze motie aan de Kamer.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
De minister laat het oordeel over de motie aan de Kamer. Zullen we er dan 1 april van maken in de motie? Dan klopt zij weer.

Minister **Bussemaker**:
Laten we dat er voorlopig van maken. Ik hoop dat ik dat dan ga halen. Ik ben hierbij afhankelijk van anderen, maar ik streef naar 1 april.

De heer **Grashoff** (GroenLinks):
Ik doe het anders, voorzitter. Ik trek de motie in. Ik vind dit een duidelijke toezegging, conform de motie. Ik ga er dus van uit dat we een heldere afspraak hebben. Met de datum van 1 april kan ik uit de voeten. Ik dank de minister.

Minister **Bussemaker**:
Kijk, dat helpt toch. Nu zijn het geen 51 moties meer, maar 50.

De **voorzitter**:
Aangezien de motie-Grashoff c.s. (34300-VIII, nr. 60) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Minister **Bussemaker**:
In de motie op stuk nr. 62, van het lid Krol, wordt de regering verzocht om een apart beleidsartikel voor volwassenenonderwijs in de begroting op te nemen. Die motie ontraad ik, want dat zou de complexiteit van de begroting alleen maar vergroten. De begroting is geordend naar instellingen en sectoren, niet naar doelen. Het belang komt tot uitdrukking in middelen, niet in aparte begrotingsartikelen. Veel van deze onderdelen zijn overigens ook vooral onderdeel van gemeentelijk beleid en van samenwerking met gemeenten.

De motie op stuk nr. 63 van het lid Krol ontraad ik ook, want het programma Tel mee met Taal is al voor iedereen toegankelijk, dus ook voor 65-plussers, in die afstemming met gemeenten, met bibliotheken, met taalinstellingen en met roc's die taalcursussen geven voor iedereen. Daarom is de motie overbodig.

De motie op stuk nr. 66 van het lid Kuzu gaat over de toegankelijkheid van het onderwijs. Die motie ontraad ik, want deze motie vind ik eigenlijk een mindere variant van de andere moties die zijn ingediend over toegankelijkheid, opstroom en doorstroom. Erg helder vind ik de motie niet. Ik ontraad haar dus.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
Ik heb een procedurele vraag, voorzitter. De motie van de heer Krol op stuk nr. 63 wordt ontraden omdat het al gebeurt, maar de motie van ik meen mevrouw Ypma wordt aan het oordeel van de Kamer gelaten, terwijl wat daarin gevraagd wordt ook al gebeurt. Dat vind ik niet consequent.

Minister **Bussemaker**:
Daar heeft mevrouw Schouten een punt, dus ik kan over de motie van de heer Krol ook zeggen dat zij ondersteuning van beleid is. In deze motie zit echter wel een verkeerde veronderstelling, namelijk dat het nu niet het geval is. Daarom is het toch iets anders dan echt ondersteuning van beleid. Maar laat ik zeggen dat ik het oordeel over die motie aan de Kamer laat.

De **voorzitter**:
De minister laat dus het oordeel over de motie van de heer Krol op stuk nr. 63 aan de Kamer.

Minister **Bussemaker**:
Ja, maar laat ik er wel dit bij zeggen. Het probleem is dat in het dictum wordt gevraagd om Tel mee met Taal uit te breiden. Ik kan het gewoon niet uitbreiden, want het valt al onder het huidige beleid. Daarmee is dit toch iets anders dan als men in een motie nog eens wil benadrukken hoe belangrijk men het huidige beleid vindt. Laat ik het anders en nóg preciezer zeggen. Als de heer Krol zijn motie in die zin wil wijzigen, laat ik het oordeel erover aan de Kamer.

De **voorzitter**:
De heer Beertema meldde zich als eerste bij de interruptiemicrofoon, maar dit betreft een motie van de heer Krol, dus misschien vindt de heer Beertema het goed dat ik eerst het woord geef aan de heer Krol. Ik zie hem instemmend knikken.

De heer **Krol** (50PLUS):
Ik ben graag bereid om de motie zo aan te passen dat de minister ermee kan leven. Ik zoek er een andere formulering voor.

De **voorzitter**:
Goed, wij krijgen nog een gewijzigde motie voor de motie op stuk nr. 63.

De heer **Beertema** (PVV):
Nu ga ik het natuurlijk ook nog eens proberen met mijn motie op stuk nr. 45, waar wij het zo ontzettend over eens waren. De minister zei dat ook tegen mij, dus laten wij haar dan ook "ondersteuning beleid" noemen. Ik geef alvast mee dat ik er niks aan ga wijzigen.

Minister **Bussemaker**:
Daar zijn we het toch iets minder over eens dan u misschien denkt. In de motie wordt gevraagd om in het onderwijs expliciet aandacht te besteden aan westerse normen en waarden en aan het sinterklaasfeest. Natuurlijk besteden we aandacht aan waarden en normen, aan tradities, aan de Nederlandse geschiedenis en aan het nationale erfgoed, maar de hele discussie over sinterklaas is echt een maatschappelijke discussie. Die past niet in de kerndoelen. Ik hoop dat sinterklaas ook dit jaar weer een feest voor iedereen kan zijn. Ik denk niet dat het helpt als wij daarvoor de voorschriften gaan bepalen. Ik blijf dan ook bij mijn oordeel: ontraden.

De heer **Beertema** (PVV):
Dan ben ik graag bereid om het tussenzinnetje "zoals het sinterklaasfeest met Zwarte Piet" te schrappen.

Minister **Bussemaker**:
Vanzelfsprekend moeten wij inzicht geven in verworvenheden en vrijheden van de westerse samenleving, maar ook wel iets breder dan dat. In het onderwijs hebben wij ook een verantwoordelijkheid — dat zit ook in de kerndoelen — om dat internationaal te doen. Gezien de discussie die eerder vandaag heeft plaatsgevonden, vind ik het niet wenselijk om de indruk te wekken dat wij dit er in het bijzonder uit zouden moeten lichten. Ik blijf bij: ontraden.

De heer **Rog** (CDA):
Ik wil ook even een punt van orde maken. Mevrouw Schouten heeft iets aan de orde gesteld wat heel relevant is. Wij zijn de Onderwijscommissie. Dan heb je het ook over voorbeeldgedrag. Ik wil de minister erop wijzen dat nu zij steeds over overbodige moties zegt "oordeel Kamer", zij in de hand werkt dat wij de volgende keer hier niet 51 moties bespreken maar 102. Ik wijs hierop, want ik vind dit relevant. Eerlijk gezegd vind ik dat jammer.

Minister **Bussemaker**:
Dan moeten het kabinet en de commissie daar misschien over debatteren. Ik schrik wel van 51 moties, maar ik wil de Kamer niet in de gordijnen jagen. Als men de behoefte heeft om elementen te benadrukken en daar een datum aan toe te voegen — dat gebeurt immers vaak in de moties waarvan ik zeg dat ze ondersteuning van beleid zijn — dan is mijn opmerking: oordeel Kamer. Ten aanzien van moties die niets nieuws bevatten, merk ik op dat "oordeel Kamer" niet betekent dat u voor moet stemmen. Ik ga graag met de commissie de discussie aan om hierin strenger te zijn. Dan wil ik echter niet daarna het verwijt krijgen dat wij zo weinig aan het oordeel van de Kamer over laten — dat heb ik ook weleens meegemaakt — als ik duidelijk zeg dat moties overbodig zijn, want ondersteuning van beleid, en daarmee niet in stemming gebracht moeten worden. "Oordeel Kamer" betekent nog steeds een heel wijze afweging van de Kamer. Ik denk dat u iedereen er een plezier mee doet als u voorkomt dat straks over 50 moties moet worden gestemd die positief zijn beoordeeld.

Ik was gebleven bij de motie op stuk nr. 69. Daarin wordt de regering verzocht om geen taallessen te bekostigen voor deze categorie asielzoekers. Dat is onwenselijk, ook gezien de brief die de staatssecretaris en ik eerder deze week gestuurd hebben.

Datzelfde geldt voor de motie op stuk nr. 70 van de heer Van Klaveren. Die motie gaat over burgerschapsontwikkeling en antisemitisme. Daarover hebben wij vanmorgen al uitgebreid het debat gevoerd.

De **voorzitter**:
Daarmee ontraadt u dus beide moties.

Minister **Bussemaker**:
Ik ontraad beide moties.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Ik kom nog even terug op de laatste motie. We hebben daar inderdaad kort over gesproken, maar dat neemt niet weg dat er op dit moment nog steeds leermiddelen zijn die antisemitisch zijn. Ik heb daar vandaag al op gewezen. In Almere deed zich de situatie voor dat een stagiaire antiwesterse nonsens uitkraamde en antisemitische verwijten in de klas naar voren bracht.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Mijn vraag is of het niet heel erg verstandig is om nog eens de nadruk te leggen op het feit dat antisemitisme in het onderwijs bestreden moet worden. Dat gebeurt immers al jaren op papier, maar in de praktijk zien we dit soort gekkigheden steeds terugkomen.

Minister **Bussemaker**:
Ik heb niet de neiging om op incidenten te reageren. De heer Van Klaveren heeft eerder zowel aan de staatssecretaris als aan mij vragen gesteld over leermiddelen. Wij hebben daarop geantwoord. Ik heb vanochtend uitgebreid verteld wat wij doen om vorm te geven aan goed burgerschapsonderwijs en om daarin extra te investeren, niet alleen in de vorm van geld, maar ook in de vorm van activiteiten om radicalisering tegen te gaan. Ik vind het onwenselijk om op basis van incidenten die in een motie worden genoemd, deze uitspraken te doen. Ik blijf de motie dus ontraden.

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Het gaat natuurlijk niet om incidenten. Die voorbeelden geven een trend aan. Het is al jaren zo dat ongeveer 20% van de docenten in de Randstad angstig is om te spreken over de Holocaust. We zien nu een stagiaire, nota bene een lio, die antisemitisch is.

De **voorzitter**:
Wat is uw vraag?

De heer **Van Klaveren** (Groep Bontes/Van Klaveren):
Mijn punt is dat het geen incidenten zijn, maar dat er sprake is van een structureel probleem. De middelen die de minister noemt om antisemitisme te bestrijden, zijn blijkbaar onvoldoende. Daarom heb ik deze motie ingediend.

Minister **Bussemaker**:
We hebben daar vanmorgen een uitgebreid debat gevoerd, ook in het kader van de vraag van mevrouw Jadnanansing over burgerschapsonderwijs. Ik ben zeer uitgebreid ingegaan op hetgeen wij ondernemen, zowel in het kader van het verbeteren van het burgerschapsonderwijs als in het kader van het tegengaan van radicalisering op scholen. Radicalisering kan zich overigens ook voordoen op andere plaatsen. We proberen een evenwichtig schoolprogramma voor de hele maatschappelijke vorming te creëren. Kennis van de Holocaust is een onderdeel dat daar absoluut in thuishoort. We hebben daarover regelmatig overleg met

betrokkenen. Op die weg moeten we verder, ook in het kader van eerder gedane toezeggingen en de beantwoording van de vragen van de heer Van Klaveren door de staatssecretaris en mij.

De **voorzitter**:
Ik zie dat de heer Van Dijk een vraag heeft.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Ik heb geen vraag, maar een mededeling. Ik wil mijn motie op stuk nr. 24 aanhouden. Dat is de motie waarin ik de regering verzoek om te onderzoeken of de raden van toezicht kunnen worden opgeheven. Voor uw administratie laat ik dat hierbij weten.

De **voorzitter**:
Waarvan akte.

Minister **Bussemaker**:
Dat helpt weer om de hoeveelheid moties wat te beperken. De heer Van Dijk kan ons daar het komend jaar echt aan gaan houden.

De **voorzitter**:
Op verzoek van de heer Jasper van Dijk stel ik voor, zijn motie (34300-VIII, nr. 24) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**:
Ik kijk even naar de minister. Ik heb de amendementen niet voor mij liggen, maar zijn er ook amendementen waarover u een oordeel moet vellen? Ik begrijp dat de minister de amendementen nog niet heeft gekregen. Ik stel daarom voor om de staatssecretaris het woord te geven en om de amendementen aan het einde van de tweede termijn van de regering te behandelen.

☐

Staatssecretaris **Dekker**:
Voorzitter. In de motie op stuk nr. 19 wordt de regering gevraagd om te voorkomen dat de Ambelt sluit. Ik ontraad die motie. Het samenwerkingsverband gaat over de vraag of locaties wel of niet openblijven. Het is niet aan het Rijk om op dat punt te interveniëren.

In de motie op stuk nr. 20 wordt de regering verzocht om het budget van €4.000 per ernstig meervoudig beperkte leerling te garanderen. Zoals ik in de eerste termijn al zei en wij ook schriftelijk hebben toegelicht, zijn de middelen voor de regeling toereikend. Uit onderzoek blijkt dat het ongeveer €2.000 zou moeten zijn. €4.000 was een maximumbedrag en geen richtbedrag. Ik ontraad deze motie daarom.

De motie-Siderius/Van Meenen op stuk nr. 21 gaat over het uitzonderen van de tyltylscholen van de ontvlechting van het vso. Ik vraag de indieners om deze motie aan te houden omdat met de motie vooruit wordt gelopen op iets waarvan ik nog helemaal niet zeker ben of het zo gaat lopen. Ik zal de Kamer al op heel korte termijn, namelijk in december bij de achtste voortgangsrapportage, de contouren kunnen laten zien van de wijze waarop de ontvlechting precies gaat plaatsvinden. Daarbij zal ik specifiek ingaan op de gevolgen hiervan voor de tyltylscholen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
De mede-indiener van de motie is gevlogen, maar het lijkt mij goed om de motie aan te houden, zonder overleg dan maar.

De **voorzitter**:
Op verzoek van mevrouw Siderius stel ik voor, haar motie (34300-VIII, nr. 21) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Dekker**:
Oké. In december komen we er verder over te praten.

Ik vind de motie-Siderius op stuk nr. 22, die gaat over de praktijklokalen, te ver gaan. Ik heb in het schriftelijke antwoord al aangegeven dat er geregeld toezicht wordt uitgeoefend vanuit SZW en dat er herinspectie plaatsvindt als dat nodig is. Iedere sanctie moet proportioneel zijn. De sluiting van locaties is wel heel erg vergaand. De inspectie moet hiermee zorgvuldig omgaan. Daarom ontraad ik deze motie.

Ik vind de motie-Jasper van Dijk c.s. op stuk nr. 25 ingewikkeld. Er wordt gevraagd om iets te regelen voor bijzondere talenten. Ik neem aan dat dit gaat over ov-kaarten. Ik zie dat het niet alleen om DAMU-opleidingen gaat, maar dat het ook breder is. Het gaat om vrij forse aantallen. Ik vind de motie ook om de volgende reden ingewikkeld. Bij de vergoeding van het vervoer ligt er in eerste instantie een taak voor gemeenten. Dat zit aan de uitgavenkant. Daarnaast vind ik de motie ingewikkeld vanwege de dekking. De indieners vragen mij om dat geld te halen uit de beurzen voor lerarenopleidingen, die zo zijn afgesproken in de sectorakkoorden. Onder die afspraak staat mijn handtekening. Die hangt samen met de masterambitie in het po en het vo. Als we daar geld weghalen, weet ik niet welke consequenties dat heeft. In het potje zit geen ruimte. Ik kan mij voorstellen dat er ook vanuit het po en vo wordt gezegd: als die regeling wordt afgebouwd of niet doorgaat, moeten we opnieuw praten over de masterambitie. Dat lijkt mij niet de route die we zouden moeten bewandelen. Misschien mag ik het volgende voorstellen. Als deze motie wordt aangehouden, zou ik in gesprek kunnen gaan met de koepel die verantwoordelijk is voor het DAMU-onderwijs, om na te gaan hoe groot het probleem is. We kunnen bespreken of we iets moeten regelen voor alle leerlingen of dat het om een soort hardheidsclausule gaat voor een enkel geval. Dat bepaalt ook een beetje hoe groot het financiële vraagstuk is. Binnen een maand of drie, vier kom ik daarmee terug naar de Kamer. Zij kan dan bekijken of dat heeft geleid tot een afdoende oplossing.

De **voorzitter**:
Ik kijk naar de indieners. Zij hoeven niet te reageren, maar ik vraag in dat geval een oordeel van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dan ontraad ik de motie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Het is een ijzersterke motie. De staatssecretaris zit daar misschien anders in. Hij doet een aanbod, maar dat gaat weer drie, vier maanden duren. Dit onderwerp is niet nieuw en speelt al maanden. Er zijn stevige uitspraken over gedaan door collega's. De toezegging die ik kan doen is hooguit dat ik mij op het aanbod van de staatssecretaris kan beraden, maar tot zover staat de motie gewoon als een huis.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 25 wordt dus ontraden.

Staatssecretaris **Dekker**:
In de motie-Duisenberg/Ypma op stuk nr. 26 wordt de regering verzocht om in gesprek te gaan met de PO-Raad en de VO-raad en die op te roepen om het initiatief van LeerKracht te omarmen. Ik ben daar erg enthousiast over, dus volgens mij sluit deze motie aan bij het beleid. Ik kan het oordeel aan de Kamer laten.

De heer **Duisenberg** (VVD):
Ik trek deze motie in.

De **voorzitter**:
Aangezien de motie-Duisenberg/Ypma (34300-VIII, nr. 26) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dan de motie-Rog/Van Meenen op stuk nr. 31, waarin wordt gevraagd om de financiering van het Nederlands onderwijs in het buitenland te continueren. Daar hebben we lang over gediscussieerd. Dat zat ook bij de hele operatie om het aantal subsidies af te bouwen. Ik wil daar eigenlijk niet op terugkomen. Bovendien is de dekking erg ondeugdelijk. Dien dan een amendement in en geef specifiek aan waar je het vandaan wilt halen. Op deze manier kan dat niet.

Mag ik de indieners vragen om de motie-Rog/Ypma op stuk nr. 33 over zittenblijven aan te houden? Er komt op zeer korte termijn, naar ik meen nog dit jaar, een ibo naar de Kamer, met een reactie van het kabinet, die gaat over effectieve leerroutes, dus ook over de vraag wat je kunt doen om zittenblijven te voorkomen. Als ik in die reactie ook inga op het vraagstuk dat hier wordt neergelegd, of je met slimme financieringsarrangementen kunt komen, dan wil ik daar best een eind in meegaan. Wat hier wordt gevraagd, kan echter niet. In de basis is de gedachte van de leerlingenbekostiging dat het geld de leerling volgt. Als een leerling niet meer in het onderwijs is, kan hij geen financiering krijgen. Ik weet zeker dat mijn collega van Financiën niet meegaat in wat hier wordt voorgelegd. Ik moet de motie dus ontraden, maar als de indieners deze aanhouden, omdat zij het interessant vinden om de discussie over dat onderzoek erbij te betrekken, hebben we wellicht iets waarmee we uit de voeten kunnen.

De heer **Rog** (CDA):
Zonder de analyse van de staatssecretaris te delen dat dit niet kan, vind ik het wel verstandig om deze motie nu aan te houden, in afwachting van de uitkomst van dat rapport.

De **voorzitter**:
Op verzoek van de heer Rog stel ik voor, zijn motie (34300-VIII, nr. 33) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dan kom ik op de motie-Ypma/Straus op stuk nr. 35, over de Promise Academy. Ik lees deze motie als een verzoek om met alle betrokkenen om de tafel te bekijken hoe deze gefinancierd kan worden. Ik denk niet dat wij opnieuw de portemonnee moeten trekken, want er gaat al heel veel extra geld naar het Pact op Zuid. Het kabinet heeft bij de SZW-begroting voorgesteld om extra geld te reserveren voor de gemeentelijke kinderopvang. Als de vraag is: hoe breien we de eindjes aan elkaar, dan kan ik daar uitstekend mee uit de voeten. Dan laat ik het oordeel aan de Kamer.

De motie-Ypma c.s. op stuk nr. 36 vind ik ingewikkeld, want ik weet niet precies wat er wordt gevraagd. Als ik de motie zo moet lezen dat het mogelijk moet zijn dat er op het diploma of op de cijferlijst een aantekening komt als je een vak op een hoger niveau hebt gedaan, waar ik heel erg voor ben, dan moet ik constateren dat dit al gebeurt. Dan is deze motie overbodig en dan zou ik deze ontraden. Als mevrouw Ypma zegt dat zij nog iets verder wil gaan, dat niet alleen op het diploma moet staan of je iets op een hoger niveau hebt gedaan, maar dat dit bij wijze van spreken ook een extra recht moet geven bij de toegang tot de vervolgopleiding, dan vind ik dat deze motie veel te ver gaat, want dan hebben we het over het civiel effect van diploma's. Daarover moeten we dan nog wel een boom opzetten. Ik wil daar best op ingaan in de brief die de Kamer binnenkort van ons krijgt, maar ook dan kom ik tot het oordeel ontraden, omdat dit eigenlijk een fundament van ons stelsel raakt.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
De staatssecretaris zegt dat hij de motie niet helemaal begrijpt, dus vandaar deze toelichting. Er staat expliciet in het verzoek aan de regering: vooruitlopend op afspraken over doorstroom naar het vervolgonderwijs. Het punt van doorstroom en het civiel effect begrijp ik. De staatssecretaris kan het zo lezen dat wij graag een tussenstap willen, zodat nu op je diploma kan komen te staan dat je bepaalde vakken op een hoger niveau hebt afgesloten, zodat kinderen beloond worden. Wij krijgen het signaal uit het onderwijs dat dit nu niet kan en dat men dat wel erg graag wil. Dit is een tussenstap die helpt bij al die gesprekken die daarover gaande zijn.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik ga het nu dan toch voor de zoveelste keer herhalen. Als je een vak op een hoger niveau hebt gedaan, wordt dat vermeld op de cijferlijst bij je diploma.

De **voorzitter**:
Afrondend, mevrouw Ypma.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Dank u wel, voorzitter. Het wordt op je cijferlijst vermeld, maar niet op je diploma.

Staatssecretaris **Dekker**:
Oké.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Dat is precies het punt dat wij hier maken. Dat is verschil, en dat is waar de scholen en de kinderen om vragen. Dat is waarom dit ook brede steun heeft in de Kamer, zo zeg ik even met een knipoog tegen de staatssecretaris. Ik zou zeggen: omarm dit. Volgens mij zitten wij echt niet ver uit elkaar. Ik begrijp dat er nog een hele discussie over de doorstroom naar het vervolgonderwijs moet plaatsvinden, maar laten wij dit nu als een eerste stap doen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Mevrouw Ypma wil dat het niet op het ene papiertje, maar op het andere papiertje komt te staan. Ook voor deze wereldschokkende doorbraak geldt dat ik dat niet kan doen met een experimenteerartikel, zoals mevrouw Ypma in haar motie vraagt. Dit vraagt echt om een fundamentele wetswijziging. In de wet is immers precies beschreven wat op een diploma kan en moet staan. Dat is echt niet in een halfjaar geregeld. Ik wil daar best mee aan de gang gaan, maar niet binnen de termijn die mevrouw Ypma noemt.

De **voorzitter**:
Daarmee ontraadt u de motie?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ja. Ik kan de motie niet uitvoeren, dus ik moet haar ontraden.

De **voorzitter**:
Ja, oké. Mevrouw Ypma, interrupties …

Staatssecretaris **Dekker**:
Tenzij de indiener van deze motie genoegen neemt met mijn toezegging.

De **voorzitter**:
Ik geef ter afronding nog een keer het woord aan mevrouw Ypma. Interrupties vinden echter plaats in tweeën, dus houdt u het zeer kort, mevrouw Ypma.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Dat begrijp ik, voorzitter, maar ik moet toch ook kunnen reageren op wat de staatssecretaris zegt?

De **voorzitter**:
Ja, maar interrupties gaan in tweeën, dus zeer kort, afrondend.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
De staatssecretaris mag het zo interpreteren. Het hoeft niet per se in een experimenteerartikel. Wij willen graag dat de staatssecretaris met die wetswijziging aan de slag gaat. Zo kan hij het interpreteren. Dan zijn wij helemaal tevreden.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dan zeg ik dat toe.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Daarmee laat u het oordeel over deze motie aan de Kamer. Mevrouw Siderius, u hebt een vraag over de motie op stuk nr. 36?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ja, voorzitter. Ik ga toch ook nog even in op deze motie. Ik heb misschien niet zozeer een vraag aan de staatssecretaris, maar wel aan de indieners. Hier wordt de hele tijd gesproken over het volgen van onderwijs op een hoger niveau. In de motie staat echter "verschillende niveaus". Dat kan ook betekenen dat je een havo-opleiding volgt, maar bepaalde vakken op vmbo-niveau doet. Dat is volgens mij niet de bedoeling. Of dit moet expliciet in de motie worden vermeld, of het is misschien toch niet zo'n handige motie.

Staatssecretaris **Dekker**:
Als je dingen doet op vmbo-niveau en op havo-niveau, dan krijg je een vmbo-diploma met de aantekening dat je een aantal vakken hebt gevolgd op havoniveau.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ja, maar dat staat dus niet zo in deze motie. Daar zit voor mijn fractie wel een beetje het probleem.

Staatssecretaris **Dekker**:
Oké. Dat is aan u. Ik heb een toezegging gedaan.

De **voorzitter**:
De staatssecretaris heeft zojuist in antwoord op de inbreng van mevrouw Ypma gezegd wat zijn oordeel over deze motie is. Dan gaan wij naar de motie op stuk nr. 37

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik ga in op de motie op stuk nr. 37. In deze motie wordt verzocht …

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Voorzitter! Ik wil graag een duidelijk oordeel horen. Dat is uw taak.

De **voorzitter**:
De staatssecretaris heeft dat gegeven na de interruptie over deze motie. Ik kan dat niet herhalen, want dat zou betekenen dat ik de woorden moet herhalen om het juiste oordeel te geven. Leest u daar alstublieft de Handelingen op terug.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
De staatssecretaris heeft iets anders toegezegd dan hetgeen in de motie wordt verzocht. Klopt dat? Ontraadt de staatssecretaris de motie op stuk nr. 36 dus, zoals die er nu ligt?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik heb gezegd: als ik de motie lees en deze letterlijk moet opvatten, dan kan ik haar niet uitvoeren. Vervolgens heb ik gezegd: ik kan het wel doen als ik dat mag langs de lijn van dat we ermee aan de slag gaan en dat we voor een wetswijziging gaan, hoewel dat niet in een halfjaar is geregeld en het geen experimenteerartikel is et cetera. Dat is echter iets anders dan wat in de motie staat. Daarna heb ik tegen mevrouw Ypma gezegd dat ik, als ik de motie zo mag interpreteren, ermee aan de slag ga. Dat was een toezegging.

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie):
Als ik dus voor deze motie stem, stem ik voor iets anders dan wat de staatssecretaris heeft toegezegd. Dat is de feitelijke situatie. Het is voor mijn oordeelsvorming van belang dat ik dat weet.

Staatssecretaris **Dekker**:
Kijk, dit kan op een aantal manieren. Ik doe een toezegging. De indiener kan de motie intrekken. Ik geef aan langs welke lijnen ik met de motie kan leven. Dit kan weer leiden tot een aanpassing van de motie. De motie, zoals ze nu is, kan ik echter niet uitvoeren. In dat geval ontraad ik haar.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Dan zal ik de motie aanpassen, zodat erin staat dat het een wetsvoorstel is. "Binnen een halfjaar" stond er al niet in, dus dat hoeft niet te worden aangepast.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik ga verder met de motie op stuk nr. 37. Daarin wordt de regering gewezen op een mogelijkheid die de expertisecentra nu bieden en wordt ze gevraagd om de bepalingen voor de bekostiging te versoepelen. Ik heb de Kamer een brief toegezegd over onderwijs op een andere locatie. Die brief komt snel. Ik vermoed dat wat er in deze motie wordt gevraagd, daarmee niet strijdig is. Daarom kan ik het oordeel over deze motie aan de Kamer laten.

De motie op stuk nr. 42 wil ik ontraden. De wet die de afname van de eindtoets op een later moment betreft, is net aangenomen. Daar moeten we volgens mij nu niet al op terugkomen.

Nu het voorstel op de motie op stuk nr. 43 van de heer Beertema om wettelijk te regelen dat de Onderwijsinspectie op kwaliteitsnormen mag gaan controleren voordat een nieuwe school is gestart. Ik zit in mijn maag met deze motie, want ik ben het volstrekt oneens met de considerans in deze motie, en wel dermate fundamenteel dat ik de motie, in deze vorm, ontraad. Met wat de heer Beertema vraagt in het dictum kan ik wel heel goed leven. Ik zeg hem toe dat ik daarmee aan de slag ga in het wetsvoorstel voor meer ruimte voor nieuwe scholen. Als we het beter mogelijk maken voor nieuwe scholen om te beginnen, als we daar meer ruimte voor bieden, moet daartegenover staan dat er aan de voorkant beter wordt bekeken wat de verwachte kwaliteit is. Dat is volgens mij de essentie van wat de heer Beertema in zijn motie vraagt. Maar de considerans, waarin a priori wordt gesteld dat er grote twijfels bestaan over de kwaliteit van het onderwijs op nieuw op te richten islamitische scholen, vind ik ingewikkeld. Daarom ontraad ik deze motie.

Ook de motie op stuk nr. 44 wil ik ontraden. Volgens mij staat die uitspraak het functioneren van de voorzitter niet in de weg.

Ook de motie op stuk nr. 47 wil ik ontraden. Ik wil graag onderzoeken laten doen door allerlei wetenschappelijke bureaus als we de indruk hebben dat we daarmee een probleem oplossen. In deze motie zie ik geen enkele aanleiding om dat te doen. Ik ontraad de motie dus.

De motie op stuk nr. 48 vraagt om maatwerkoplossing in de bekostiging van scholen met vluchtelingenkinderen en om te bekijken of we werkloze leraren daarbij kunnen betrekken. Als het nodig is, wordt maatwerk al geleverd, in individuele situaties. Ik vind dat scholen zelf verantwoordelijk zijn voor de werving van goede leraren. Als zij een werkloze leraar aantrekken, is dat uitstekend. Dat is hartstikke mooi, want daardoor gaan ook de WW-kosten naar beneden. Volgens mij is dit echter geen taak van de rijksoverheid.

Dan kom ik op de motie op stuk nr. 53, waarin wordt gevraagd om het mogelijk te maken om eindexamens ook in de tweede taal af te nemen, bijvoorbeeld in het tto. In deze vorm ontraad ik de motie, want volgens mij doelt de indiener hiermee op het centraal eindexamen. Schoolexamens kunnen al in het Engels worden afgenomen. Dat zijn dus de schooleigen examens. Dat geeft tto-scholen de ruimte om in te spelen op de doelgroep. De centrale examens afnemen in het Engels vind ik om een aantal redenen niet wenselijk. De groep is namelijk te klein voor een goede normering. Er gaan dan onherroepelijk verschillen ontstaan tussen examens, omdat je altijd met vertaalkwesties zit. Het is ook relatief duur. Het Cito moet dan extra examens maken. Ik zie ook geen dekking in deze motie en daarom ontraad ik haar.

Dan kom ik op de motie op stuk nr. 55, waarin de regering wordt verzocht, aanvullende voorstellen te doen om meer maatwerk te bieden vanwege de relatief grote toename van het aantal vluchtelingenkinderen. Ik ontraad deze motie. Er is nu al maatwerk. In het primair onderwijs krijgen scholen één jaar aanvullende bekostiging voor nieuwkomers en asielzoekers. Daarna gaan we naar de reguliere bekostiging. Dan kan ook de gewichtenregeling meetellen.

De motie op stuk nr. 56 gaat over snel internet op scholen. Er wordt gevraagd om het investeringsfonds daarvoor aan te wenden en provincies, gemeenten en internetaanbieders erbij te betrekken. Ik kan eigenlijk wel redelijk uit de voeten

met deze motie. Daarom laat ik het oordeel hierover aan de Kamer.

In de motie op stuk nr. 58 wordt gevraagd om financiële prikkels voor brede brugklassen en een plan van aanpak. Ik ontraad deze motie. Ik vind echt dat we nog te weinig weten over de beweegredenen van scholen om hun brugklassen anders te organiseren. De Onderwijsinspectie is ook nog heel voorzichtig in het verklaren van deze trend. Ik vind het dus voorbarig om met een plan van aanpak te komen. In de motie wordt gesproken over het inbouwen van financiële prikkels. Volgens mij zijn we juist bezig om in het voortgezet onderwijs toe te werken naar een vereenvoudiging van de bekostiging. Dit zou de bekostiging weer een tandje ingewikkelder maken. Ook dat is een reden om de motie te ontraden.

In de motie op stuk nr. 59, van de heer Grashoff en consorten, wordt gevraagd om een aanvullende bekostiging voor vluchtelingenkinderen na het eerste jaar in het basisonderwijs. Ik ontraad die motie. Ik heb al iets gezegd over de toereikendheid van die bekostiging. Bovendien zie ik ook geen dekkingsvoorstel. Als je die bekostiging nog langer wilt doortrekken, kost dat gewoon extra geld, boven op de reguliere financiering. Daarvoor zijn op dit moment geen extra middelen beschikbaar.

In de motie op stuk nr. 61 wordt verzocht, wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten naar de behoeften en tevredenheid van ouders. Ook deze motie ontraad ik. De reden om te kiezen voor een nieuwe systematiek voor het starten van scholen is niet alleen maar gebaseerd op de veronderstelde ontevredenheid van ouders met de huidige scholen. Het gaat om het updaten, het moderniseren van het richtingenbegrip, los van fundamentele kritiek op het voorzieningenaanbod. Daar heeft de Onderwijsraad ook al het een en ander over gezegd, namelijk dat de maatschappelijke veranderingen het heel logisch maken dat we het richtingenbegrip, dat nu heel erg is gedefinieerd langs met name levensbeschouwelijke — lees: religieuze — lijnen, meer loslaten en opengooien. Ik zie geen behoefte om er nog eens nader onderzoek naar te doen.

Dan kom ik op de motie op stuk nr. 64. Ik ontraad deze motie. De mediabegroting komt op 16 november nog aan de orde, maar we hebben net een wet vastgesteld waarin wordt uitgegaan van een standaardpakket van 31 netten, waarbij men de vrijheid heeft om die zelf in te vullen.

In de motie op stuk nr. 65, van de heer Kuzu, wordt gevraagd om een actieplan voor de verbetering van het binnenmilieu op scholen. Ik ontraad deze motie. Er is net geld toegevoegd aan de lumpsum van scholen om zelf meer te investeren in duurzaamheid. De scholen zijn zelf aan zet. Ik zie geen reden om daar nu middelen aan toe te voegen.

In de motie-Kuzu op stuk nr. 67 wordt de regering verzocht om het onderwijs in meer talen dan nu het geval is mogelijk te maken in het primair en secundair onderwijs. Deze motie ontraad ik. Het kan zijn dat de commissie-Schnabel aanbevelingen doet, maar dan komen we daar pas na januari over te spreken. Ik zie niet in waarom we nu meer talen moeten toevoegen naast het Engels, Duits en Frans. Dat is in mijn ogen momenteel afdoende.

In zijn motie op stuk nr. 68 verzoekt de heer Kuzu de regering, ervoor te zorgen dat daden van discriminatie en racisme door leraren worden opgenomen in het lerarenregister. Deze motie ontraad ik. Als sprake is van discriminatie of racisme moet dat niet worden aangetekend in het lerarenregister, maar moet er gewoon aangifte worden gedaan bij de politie.

De **voorzitter**:
Daarmee is er een einde gekomen aan de behandeling van de moties. Er liggen nog vier amendementen. Als eerste geef ik de minister de gelegenheid om te reageren op de amendementen.

☐

Minister **Bussemaker**:
Voorzitter. Ik zal reageren op twee amendementen en de staatssecretaris zal reageren op de andere twee. Met het amendement-Slob/Dik-Faber op stuk nr. 18 wordt beoogd dat het bedrag bij beroepsonderwijs wordt verlaagd met 12 miljoen; dit bedrag zou dan moeten worden overgebracht naar EZ voor het groen onderwijs. Ik ontraad dit amendement echt krachtig. De Kamer heeft dit vorig jaar al gedaan. Dit heeft ertoe geleid dat bij het regulier middelbaar beroepsonderwijs minder geld ter beschikking is gekomen, terwijl we op grond van de resultaten van onderzoeken die we de Kamer hebben gestuurd, hebben geconstateerd dat de financiering van het groen onderwijs ruimhartig was vergeleken met het reguliere middelbaar beroepsonderwijs. Dat is wat mij betreft echt niet voor herhaling vatbaar. Ik heb aangegeven dat de staatssecretaris van EZ in gesprek is met de agrarische opleidingscentra (aoc's) om aldaar tot een goede oplossing te komen binnen de budgettaire kaders die nu gelden, ook voor EZ. Die zijn vergelijkbaar met de financiering die geldt voor soortgelijke middelbare beroepsopleidingen.

Met hun amendement op stuk nr. 28 beogen de leden Lucas en Jadnanansing een herprioritering: middelen die nu voor het Platform Bèta Techniek zijn gereserveerd, moeten worden besteed aan een Makerfaire. Het oordeel over dit amendement laat ik aan de Kamer. Beide leden hebben al eerder gewezen op het belang van maakonderwijs. Dat heb ik ook benadrukt, zeker in relatie tot wat er gebeurt bij bibliotheken — ik ken het voorbeeld uit Friesland — culturele instellingen en roc's, maar ook bij het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Ik hoop dat ik het amendement zo mag begrijpen, dat de indieners de middelen voor techniek en het Techniekpact niet minder belangrijk vinden. Ik zie mevrouw Lucas dit non-verbaal bevestigen. Dat doet mij deugd. Ik laat het oordeel over dit amendement aan de Kamer.

☐

Staatssecretaris **Dekker**:
Voorzitter. Het amendement-Siderius op stuk nr. 15 moet ik ontraden, al was het maar vanwege het dekkingsvoorstel. Het landelijk regelen van de betaling van salarissen druist volledig in tegen de autonomie van individuele schoolbesturen. Over het budget voor excellentie in het onderwijs hebben we net afspraken gemaakt in de sectorakkoorden.

Het amendement-Siderius op stuk nr. 16 moet ik ook ontraden. In dit amendement wordt gevraagd om de oprichting van een fonds van 60 miljoen voor leerlingen die thuiszitten. Er is geld beschikbaar voor ieder kind dat zich aanmeldt bij een school voor wie vervolgens een goede, passende plek moet worden gevonden. Ik wil iedereen aanraden om zich echt aan te melden bij een school. Dat geldt ook voor kinderen die misschien niet permanent vijf dagen in de week naar school kunnen. Dan begint een proces waarbij samen met de ouders gekeken wordt hoe een passende plek kan worden georganiseerd. Dan ontvangen we ook gewoon een bekostiging voor deze kinderen. Daar zit geen enkel probleem.

Mevrouw Siderius wil iets anders. Zij wil dat deze kinderen zich niet aanmelden bij een school. Zij wil dat er een apart fonds komt. Dat haalt zij uit de lumpsum, dus dat is gewoon een regelrechte bezuiniging op alle andere kinderen in het onderwijs. Dat zou ik zeer verkeerd vinden.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Wij zijn uitgegaan van een beperkt aantal leerlingen dat thuiszit, namelijk 10.000. Deze leerlingen zijn niet aangemeld bij een school. Dit geld ligt dus nog ergens op het ministerie, ik denk op een plank of zo. Op het moment dat het kind zich inderdaad aanmeldt bij een school, krijgt de school de financiering. Deze kinderen zijn niet aangemeld, dus het geld is er gewoon. Er is niet één oplossing voor deze kinderen. Voor hen moet je meerdere maatregelen nemen. Dat is misschien een gedeelte een-op-eenonderwijs, een gedeelte thuisonderwijs en wellicht een gedeelte gewoon naar school. Wij willen dat er een fonds komt, zodat deze kinderen toch die financiering kunnen krijgen.

Staatssecretaris **Dekker**:
Het is echt een fictie dat er bij ons geld op de plank ligt te wachten voor deze kinderen. Wij krijgen van het ministerie van Financiën voor iedere leerling die is aangemeld en ingeschreven bij een school, een bekostiging. Daar begint het dus mee. Er zal voor deze kinderen heel vaak sprake van maatwerk zijn: een pakketje van maatregelen om ervoor te zorgen dat er een bijzondere plek voor deze kinderen geregeld kan worden. Dan pas komt er geld van Financiën naar OCW. En dan zijn de financiën dus ook niet meer het probleem.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dan ligt het geld niet op een plank bij het ministerie van de staatssecretaris, maar het ligt dan wel op een plank op het ministerie van Financiën. Dat geld moet er zijn. Wij vinden hier allemaal dat elk kind in Nederland onderwijs verdient. Daar reserveren wij geld voor. Dat geld voor deze 10.000 kinderen — een beperkte schatting — moet er zijn. Daarom willen wij dat fonds. Ik vind het heel merkwaardig dat de staatssecretaris zegt dat dat geld niet op zijn ministerie aanwezig is. Dat is een makkelijk argument om te zeggen: wij laten deze kinderen nog even lekker thuis.

De **voorzitter**:
Dank u wel, uw punt is duidelijk.

Staatssecretaris **Dekker**:
Het geld komt gewoon beschikbaar zodra ouders en kinderen zich aanmelden bij een school. Daarom nogmaals de oproep: meld je aan! Daar begint het allemaal mee.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Voorzitter. Ik wil nog iets zeggen over de motie op stuk nr. 25 over de DAMU-opleidingen. Dat zal de staatssecretaris wel interessant vinden. Ik heb even overleg gevoerd met de mede-indieners. Wij zijn bereid om de motie aan te houden mits de staatssecretaris bereid is om voor het kerstreces, dus voor het einde van het jaar, met deze club in gesprek te gaan over een goede oplossing.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat kan ik onmiddellijk toezeggen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Dan houd ik de motie op stuk nr. 25 aan.

De **voorzitter**:
Op verzoek van de heer Jasper van Dijk stel ik voor, zijn motie (34300-VIII, nr. 25) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De heer **Duisenberg** (VVD):
Op basis van de argumentatie naar aanleiding van de motie op stuk nr. 53 wil ik mijn naam daaronder weghalen.

De **voorzitter**:
De motie-Van Meenen/Duisenberg (34300-VIII, nr. 53) is in die zin gewijzigd dat zij thans is ondertekend door het lid Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 71, was nr. 53 (34300-VIII).

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Ik dank beide bewindspersonen voor hun beantwoording. De stemming over de moties vindt volgende week plaats. De stemming over de amendementen en de begroting zelf zal in december plaatsvinden.

Ik schors de vergadering tot 19.30 uur. Daarna gaan we door met de voortzetting van de behandeling van de begroting van I en M.

De vergadering wordt van 18.47 uur tot 19.30 uur geschorst.

Voorzitter: Ypma